

संस्कृतकलिका

द्वितीयो भाग :

सप्तम श्रेणी संस्कृतपाठ्य पुस्तकम्

विद्यालय: गणशिक्षाविभाग:च,
ओडिशा सर्वकार:

शिक्षक-शिक्षा-निर्देशालय: तथा राज्य-शैक्षिक -
अनुसन्धान -प्रशिक्षण - परिषद् ।
ओडिशा, भुवनेश्वरम् ।

ओडिशा विद्यालय शिक्षा
कार्यक्रम प्राधिकरणम्,
भुवनेश्वरम् ।

संस्कृतकलिका (द्वितीयो भागः)

सप्तमश्रेणी - संस्कृतपाठ्यपुस्तकम्
(परीक्षामूलक-संस्करणम्)

सम्पादक मण्डली

ड. कालीप्रसन्न शतपथी
ड. रवीन्द्रनाथ आचार्यः
ड. निर्मलसुन्दर मिश्रः
प. नृसिंह चरण पण्डा

समीक्षकः

प्रफेसर गोपालकृष्ण दाशः

संयोजिका

श्रीमती वन्दिता पट्टनायकः

मुख्यसंयोजिका

ड. सविता साहुः

प्रकाशकः विद्यालयः गणशिक्षाविभागः, ओडिशा सर्वकारः

प्रथमसंस्करणम् २०२६

प्रस्तुति

शिक्षक - शिक्षा - निर्देशालयः तथा राज्यशैक्षिक -
अनुसन्धान - प्रशिक्षण परिषद्, ओडिशा, भुवनेश्वरम्

ओडिशा राज्यपाठ्य पुस्तक-प्रणयन-प्रकाशन-संस्था, भुवनेश्वरम्

मुद्रणम्

पाठ्यपुस्तक-उत्पादन-विक्रयः, भुवनेश्वरम्

ପ୍ରସ୍ତାବନା

ଉତ୍ତରଂ ଯତ୍ ସମୁଦ୍ରସ୍ୟ ହିମାଦ୍ରେଶୈବ ଦକ୍ଷିଣମ୍ ।

ବର୍ଷଂ ତଦ୍ଭାରତଂ ନାମ ଭାରତୀ ଯତ୍ର ସତ୍ତ୍ୱତଃ ॥

ସୁଜଳା ସୁଫଳା ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳା ଭାରତଭୂମି ପବିତ୍ର, ସଂସ୍କୃତିସମ୍ପନ୍ନ ଓ ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନର ଗନ୍ତାଘରରୂପେ ବହୁକାଳରୁ ବିଶ୍ୱବିଶ୍ରୁତ । ବୈଦେଶିକମାନେ କଳାକୌଶଳ ଓ ଜୀବନବିଜ୍ଞାନର ଅନୁସନ୍ଧାନ ତଥା ଜଡ଼ଚେତନ ଜଗତର ସମ୍ପର୍କରେ ଅବଗତ ହେବା ପାଇଁ ବିଶ୍ୱର ଜ୍ଞାନଗୁରୁ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆସିଥିବାର ବର୍ଣ୍ଣନା ଇତିହାସରୁ ଉପଲବ୍ଧି ହୁଏ । ପାହିୟାନ ହୁଏନ୍ସାଂ ଆଦି ସ୍ୱବର୍ଣ୍ଣନାରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପ୍ରସ୍ଥ ଭାରତଭୂମିକୁ ଜ୍ଞାନଭୂମି ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରାଚୀନ ଭାରତବର୍ଷର ଭୂଗୋଳ, ଖଗୋଳ, ଆୟୁର୍ବେଦ ଓ ଯନ୍ତ୍ରବିଜ୍ଞାନ ଆଦିର ବର୍ଣ୍ଣନା ସହିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଜ୍ଞାନର ଚର୍ଚ୍ଚା ସେମାନଙ୍କୁ ବିମୁଗ୍ଧ କରି ଥିଲା । ପିଣ୍ଡ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଏକାମୃତା, ପାରମାତ୍ମିକ ସତ୍ତାର ଅନୁଭୂତିର ଯୋଗ-ତର୍କ - ମାମାଂସା ପ୍ରଭୃତିର ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା ସେମାନଙ୍କୁ କାରଣମୁଖୀ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥିଲା । ଭାରତବର୍ଷର ଏହି ସମସ୍ତ ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଭ୍ୟତାର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଚେତନା ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ହିଁ ଲିପିବଦ୍ଧ । ବୈଦିକ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଓ ଲୌକିକ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ଲିପିବଦ୍ଧ ଶାସ୍ତ୍ରମାନଙ୍କରେ ଅନେକ ଉପାଦାନ ଉପଲବ୍ଧ । ଆଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ଭାଷାମାନଙ୍କରେ ତତ୍ସମ ଓ ତତ୍ତ୍ୱ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକରେ ବୈଦିକ ଓ ଲୌକିକ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ବହୁଧା ପ୍ରଭାବ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ଏଣୁ ଭାରତୀୟ ଭାଷାଭାଷୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଐକ୍ୟ, ସଂହତି, ଭାବନାର ଏକାମୃତା ସଂସ୍କୃତଭାଷା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ । ସଂସ୍କୃତରେ ବିଶ୍ୱକୁ ଆତ୍ମଚେତନାରେ ସନ୍ନିବଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ “ବସୁଧୈବ କୁଟୁମ୍ବକମ୍”ର ଯେଉଁ ବିଚାରଧାରା ରହିଛି, ତାହା କାଳକାଳ ଧରି ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ ଆଲୋକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଚାଲିଥିବ ଏବଂ “ଉତ୍ତିଷ୍ଠତ, ଜାଗ୍ରତ, ପ୍ରାପ୍ୟ ବରାନ୍ ନିବୋଧତ” ର ବାଣୀ, ତାକୁ ଜୀବନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ପୁଷ୍ଟ କରି ତୋଳୁଥିବ ।

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷାନୀତି ୨୦୨୦, ଜାତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ରୂପରେଖ ୨୦୨୩, ଓଡ଼ିଶା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ରୂପରେଖ ୨୦୨୪ତଥା ଭାରତୀୟ ଜ୍ଞାନ ପରମ୍ପରାକୁ ଆଧାରକରି ଶିକ୍ଷାଦାନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପରିକଳ୍ପିତ ହୋଇଛି । ଆଜିର ଛାତ୍ର ଆସତକାଲିର ନାଗରିକ । ତେଣୁ, ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନଠାରୁ ଭାରତୀୟତା, ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତି, ଐତିହ୍ୟ ଆଦି ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇ ମାନସିକ ଓ ଆତ୍ମିକ ସ୍ତରରେ ନିଜକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବେ । ଫଳରେ ମାତୃଭୂମି ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କ ଆତ୍ମୀୟତା ଅନୁଭୂତ ହେବ - ଏହି ବିଚାରଧାରାକୁ ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଛି ।

ଶିକ୍ଷାଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ତତ୍ତ୍ୱଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଞ୍ଜି କରି ମାନବିକତାର କ୍ରମବିକାଶରେ ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀର କିଶୋର କିଶୋରୀମାନଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ନାଗରିକ ରୂପେ ଗଢ଼ିତୋଳି ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ସ୍ୱତଃ ବିକାଶ ନିମିତ୍ତ “ସଂସ୍କୃତ କଳିକା” ପୁସ୍ତକର ଏହି ଦ୍ୱିତୀୟ ଭାଗଟି ରଚନା କରାଯାଇଛି । ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ପ୍ରବେଶ ନିମିତ୍ତ ବ୍ୟାକରଣକୁ ଉଦାହରଣ ଓ ପ୍ରୟୋଗ ମାଧ୍ୟମରେ ସରଳ ଓ ବୋଧଗମ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ସମ୍ଭାଷଣ, ଗନ୍ତକଥନ ଓ ପାରିବେଶିକ ଜଡ଼ଚେତନ ମାନଙ୍କ ଉଦାହରଣ ତଥା ପଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମରେ ଜୀବନ ଉପଯୋଗୀ ତଥ୍ୟସବୁ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ସୁଭାଷିତ ଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ସହିତ ମନେ ରଖି ସୁନ୍ଦର ରୁଚିକର ସ୍ୱରରେ ଗାନ କରିପାରିବେ । ଫଳରେ ସେମାନଙ୍କର ମାତୃଭାଷାରେ ପ୍ରବେଶ, କଥନ, ଲିଖନ ଓ ମନୋନିବେଶ ମଧ୍ୟ ସହଜସାଧ୍ୟ ହୋଇପାରିବ । ଏହା ଶିକ୍ଷାନୀତିରେ ପଞ୍ଚକୋଷୀୟ ଶିକ୍ଷାନୀତିକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିବ ।

ତ୍ରିକୋଣୀୟ ଶିକ୍ଷାବ୍ୟବସ୍ଥାରେ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷିକାମାନଙ୍କର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ବିଶେଷତଃ କୋମଳମତି, ତପଳ, କିଶୋର - କିଶୋରୀମାନେ ଆତ୍ମନିରୀକ୍ଷଣ ପୂର୍ବକ ଆତ୍ମସଚେତନ ହେବା ପାଇଁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ପ୍ରଦତ୍ତ ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ ଅତୀବ ଉପଯୋଗୀ ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ବୋଧଗମ୍ୟ କରାଇବା ଦରକାର । ଆବଶ୍ୟକସ୍ଥଳେ ଶ୍ରେଣୀ କକ୍ଷରେ ସୁମଧୁର ସ୍ୱରରେ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାର ସରଳ ପଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଗାଇ ଆଚରଣ ମାଧ୍ୟମରେ ଶିଖାଇ ପାରିବେ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉପଲବ୍ଧ ପ୍ରାକୃତିକ ସଂରଚନା ଯଥା ବୃକ୍ଷଲତାଦିର ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ଆଦିକୁ ଦେଖାଇ ଜଟିଳ ଭାବକୁ ବୁଝାଇଦେଇ ପାରିବେ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷିକାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହୋଦ୍ଭାସ ଆକର୍ଷଣ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ସଂସ୍କୃତଭାଷା ଶିକ୍ଷଣ, ଅଧ୍ୟୁଗମନ ଓ ବୋଧନ ପାଇଁ ପ୍ରଶସ୍ତ ମାର୍ଗ ସୃଷ୍ଟି କରେ । କ୍ରମଶଃ ସଂସ୍କୃତ ସହ ବିବିଧଭାଷାର ଶବ୍ଦାର୍ଥଜ୍ଞାନ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କର ଜିଜ୍ଞାସାର ସମାଧାନ କରିବା ପ୍ରୟାସ କରାଯାଇଛି । ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷିକାମାନେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ସରଳତା ଓ ଜୀବନର ଉପାଦେୟତା ବୁଝାଇପାରିଲେ ପାଠ୍ୟଦାନ ସାର୍ଥକ ହୋଇପାରିବ । ଅଭିଭାବକ ଅଭିଭାବିକାମାନେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱସନ୍ତାନସନ୍ତତିଙ୍କୁ ଭାରତୀୟତା ପ୍ରତି ସ୍ୱପରିବାର ଓ ପରିବେଶରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିପାରିବେ ।

ପରିଶେଷରେ ଏହି ପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତିରେ ସହାୟତା କରିଥିବା ସମସ୍ତ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ସାଧୁବାଦ ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି । ଏଥି ସହିତ ମୁଦ୍ରଣ ଲିଖନ ଓ ଚିତ୍ରନ ବିଷୟରେ ସଂରଚନାତ୍ମକ ପରାମର୍ଶ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି, ଯାହା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂସ୍କରଣରେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରିବ ବୋଲି ଆଶା । ଇତି ଶମ୍ ।

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ

ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା

ଓ

ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରାକ୍ ସୂଚନା

ସଂସ୍କୃତ ପାଠ୍ୟଖଣ୍ଡ

୧. ଉପକ୍ରମ :

ସଂସ୍କୃତଭାଷା ବିଶ୍ୱର ପ୍ରାଚୀନତମ ଭାଷା । ବୈଦିକକାଳରୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସ୍କୃତର ଅବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଧାରା ପ୍ରବାହିତ । ଜ୍ଞାନ, ବିଜ୍ଞାନ ବିଷୟକ ଅନେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ରଚିତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ । ବିଶେଷତଃ ଭାରତୀୟ ଭାଷାଶିକ୍ଷାପାଇଁ ସଂସ୍କୃତଭାଷା ସହାୟକା ହୋଇଥାଏ । ଭାରତକୁ ଏକତା ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ଜାତୀୟ ସଂଘତିକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବାକୁ ସଂସ୍କୃତଭାଷା ଅଧ୍ୟୟନ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇଥାଏ । ଭାରତ ସଂବିଧାନର ଅଷ୍ଟମ ପରିଚ୍ଛେଦ ଅନୁଯାୟୀ ସଂସ୍କୃତଭାଷାକୁ ଆଧୁନିକ ଭାରତୀୟ ଭାଷାର (MIL) ମାନ୍ୟତା ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି । ଏହି ଭାଷାଦ୍ୱାରା ଭାରତୀୟ ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ, ପୁରାଣ, ଇତିହାସ, ଭୂଗୋଳ, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି, ଜ୍ୟୋତିଷ, ଗଣିତ, ଚିକିତ୍ସା, ନୃତ୍ୟ, ପ୍ରବନ୍ଧନ ବିଦ୍ୟା ଓ ବିଜ୍ଞାନ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାନଲାଭ ହୋଇଥାଏ । ମାନବୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ବିଶ୍ୱବନ୍ଧୁତ୍ୱ ସଂସ୍କୃତଭାଷା ଦ୍ୱାରା ବିକାଶ ଲାଭ କରିଥାଏ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ମଧ୍ୟ ସ୍ତରରୁ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍ତର (ଷଷ୍ଠଶ୍ରେଣୀରୁ ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀ) ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ପଠନ ଓ ପାଠନ ନିମନ୍ତେ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ହୋଇଛି ।

୨. ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :

- ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଲିପି ସହିତ ଦେବନାଗରୀ ଲିପିକୁ ପରିଚିତ କରାଇବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରାଥମିକ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ କରିବା ।
- ବୋଧଜ୍ଞାନ ପୂର୍ବକ ଶ୍ରବଣ, କଥନ, ପଠନ ଓ ଲିଖନ କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।
- ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କର ନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ବିକାଶ ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇବା ।
- ପରିବେଶ ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରତି ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।

୩. ସାମାନ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ :

- ସଂସ୍କୃତ ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକର ଶୁଦ୍ଧ ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ଉତ୍ପନ୍ନ କରାଇବା ।
- ସଂସ୍କୃତଭାଷାରେ ବ୍ୟାବହାରିକ ସରଳବାକ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ବୁଝିବା ଓ କହିବାର କ୍ଷମତା ବଢ଼ାଇବା ।
- ଅର୍ଥବୋଧ ସହିତ ସଂସ୍କୃତ ଗଦ୍ୟାଂଶକୁ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ କ୍ଷମତାର ବିକାଶ କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଶ୍ଳୋକ/ ଗୀତ / ପଦ୍ୟ ମନେ ରଖି ସ୍ମରଣ ଲାଭ ଓ ତାଳ ସହିତ ଗାନ କରିବାର କ୍ଷମତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।

- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ସରଳବାକ୍ୟ ରଚନା କରିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟରେ ଥିବା ବିଷୟ ପ୍ରତି ଜିଜ୍ଞାସା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ।
- ଶ୍ରବଣ, କଥନ, ପଠନ, ଲିଖନ, ବାଚନ, ଅନୁବାଚନ, ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଶ୍ରବ୍ୟ ପଦ୍ଧତି ଦ୍ଵାରା ଯୋଗ୍ୟତା ବୃଦ୍ଧି କରିବା ।

୪. କୌଶଳ ପରକ ଯୋଗ୍ୟତା :

(କ) ଶ୍ରବଣ :

- ସଂସ୍କୃତର ସରଳ ଗଦ୍ୟାଂଶ ଏବଂ ପଦ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଶୁଣି ଅର୍ଥ ବୁଝିବା ।
- ଶ୍ରେଣୀରେ ସହପାଠୀ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସଂସ୍କୃତ କଥୋପକଥନ ଶୁଣି ତଦନୁଯାୟୀ ଅନୁକରଣ କରିବା ।

(ଖ) କଥନ :

- ସଂସ୍କୃତରେ ସରଳ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର କରି ଶିଖିବା ।
- ସହପାଠୀ ଓ ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କ ସହିତ ସରଳ ସଂସ୍କୃତରେ ମନର ଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା ।

(ଗ) ପଠନ :

- ସଂସ୍କୃତର ଗଦ୍ୟ ଓ ଲଘୁ କଥାକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ସ୍ଵସ୍ତ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ପଢ଼ିବା ।
- ସଂସ୍କୃତ ପଦ୍ୟ ଓ ଗୀତ ଗୁଡ଼ିକ ଠିକ୍ ଲୟ, ତାଳ ଓ ସ୍ଵରରେ ପାଠ କରିବା ।

(ଘ) ଲିଖନ :

- ପଠିତ ସାମଗ୍ରୀ ଉପରେ ସଂସ୍କୃତରେ ପରଚାଯାଇଥିବା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ସଂସ୍କୃତରେ ଲେଖିପାରିବା ।
- ଚିତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଆଧାରରେ ସରଳ ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟ ଲେଖି ଶିଖିବା ।

୫. ଭାଷିତ ତତ୍ତ୍ଵ କ୍ଷମତା :

(କ) ପଠିତ ବିଷୟକୁ ଆଧାର କରି ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ନିଜେ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚଟି ବାକ୍ୟ ଲେଖି ପାରିବା ।

(ଖ) ବିଶେଷ୍ୟ ତଥା କ୍ରିୟା ପଦର ବଚନ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି ଶିଖିବା ।

ପ୍ରଥମଂ ଶ୍ରବଣଂ	ଦ୍ଵିତୀୟଂ ମନନମ୍ ।
ତୃତୀୟଂ ସ୍ମରଣଂ	ଚତୁର୍ଥଂ ଭାଷଣମ୍ ।
ପଞ୍ଚମଂ ପଠନଂ	ଷଷ୍ଠଂ ତ ଲେଖନମ୍ ।
ସପ୍ତମଂ ଗାୟନମ୍	ଅଷ୍ଟମଂ ବୋଧନମ୍ ।
ନବମଂ ନର୍ତ୍ତନଂ	ଦଶମଂ କାର୍ତ୍ତନମ୍ ।
ଭାଷା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣଂ	ସାମାନ୍ୟ ସୋପାନମ୍ ।

ସସ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ବିସ୍ତୃତ - ସଂସ୍କୃତ ପାଠ୍ୟସୂଚୀ

କ୍ରମ ସଂଖ୍ୟା	(ବିସ୍ତୃତ ଧାରଣା ଏବଂ ଅବଧାରଣା)	ପ୍ରସ୍ତାବିତ କ୍ରିୟାକଳାପ	ସମୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା	ପ୍ରସ୍ତାବିତ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ	ମୂଲ୍ୟାଙ୍କ	ମନ୍ତବ୍ୟ
୧.	ବିଶେଷ : (କ) 'ର' କାରାନ୍ତ ପୁଲିଙ୍ଗ ପିତୃ, କର୍ତ୍ତୃ, ଦାତୃ ଇତ୍ୟାଦି । (ଖ) 'ଇ' କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ - ମତି, ଗତି, ପ୍ରୀତି ଇତ୍ୟାଦି । (ଗ) 'ଇ' କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ - ନଦୀ, ଭଗିନୀ, ଲେଖନୀ ଇତ୍ୟାଦି । (ଘ) 'ଇ' କାରାନ୍ତ ଓ 'ଉ' କାରାନ୍ତ ନପୁଂସକ ଲିଙ୍ଗ - ବାରି, ମଧୁ ଇତ୍ୟାଦି । (ଙ) 'ଉ' କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ	ଚିତ୍ର ଆଧାରିତ	ଦର୍ଶକଙ୍କୁ ୧୦୫ଟି କାର୍ଯ୍ୟ (ପରିଚ୍ଛଦ)	(କ) ଓଷମେଳନ (ଖ) ଉଦ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ ସଂଯୋଜନା (ଗ) ବିକ୍ଷିପ୍ତ ବର୍ଣ୍ଣ ମେଳନ (ଘ) ଚିତ୍ର ଦେଖି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ	୦୮	
୨.	ସର୍ବନାମ : (କ) ଚନ୍ଦ୍ର, ଏତଦ୍, ଶବ୍ଦର ଚିନି ଲିଙ୍ଗର ସମସ୍ତ ବିଭକ୍ତିରେ ପ୍ରାୟୋଗିକ ବିଧି ମାଧ୍ୟମରେ ରୂପ ପରିଚୟ ।	ସଚିତ୍ର କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ସରଳବାକ୍ୟ ଆଧାରିତ		(କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ (ଖ) ଶବ୍ଦମେଳନ (ଗ) ପୁରୁଷାଦିର ଅଭ୍ୟାସ	୦୫	
୩.	କାରକ : କାରକ ପ୍ରତିକର ସାମାନ୍ୟ ପରିଚୟ ପ୍ରଥମଠାରୁ ସସ୍ତମା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭକ୍ତିର ପରିଚୟ ଓ ଅଭ୍ୟାସ	ଚିତ୍ର ତଥା ରେଖା ଚିତ୍ର ଆଧାରିତ		(କ) ସରଳ ବାକ୍ୟରଚନା (ଖ) ସଂଶୋଧନ (ଗ) ପଦ ପରିବର୍ତ୍ତନ	୦୮	

କ୍ରମ ସଂଖ୍ୟା	(ବିସ୍ତୃତ ଧାରଣା ଏବଂ ଅବଧାରଣା)	ପ୍ରସ୍ତାବିତ କ୍ରିୟାକଳାପ	ସମୟ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟା	ପ୍ରସ୍ତାବିତ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ	ମୂଲ୍ୟାଙ୍କ	ମତବ୍ୟ
୪.	କ୍ରିୟା : (କ) କୃତ୍ ଲକାର (ଭବିଷ୍ୟତ କାଳ) (ଖ) 'ଲଟ୍' ଲକାର (ଅତୀତ କାଳ) (ଗ) 'ସୁ' ର ପ୍ରୟୋଗ (ଅତୀତକାଳକୁ ବୁଝାଇବା ପାଇଁ 'ଲଟ୍' ଲକାର ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ କ୍ରିୟା ସହ 'ସୁ' ର ପ୍ରୟୋଗ । (ଘ) ଲୋଟ୍ ଲକାର (ଆଦେଶ ଓ ଅନୁଜ୍ଞା) (ଙ) ବିଧିଲିଙ୍ଗ ଲକାର (ବିଧି ଓ ସମ୍ଭାବନା)	(କ) ସରଳ ବାକ୍ୟ ଆଧାରିତ (ଖ) ଚିତ୍ରଗତ ପ୍ରୟୋଗ	ବର୍ଷକୁ ୧୦୫ଟି ଡାକ୍ତାଣ (ପିରିୟଡ୍)	(କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ (ଖ) ବାକ୍ୟରଚନା (ଗ) ସମ୍ବେଦନ	୦୮	
୫.	ଅବ୍ୟୟ : (କ) ଅଳ୍ପ, ଅଧିକ, ବହୁ, ଅଧ୍ୟ, ଉପରି, ଉଚ୍ଚେ, ନୀଚେ, କଦାପି, ପୁନଃ	(କ) ସରଳ ବାକ୍ୟ ଆଧାରିତ (ଖ) ଚିତ୍ରଗତ ପ୍ରୟୋଗ			୦୫	
୬.	ଶ୍ଳୋକ/ଗୀତ (କ) ସୁଭାଷିତ (ଖ) ବନ୍ଦନା - ସରସ୍ବତୀ ବନ୍ଦନା (ଗ) ପ୍ରଶସ୍ତି - ଭାରତ / ଭକ୍ତଜ (ଘ) ଆଧୁନିକ ଗୀତ - ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶଗତ ମାଙ୍ଗଳିକ ମନ୍ତ୍ର ।	(କ) ସ୍ବର ସହିତ ଗାନ (ଖ) ଅଭିନୟ ସହିତ ଗାନ (ଗ) ଶ୍ଳୋକ ଉଚ୍ଚାରଣ ଓ ଶ୍ଳୋକାନ୍ତ ଆଦି ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଆୟୋଜନ		(କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ (ଖ) ବାକ୍ୟ ଗଠନ (ଗ) ସ୍ବୟ ମେଳନ (ଘ) ପଦ ପରିବର୍ତ୍ତନ	୦୮	
୭.	ଯୋଗାସନ	ସମାଷ୍ଟଣ, ଭଜାରଣ ଅଭ୍ୟାସ ଓ ପ୍ରୟୋଗ		(କ) ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ (ଖ) ସ୍ବୟ ମେଳନ (ଗ) ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର	୦୨	
୮.	ନାଟିକା	ଅଭିନୟ ଶିକ୍ଷା, ସମାଷ୍ଟଣନାଟିଶିକ୍ଷା			୦୬	
						ଲିଖିତ-୫୦ ମୌଖିକ-୫୦

ସିଲାବସ୍ ଓ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ସମୀକ୍ଷା ପାଇଁ କୋର କମିଟି

୧.	କମିଶନର ତଥା ଶାସନ ସଚିବ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗଣଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ	ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
୨.	ରାଜ୍ୟ ପ୍ରକୃତ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଓଡ଼ିଶା ବିଦ୍ୟାଳୟ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପ୍ରାଧିକରଣ	ସଦସ୍ୟ
୩.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା	ସଦସ୍ୟ
୪.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା	ସଦସ୍ୟ
୫.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା	ସଦସ୍ୟ
୬.	ସଭାପତି, ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ	ସଦସ୍ୟ
୭.	ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ	ସଦସ୍ୟ
୮.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବିକ୍ରୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ	ସଦସ୍ୟ
୯.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ବୈଷୟିକ ଶିକ୍ଷା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ	ସଦସ୍ୟ
୧୦.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଓଡ଼ିଶା ଭାଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ	ସଦସ୍ୟ
୧୧.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶା	ସଦସ୍ୟ
୧୨.	ଏନ ସି ଇ ଆର ଟି ପ୍ରତିନିଧି	ସଦସ୍ୟ
୧୩.	ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଆଞ୍ଚଳିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର	ସଦସ୍ୟ
୧୪.	ପ୍ରଫେସର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପ୍ରଧାନ, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଆଞ୍ଚଳିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ଭୋପାଳ ଏବଂ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଏସ୍ ସି ଏଫ, ଓଡ଼ିଶା	ସଦସ୍ୟ
୧୫.	ଡକ୍ଟର ଗୋପାଳ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ର, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ, ସଂସ୍କୃତ ବିଭାଗ	ସଦସ୍ୟ
୧୬.	ଡକ୍ଟର କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ (ବିଜ୍ଞାନ)	ସଦସ୍ୟ
୧୭.	ଡକ୍ଟର ବିନୟ ପଟ୍ଟନାୟକ, ମୁଖ୍ୟ ପରାମର୍ଶଦାତା, ଏନ ଏସ୍ ଟି ସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଏନ୍ ସି ଇ ଆର ଟି	ସଦସ୍ୟ
୧୮.	ଡକ୍ଟର ସୁଶାନ୍ତ କୁମାର ଦାସ, ପୂର୍ବତନ ସଭାପତି, ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା	ସଦସ୍ୟ
୧୯.	ଡକ୍ଟର ଲଳିତ କୁମାର ଲେଙ୍କା, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ପ୍ରାଧ୍ୟାପକ, ଓଡ଼ିଆ ବିଭାଗ, ଏକାମ୍ର କଲେଜ, ଭୁବନେଶ୍ୱର	ସଦସ୍ୟ
୨୦.	ଡକ୍ଟର ସରୋଜଲକ୍ଷ୍ମୀ ସିଂ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ରମାଦେବୀ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର	ସଦସ୍ୟ
୨୧.	ଡକ୍ଟର ଖଗେଶ୍ୱର ଦାସ, ଇଂରାଜୀ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ପଦ୍ମପୁର କଲେଜ, ବରଗଡ଼	ସଦସ୍ୟ
୨୨.	ଡକ୍ଟର ବଳରାମ ସାହୁ, ପ୍ରଫେସର ମାଇକ୍ରୋବାଇଓଲୋଜି, ସୋଆ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଓଡ଼ିଶା କୃଷି ଓ ବୈଷୟିକ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର	ସଦସ୍ୟ
୨୩.	ଡକ୍ଟର ଗୌରାଙ୍ଗ ମହାନ୍ତି, ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ ବିଶେଷଜ୍ଞ, ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ, ଖଲ୍ଲିକୋଟ ସ୍ୱୟଂଶାସିତ କଲେଜ, ବ୍ରହ୍ମପୁର, ଗଞ୍ଜାମ	ସଦସ୍ୟ
୨୪.	ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷା ନିର୍ଦ୍ଦେଶାଳୟ ଏବଂ ରାଜ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା	ସଦସ୍ୟ ସଚିବ

राष्ट्र - गीतम्

वन्दे मातरं, वन्दे मातरम् ।

सुजलां सुफलां मलयज - शीतलाम्

शश्य - श्यामलां मातरम्,

वन्दे मातरम् ॥

शुभ्र - ज्योत्स्ना - पुलकित - यामिनीम्

फुल्ल - कुसुमित - द्रुमदल - शोभिनीम्

सुहासिनीं सुमधुर - भाषिणीम्

सुखदां वरदां मातरम्,

वन्दे मातरं, वन्दे मातरम् ॥

‘वन्दे मातरम् इति गीतं ब्राह्मिकमचन्द्र चट्टोपाध्याय महोदयन रचितस्य काव्यस्य आदिमः अशः अस्ति, यत् संस्कृत - भाषायां गुम्फितम् अस्ति । इदं गीतं स्वातन्त्र्य - संग्रामे भारतवासिनां नितरां प्रेरणाप्रदम् आसीत् । २४. ०१. १९५० इति दिनाङ्के भारतस्य राष्ट्रपतिः डॉ राजेन्द्र प्रसादः संविधान - सभायाम् एवम् उद्घोषितवान् - “वन्दे मातरम् यत् भारतस्य स्वातन्त्र्यान्दोलनस्य उद्दीपने एकाम् ऐतिहासिकीं भूमिकां निरूढवत्, तत् राष्ट्र- गानेन, ‘जन - गण - मन इत्यनेन सह समानरूपेण भविष्यति, समानं च महत्त्वं धारयिष्यति ।”

शृङ्गावलि पाठानुक्रमणिका

१. प्रथमः पाठः	- ऋ कारान्त पुलिङ्गः	१
२. द्वितीयः पाठः	- इ कारान्त स्त्रीलिङ्गः	५
३. तृतीयः पाठः	- ई कारान्त स्त्रीलिङ्गः	८
४. चतुर्थः पाठः	- उ ऊ एवं ऋ कारान्त स्त्रीलिङ्गः	११
५. पञ्चमः पाठः	- इ उ कारान्त नपुंसकलिङ्गः	१५
६. षष्ठः पाठः	- कारक - विभक्ति प्रयोगः (प्रथमा विभक्ति प्रयोगः)	१८
७. सप्तमः पाठः	- द्वितीया विभक्ति प्रयोगः	२२
८. अष्टमः पाठः	- तृतीया विभक्ति प्रयोगः	२५
९. नवमः पाठः	- चतुर्थी विभक्ति प्रयोगः	२८
१०. दशमः पाठः	- पञ्चमी विभक्ति प्रयोगः	३२
११. एकादशः पाठः	- षष्ठी विभक्ति प्रयोगः	३५
१२. द्वादशः पाठः	- सप्तमी विभक्ति प्रयोगः	३८
१३. त्रयोदशः पाठः	- आज्ञा गुरुणां ह्यविचारणीया	४२
१४. चतुर्दशः पाठः	- कीर्तिर्यस्य स जीवति	४७
१५. पञ्चदशः पाठः	- स्म प्रयोगः सम्भाषणम्	५२
१६. षोडशः पाठः	- कर्तव्यं पालयेत्	५५
१७. सप्तदशः पाठः	- सुनागरिकः	६१
१८. अष्टादशः पाठः	- वन्दे भारतमातङ्गम्	६७
१९. नवदशः पाठः	- नित्यं पिबामः सुभाषितरसम्	७९
२०. विंशः पाठः	- सूर्यनमस्कारः	८७
२१. एकविंशः पाठः	- सेवा हि परमधर्मः	९७
२२. द्वाविंशः पाठः	- अन्त्याक्षरी क्रीडा	१०३
२३. त्रयोविंशः पाठः	- ईशावास्यम् इदं सर्वम् ।	११४
२४. चतुर्विंशः पाठः	- सूक्तिमाला ।	१२३

ବହିର ନାମ - ସଂସ୍କୃତ କଳିକା ବିଷୟ : ସଂସ୍କୃତ

ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ

ଶ୍ରେଣୀ : ସପ୍ତମ

କ୍ରମିକ ସଂଖ୍ୟା	ପାଠ-କ୍ରମ	ବିଷୟ ନାମ	ପୃଷ୍ଠା	ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ଲକ୍ଷ୍ୟ	ଶିକ୍ଷଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ
1.	ପ୍ରଥମ: ପାଠ: -	ଐ କାରାନ୍ତ ମୂଳିଙ୍ଗ:	୧-୪	C-1.1	ଉକାନ୍ତାତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବା, ଉଚ୍ଚାରଣ କରିବା ଓ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା
2.	ଦ୍ଵିତୀୟ: ପାଠ: -	ଈ କାରାନ୍ତ ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗ:	୫-୭	C-1.2	ଉକାନ୍ତାତ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଓ ସଂଗ୍ରହ
3.	ତୃତୀୟ: ପାଠ: -	ଐ କାରାନ୍ତ ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗ:	୮-୧୦	C-1.2	ଉକାନ୍ତାତ ଶବ୍ଦକୁ ଜାଣିବା ଓ ନିବନ୍ଧବର୍ଗୀ ବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ଚିହ୍ନଟ କରିବା
4.	ଚତୁର୍ଥ: ପାଠ: -	ଉ ଋ ଏଂ ଐ କାରାନ୍ତ ଶ୍ରୀଲିଙ୍ଗ:	୧୧-୧୪	C-1.2	ଉ, ଋ ଓ ଉକାନ୍ତାତ ସ୍ଵାନ୍ତିତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣିବା ଏବଂ ବ୍ୟବହାର କରି ପର୍ଯ୍ୟବସ୍ଥିତ ।
5.	ପଞ୍ଚମ: ପାଠ: -	ଈ ଊ କାରାନ୍ତ ନମୁଂସକାଳିଙ୍ଗ:	୧୫-୧୭	C-1.2	ଇ, ଓ ଉକାନ୍ତାତ ନମୁଂସକାଳିଙ୍ଗ ଚିହ୍ନଟ ବ୍ୟବହାର କରିବା ।
6.	ଷଷ୍ଠ: ପାଠ: -	କାରକ - ବିଧିକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ: (ପ୍ରଥମା ବିଧିକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ:)	୧୮-୨୧	C-1.3	କାରକ ବିଧିକ୍ତିର ସଂଜ୍ଞା ନିରୂପଣ । କେଉଁ ବିଧିକ୍ତି ଯୋଗେ କେଉଁ କାରକ ହୁଏ, ଉଦାହରଣ ସହ ବର୍ଣ୍ଣନାକର ବ୍ୟବହାର ।
7.	ସପ୍ତମ: ପାଠ: -	ଦ୍ଵିତୀୟା ବିଧିକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ:	୨୨-୨୪	C-1.3	ବିଭିନ୍ନ ଶବ୍ଦର ଦ୍ଵିତୀୟା ବିଧିକ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଧାରଣା ଓ ପ୍ରୟୋଗ ।
8.	ଅଷ୍ଟମ: ପାଠ: -	ତୃତୀୟା ବିଧିକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ:	୨୫-୨୭	C-1.3	ତୃତୀୟା ବିଧିକ୍ତି ଓ କରଣ କାରକ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ତଥା ପ୍ରୟୋଗ ।
9.	ନବମ: ପାଠ: -	ଚତୁର୍ଥା ବିଧିକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ:	୨୮-୩୧	C-1.3	ଚତୁର୍ଥା ବିଧିକ୍ତି ଓ ଉପାଦାନ କାରକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ଏବଂ ବ୍ୟବହାର ।
10.	ଦଶମ: ପାଠ: -	ପଞ୍ଚମୀ ବିଧିକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ:	୩୨-୩୪	C-1.3	ପଞ୍ଚମୀ ବିଧିକ୍ତି ଓ ଅପାଦାନ କାରକ ପ୍ରୟୋଗ
11.	ଏକାଦଶ: ପାଠ: -	ଷଷ୍ଠୀ ବିଧିକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ:	୩୫-୩୭	C-1.3	ଷଷ୍ଠୀ ବିଧିକ୍ତି ଓ ଉପାଦାନ କାରକ ପ୍ରୟୋଗ ଶିକ୍ଷା
12.	ଦ୍ଵାଦଶ: ପାଠ: -	ସପ୍ତମୀ ବିଧିକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ:	୩୮-୪୧	C-1.3	ସପ୍ତମୀ ବିଧିକ୍ତି ଓ ପରାଦାନ କାରକକୁ ଜାଣିବା ଓ ବ୍ୟବହାର ।
13.	ତ୍ରୟୋଦଶ: ପାଠ: -	ଆଜ୍ଞା ଗୁରୁଣା ଛାଦିଚାରଣୀୟ	୪୨-୪୬	C-1.3	ନୂତ୍ ନବୀନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର କାରକ ବ୍ୟବହାର ଓ ଗୁରୁତ୍ଵର ଆଦେଶ ପାଳନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ବେତନା ବିଷୟ ଧାରଣା ।
14.	ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ: ପାଠ: -	କୌର୍ତ୍ତିୟସ୍ୟ ସଂଜୀବିତି	୪୭-୫୧	C-1.2 & 1.3	ତଥା ପଠନ ଓ ଲିଖନ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବା । ନତ୍ ନବୀନ ଓ ପରାଦାନ କାରକ ବ୍ୟବହାର । ଉଚ୍ଚକାରୀ କଳା କୌଶଳ ଶିକ୍ଷଣ ତଥା ତାହା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପ୍ରେରଣାମୂଳକ ତଥା ପ୍ରତି ଲୁଚି ବର୍ଦ୍ଧନ ।

15.	षष्ठदशः पाठः -	स्म प्रयोगः	४१-४४		ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାବରେ “ସୁ” ଯୋଗକଲେ ଅତୀତ କାଳ ଅର୍ଥକୁ ବୁଝାଉଥିବା ଶିକ୍ଷା । ସଂସ୍କୃତରେ ସମାପ୍ତ ଶିକ୍ଷାକୁ ଏବଂ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର କରିବୁ ଚିନ୍ତା ଛାନ୍ ।
		प्रयोग सम्पादनम्		C-1.3	
16.	षोडशः पाठः -	कर्तव्यं पालयेत्	४४-४०		ବିଧିନୀତ ନିୟମ, ଗୁଣିତ ବିଧି ସମ୍ମାନନା ଅର୍ଥରେ କ୍ରିୟା ବ୍ୟବହାର ପ୍ରାପ୍ତ ଗଣା ବିଷୟ ଓ ନୀତି ଶିକ୍ଷା ତଥା ଗୀତି ପ୍ରତି ବର୍ତ୍ତା ।
		(विधिलिङ् लकारः)		C-1.3	
17.	सप्तदशः पाठः -	मुनागरिकः (लौटलकारः)	४१-४७	C-1.3	ନାଗରିକର ବର୍ତ୍ତମାନ ବିଷୟରେ ସଚେତନତା ।
18.	अष्टादशः पाठः -	वन्दे भारतमातरम्	४७-५८	C-1.3	ନୋର ନବୀର ଅନୁଷ୍ଠାନ, ଆଦେଶ ପ୍ରାନ୍ତର ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ସଂଳାପ ଶିକ୍ଷା ଦେଖାଇ ନୀତିର ପରାମର୍ଶ ଚିନ୍ତା ଓ ଉତ୍ତର ଦେଖିବ । ସୈଦ୍ଧିକ ମାନବର ବାବଦ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଛାନ୍, କୃଷକଙ୍କର ଦୈନିକ୍ୟ ଦୈନିକମାନଙ୍କର ମହତ୍ତ୍ୱ ଓ ବିକାଶର ଆବଶ୍ୟକ ଛାନ୍ ପ୍ରାପ୍ତର ।
19.	नवदशः पाठः -	नित्यं पिबामः सुधापितरसम्	५९-८७	C-1.2	ନୀତିବାଦୀ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ କାଶିବା ଦୈନିକ ନୀତିରେ ବ୍ୟବହାର କରିବା, ନୀତିଗୁଡ଼ିକ ମନେରଖି ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ଥଳରେ ବଦଳରେ ଓ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉପଯୋଗ କରିବା ।
20.	विंशः पाठः -	सूर्यनमस्कारः	८७-९७	C-1.1-C-1.2	ଯୋଗାସନ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପୂର୍ଣ୍ଣ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ନମସ୍କାର ମାଧ୍ୟମରେ ବୃତ୍ତତା, କଳା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ।
21.	एकविंशः पाठः -	सेवा हि परमो धर्मः	९७-१०७	C-1.1-C-1.2	ଭାରତୀୟ ଛାନ୍ ପରମ୍ପରା ବିଷୟରେ କାଶିବା, ଦିବିକା ଶୁକ୍ଳତା ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିବା ଅତୀତକାଳ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବିଶେଷ ଛାନ୍ ଆବଶ୍ୟକ କରିବା ।
22.	द्वाविंशः पाठः -	अन्याधारी ज्ञीह	१०७-११७	C-1.1-C-1.2	ମନୋରଞ୍ଜନ ସହ ସୃଷ୍ଟିମାନର ସାମ୍ବାଦନ ।
23.	त्रयोविंशः पाठः -	ईशावास्यम् इदं सर्वम् ।	११४-११७	C-1.2-C-2.2	ନୀତି ଏବଂ ପୌରାଣିକ କାଳର ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଉତ୍ତର ବର୍ତ୍ତମାନର ବୋଲି ଧାରଣା ଗ୍ରହଣ କରିବା ।
24.	चतुर्विंशः पाठः -	सूक्तिमाला ।	११७-१२७	C-1.1-C-1.2	ନୀତିରାପତ୍ତ ପାଇଁ ମୂଳିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ହିନ୍ଦୋପଦେଶ ତଥା ସ୍ମରଣ ଉପାୟ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ।

सरस्वतीप्रार्थना

या कुन्देन्दुतुषारहारधवला या शुभ्रवस्त्रावृता ।
या वीणावरदण्डमण्डितकरा या श्वेतपद्मासना ॥ १ ॥
या ब्रह्माच्युतशंकरप्रभृतिभिर्देवैः सदा वन्दिता ।
सा मां पातु सरस्वती भगवती निःशेषजाड्यापहा ॥ १ ॥
शुक्लां ब्रह्मविचार - सार - परमामाद्यां जगद्व्यापिनीम् ।
वीणा - पुस्तक - धारिणीमभयदां जाड्यान्धकारापहाम् ॥
हस्ते स्फाटिकमालिकां विदधतीं पद्मासने संस्थिताम् ।
वन्दे तां परमेश्वरीं भगवतीं बुद्धिप्रदां शारदाम् ॥ २ ॥
सरस्वति महामाये ! विद्ये ! कमललोचने !
विश्वरूपे ! विशालाक्षि ! विद्यां देहि नमोऽस्तु ते ॥ ३ ॥

ପ୍ରଥମ: ପାଠ: (ପ୍ରଥମ ପାଠ)

କାରାନ୍ତ - ପୁଲିଙ୍ଗ:

କାରାନ୍ତ ପୁଲିଙ୍ଗ

ପିତା

ଜାମାତା

ଦାତା

ବକ୍ତା

ଭ୍ରାତା

ସବିତା

ଭୋକ୍ତା

ଶ୍ରୋତା

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଜାମାତା - ଜାଲ, ଭ୍ରାତା = ଭାଇ, ସବିତା = ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଭୋକ୍ତା = ଯିଏ ଖାଉଥାଏ ।

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

ହୋତା

ବିଜେତା

ଦ୍ରଷ୍ଟା

ବପ୍ତା

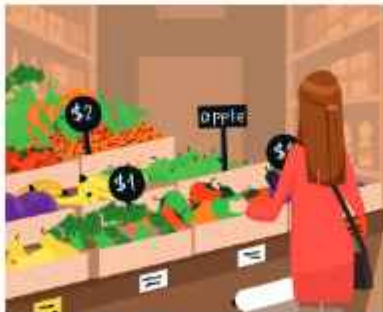
ଅଭିନେତା

ବିକ୍ରେତା

କ୍ରେତା

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ହୋତା - ଯିଏ ହୋମ କରେ, ଦ୍ରଷ୍ଟା = ଯିଏ ଦେଖୁଥାଏ, ବପ୍ତା - ଯିଏ ବୁଣେ, ବିକ୍ରେତା = ଯିଏ ବିକେ, କ୍ରେତା - ଯିଏ କିଣେ ।

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭିଧାନ)

୧. ଯୋଜୟତୁ (ଯୋଜନାକର)

ବକ୍ତା

ସାବିତା

ଦାତା

ସ୍ରୋତା

ବପ୍ତା

୨. ପରିଚୟ ଦାତୁ (ପରିଚୟ ଦିଅ)

ସଂସ୍କୃତ କବିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

୩. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

(କ) ବ .....

(ଘ) ..... ମାତା

(ଖ) ବି ..... ତା

(ଙ) ବିକ୍ରେ .....

(ଗ) ଅଭିନେ .....

(ଚ) ..... ତା

୪. ଶୁଦ୍ଧପଦ ଲିଖନ (ଶୁଦ୍ଧ ପଦ ଲେଖ)

ଯଥା -

ତା ଶ୍ରୋ - ଶ୍ରୋତା

ତଥା

(କ) ବି ସ ତା

(ଘ) ତା ଜେ ବି

(ଖ) କ୍ରେ ତା ବି

(ଙ) ଷା ଟ୍ର

(ଗ) ଜା ତା ମା

୫. ସଂସ୍କୃତେନ ଲିଖନ (ସଂସ୍କୃତରେ ଲେଖ)

ସୂର୍ଯ୍ୟ, ବାପା, ଯିଏ ଦିଏ, ଲାଜ, ଭାଇ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ: ପାଠ: (ଦ୍ଵିତୀୟ ପାଠ)

କାରାନ୍ତ - ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ:

କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ

ଦୃଷ୍ଟି:

କଳି:

ବେଣି:

ରାତ୍ରି:

ବୃଷ୍ଟି:

ବିପଣି:

ବୀଥି:

ଅଙ୍ଗୁଳି:

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - କଳିଃ = କଢ଼, ବିପଣିଃ = ବଜାର, ବୀଥଃ = ସଡ଼କ ।

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ୱିତୀୟା ଭାଗ)

ଗତି:, ଭକ୍ତି:, ଆଳି:, ଆକୃତି:, ଆବଳି:
 भीति:, खनि:, भूमि:, प्रकृति:, युवति:
 वृद्धि:, धमनि:, कृति:, संस्कृति:

अभ्यास: (ଆଭ୍ୟାସ)

पठतु (ପଢ଼)

१.

कटि:

आटि:

२. योजयतु (ଯୋଜକର)

विपणि:

दृष्टि:

अङ्गुलि:

कलि:

कटि:

मूर्ति:

प्रणति:

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ଆଳିଃ = ସଜା, ଆବଳିଃ = ସମୂହ, ଖନିଃ = ଖଣି, କୃତିଃ = କାର୍ଯ୍ୟ, କଟିଃ = ଅଣ୍ଟା, ଆଟିଃ = ବଡ଼କା ।

୩. परिचयं ददातु (ପରିଚୟ ଦିଅ)

୪. शून्यस्थानं पूरयतु - (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

(क) आव .....

(घ) ..... लि:

(ख) रा .....

(ङ) वृ .....

(ग) प्र .....ति:

(च) ..... थि:

୪. शुद्धपदं लिखतु (ଶୁଦ୍ଧ ପଦ ଲେଖ)

यथा -

लिङ्गः अ =

अङ्गलि:

तथा -

(क) छिः दृ

(घ) लिः व आ

(ख) क्तिः भ

(ङ) टिः क

(ग) तिः नी

(च) तिः मू

ତୁମ ପାଇଁ ଜାମ - ବଡ଼କ ଓ ପୁଲକଡ଼ର ଚିତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ଖାତାରେ ମାରି ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖ ।

ତୃତୀୟ: ପାଠ: (ଦ୍ଵିତୀୟ ପାଠ)

କାରାନ୍ତ - ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ:

କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ

ନଦୀ

ପୁଷ୍ପଧାନୀ

लेखनी

अङ्कनी

द्रोणी

पृथिवी

कर्त्तरी

मार्जनी

भगिनी
भारती
प्रदर्शिनी

वाणी
सरस्वती
कुमारी

गौरी
नेत्री
पुरी

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ପୁଷ୍ପଧାନୀ = ପୁଲ୍ଲହାନୀ । ପ୍ରଦର୍ଶିନୀ = ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ।

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭିପାଦ)

୧. ପଠତୁ ବଦତୁ (ପଢ଼ କୁହ)

ଘଣ୍ଟୀ

ସରଣୀ

ଭଗିନୀ

ଜନନୀ

୨. ଯୋଜୟତୁ - (ଯୋଗକର)

ସରଣୀ

କର୍ତ୍ତରୀ

ଲେଖନୀ

ମାର୍ଜନୀ

ପୁଷ୍ପଧାନୀ

ସଂସ୍କୃତ କବିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

୩. परिचयं ददातु - (ପରିଚୟ ଦିଅ)

୪. शून्यस्थानं पूरयतु - (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

(କ) ..... ଦୀ (ଗ) ପ୍ରଦର୍ଶି.....

(ଖ) କ ..... ରୀ (ଘ) ଲେଖ ..... (ଙ) ..... ଗିନୀ

୫. शुद्धपदं लिखतु - (ଶୁଦ୍ଧପଦ ଲେଖ)

यथा - ଜ ନୀ ମା = ମାର୍ଜନୀ

तथा - (କ) ଧା ନୀ ପୁଷ୍ପ (ଗ) କରୀର୍ତ୍ତ

(ଖ) ଣୀ ସ ର (ଘ) ଦୀନ (ଙ) ସତୀରସ୍ବ

ତୁମ ପାଇଁ ଜାମ - ଘଣ୍ଟା, କଇଁଚି, ଫୁଲଦାନୀ ଚିତ୍ର ଖାତାରେ ମାରି ସଂସ୍କୃତ ନାମ ଲେଖ । ।

ଚତୁର୍ଥ: ପାଠ: (ଚତୁର୍ଥ ପାଠ)

ଓ

କାରାନ୍ତ - ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ:

ଓ

କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ

ଧେନୁ:

ତନୁ:

ରଞ୍ଜୁ:

ଚଞ୍ଚୁ:

ଓ

କାରାନ୍ତ - ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ:

ଓ

କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ

ବଧୂ:

ଚମୂ:

ଶ୍ଵଶ୍ରୁ:

ପ୍ରସୂ:

ସଂସ୍କୃତ କବିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

କାରାନ୍ତ - ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ:

କାରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ

ମାତୃ (ମାତା)

ଦୁହିତୃ (ଦୁହିତା)

ସୀତା

ମାତୃ (ମାତା)
(ସୁନୟନା)

स्वसृ (स्वसा)
ऊर्मिला

ननान्दृ (ननान्दा)
शान्ता

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ବନ୍ଧନୀମଧ୍ୟାତ୍ ଚିତ୍ବା (ଅଧୋଲିଖିତାନାଂ ଚିତ୍ରାଣାଂ ନାମାନି ଲିଖତୁ)
(ବନ୍ଧନୀମଧ୍ୟରୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ଚିତ୍ରମାନଙ୍କର ନାମଗୁଡ଼ିକ ଲେଖ ।)

(ଦୁହିତା, ହନୁ:, ଅଳାବୁ:, କର୍କନ୍ଧୁ:)

୨. ଯୋଜୟତୁ - (ଯୋଗ କର)

ଧେନୁ:

ଭୂ:

ମାତା

ଜମ୍ବୁ:

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

୩. परिचयं ददातु - (ପରିଚୟ ଦିଅ)

୪. शून्यस्थानं पूरयतु - (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

(क) स्व.....।

(ख) त..... ।

(ग)..... नान्दा ।

(घ) .....ञ्चुः ।

ପଞ୍ଚମ: ପାଠ: (ପଞ୍ଚମ ପାଠ)

କାରାନ୍ତ - ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗ:

କାରାତ ନପୁଂସକ ଲିଙ୍ଗ

ବାରି

ଅସ୍ଥି

ଦଧି

ସକ୍ଥି

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ବାରି = ପାଣି, ଦଧି = ଦହି, ଅସ୍ଥି = ହାଡ଼, ସକ୍ଥି = ଜଂଘ ।

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

କାରାନ୍ତ - ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗ:

ମଧୁ

କାରାନ୍ତ ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗ

ଶମଶ୍ରୁ

ଦାରୁ

ଅଶ୍ରୁ

ଶବ୍ଦାର୍ଥ - ମଧୁ = ମହୁ, ଶ୍ଵଶ୍ରୁ = ଦାଢ଼ି, ଦାରୁ = କାଠ, ଅଶ୍ରୁ = ଲୁହ ।

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଯୋଜୟତୁ - (ଯୋଗ)

ସକ୍ଷି

ଶମଶ୍ରୁ

ଅସ୍ଥି

ଦାରୁ

ମଧୁ

୨. ପରିଚୟ ଦାତୁ - (ପରିଚୟ ଦିଅ)

୩. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରୟତୁ - (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

(କ) ..... ଧି

(ଗ) ସ.....

(ଙ) ଅ.....

(ଖ) ..... ରି

(ଘ) ..... ରୁ

(ଚ) ଶମ.....

ଷଷ୍ଠ: ପାଠ:

(ଷଷ୍ଠ ପାଠ)

କାରକ ବିଭକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ: (କାରକ ବିଭକ୍ତି ବ୍ୟବହାର)

- କକ୍ଷାରମ୍ଭ : - छात्राः उपविशन्ति । शिक्षकः प्रविशति । छात्राः उत्तिष्ठन्ति । शिक्षकः उपविशन्तु इति वदति । सर्वे उपविशन्ति ।
- शिक्षकः - छात्राः । पूर्वं क्रियापदं सर्वनामपदं सर्वे जानन्ति अद्य कारकविषये आलोचयामः ।
- छात्राः - श्रीमन् ! किं नाम कारकम् ।
- शिक्षकः - वाक्ये क्रियापदेन सह यस्य सम्बन्धः भवति तत् कारकम् ।
- कारकं षड्विधम् ।
- छात्रः - कानि च तानि ?
- शिक्षकः - कर्तृ, कर्म, करणम्, सम्प्रदानम्, अपादानम्, अधिकरणम् च ।
- छात्रः - कृपया उदाहरणद्वारा स्पष्टं करोतु ।
- शिक्षकः - अधुना चित्रं पश्यतु ।
ददाति इति क्रियापदम्
- अत्र - कः ददाति ?
राजा ददाति । (राजा - (कर्ता) कर्तृकारकम्)
- कां ददाति ?
धेनुं ददाति ! (धेनुं - (कर्म) कर्मकारकम्)
- केन ददाति ?
हस्तेन ददाति ।
(हस्तेन - (करणम्) करणकारकम्)
- कस्मै ददाति ?
विप्राय ददाति ? (विप्राय - (सम्प्रदानम्) सम्प्रदानकारकम्)
- कस्मात् ददाति ?
गोष्ठात् ददाति । (गोष्ठात् - (अपादानम्) अपादानकारकम्)
- कुत्र ददाति ?
वैतरणीकूले ददाति । (वैतरणीकूले (अधिकरणम्) अधिकरणकारकम्)
- छात्रः - “उत्कलस्य” इति पदस्य ददाति इति क्रियापदेन सह सम्बन्धः नास्ति । तर्हि (६७६६) उत्कलस्य इति पदं किम् ?

ଶିକ୍ଷକ : - ଉତ୍କଳସ୍ୟ ଇତି ପଦସ୍ୟ କେବଳଂ ରାଜା ଇତି କର୍ତ୍ତୃପଦେନ ସହ ସମ୍ବନ୍ଧଃ ।
ଅତଃ ତତ୍ର ନ କାରକମ୍, ତତ୍ର ସମ୍ବନ୍ଧପଦମ୍ ।

ପଠତୁ ସ୍ମରତୁ (ପଢ଼ ଓ ମନେରଖ)

କର୍ତ୍ତା କର୍ମ ଚ କରଣଂ ସମ୍ପ୍ରଦାନଂ ତତଃ ପରମ୍ ।
ଅପାଦାନଂ ତଥାଧାରଃ ଇତ୍ୟାହୁଃ କାରକାଣି ଷଟ୍ ।
ସମ୍ବନ୍ଧସ୍ୟ କ୍ରିୟାଭାବାତ୍ କାରକତ୍ଵଂ ନ ବିଦ୍ୟତେ ॥

ପ୍ରଥମାବିଭକ୍ତି : (କର୍ତ୍ତୃକାରକମ୍) (ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତି - କର୍ତ୍ତା କାରକ)
स्वरान्त पुंलिङ्ग (ସ୍ଵରାନ୍ତ ପୁଂଲିଙ୍ଗ)

ପଞ୍ଚତୁ, ଉଚ୍ଚୈଃ, ପଠତୁ, ଲିଖତୁ ଚ । ଶବ୍ଦ ବହୁପାଦିରେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ ।

एषः अश्वः

एतौ अश्वौ

एते अश्वाः

एषः गजः । एतौ गजौ । एते गजाः ।

सः गजः । तौ गजौ । ते गजाः ।

एषः ग्रामः । ..... । ..... । ..... ।

सः ग्रामः । ..... । ..... । ..... ।

एषः कविः । एतौ कवी । एते कवयः ।

सः कविः । तौ कवी । ते कवयः ।

एषः अतिथिः । ..... । ..... । ..... ।

सः अतिथिः । ..... । ..... । ..... ।

एषः शिशुः । एतौ शिशू । एते शिशवः ।

सः शिशुः । तौ शिशू । ते शिशवः ।

एषः पशुः । ..... । ..... । ..... ।

सः पशुः । ..... । ..... । ..... ।

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

एषः पिता । एतौ पितरौ । एते पितरः ।

सः पिता । तौ पितरौ । ते पितरः ।

एषः भ्राता । ..... । ..... । ..... ।

सः भ्राता । ..... । ..... । ..... ।

शिक्षकं प्रति : ପିତା - ଜନ୍ମଦାତା, ପାଳନକର୍ତ୍ତା, ବିଦ୍ୟାଦାତା, ଭୟରୁକ୍ଷାରକାରୀ ଅନ୍ୟଦାତା, ଶୁଶ୍ରୂର ଏବଂ ଇଶ୍ଵର ପ୍ରକୃତି ପିତୃ ପଦବାଚ୍ୟ ।

स्वरान्त - स्त्रीलिङ्गः (ସ୍ଵରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)

पश्यतु, उच्चैः, पठतु, लिखतु च - ଦେଖ, ବଡ଼ ପାଟିରେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ

एषा का

एषा माला

एते के

एते माले

एताः काः

एताः मालाः

एषा लता । एते लते । एताः लताः ।

एषा बालिका । ..... । ..... ।

एषा गतिः । एते गती । एताः गतयः ।

एषा रात्रिः । ..... । ..... ।

एषा नदी । एते नद्यौ । एताः नद्यः ।

एषा कूपी । ..... । ..... ।

एषा धेनुः । एते धेनू । एताः धेनवः ।

एषा रज्जुः । ..... । ..... ।

एषा वधूः । एते वध्वौ । एताः वध्वः ।

एषा श्वश्रुः । ..... । ..... ।

सा लता । ते लते । ताः लताः ।

सा बालिका । ..... । ..... ।

सा गतिः । ते गती । ताः गतयः ।

सा रात्रिः । ..... । ..... ।

सा नदी । ते नद्यौ । ताः नद्यः ।

सा कूपी । ..... । ..... ।

सा धेनुः । ते धेनू । ताः धेनवः ।

सा रज्जुः । ..... । ..... ।

सा वधूः । ते वध्वौ । ताः वध्वः ।

सा श्वश्रुः । ते श्वश्र्वौ । ..... । ..... ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଗତିଃ - ଗମନ, କୁପୀ - ବୋତଲ, ରଜ୍ଜୁ = ଚଉଡ଼ି, ଶୁଶ୍ରୂଃ - ଶାଶୁ ।

स्वरान्तनपुंसकलिङ्गः (ସ୍ଵରାନ୍ତ ନପୁଂସକ ଲିଙ୍ଗ)

पश्यतु, उच्चैः, पठतु, लिखतु च । ଦେଖ ବଡ଼ପାଟିରେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ ।

एतत् **किम्**

एतत् फलम्

एतत् चित्रम् । एते चित्रे । एतानि चित्राणि ।

एतत् मित्रम् । ..... । ..... ।

एतत् वारि । एते वारिणी । एतानि वारीणि ।

एतत् अक्षि । ..... । ..... ।

एतत् मधु । एते मधुनी । एतानि मधुनि ।

एतत् अम्बु । ..... । ..... ।

एते **के**

एते फले

तत् चित्रम् । ते चित्रे । तानि चित्राणि ।

तत् मित्रम् । ..... । ..... ।

तत् वारि । ते वारिणी । तानि वारीणि ।

तत् अक्षि । ..... । ..... ।

तत् मधु । ते मधुनी । तानि मधुनि ।

तत् अम्बु । ..... । ..... ।

एतानि **कानि**

एतानि फलानि

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଅକ୍ଷି - ଆଖି, ଅମ୍ବୁ - ପାଣି)

अभ्यासः (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. स्तम्भं मेलयतु - (ବିଶ୍ୱ ମିଳନ କର)

‘क’ स्तम्भ

एषः

कविः

गुलिका

श्लोकः

भाषा

लेखनी

‘ख’ स्तम्भ

गुलिकाः

श्लोकाः

एते

कवयः

भाषाः

लेखन्यः

ତୁମ ପାଇଁ କାମ - ନିଜ ଘରେ ପ୍ରତିଦିନ ଦେଖୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ବସ୍ତୁମାନଙ୍କୁ ପୁଂଲିଙ୍ଗ, ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ନପୁଂସକଲିଙ୍ଗ ଭାବରେ ପୃଥକ୍ କରି ଲେଖ ।

ସପ୍ତମ: ପାଠ:

(ସପ୍ତମ ପାଠ)

ଦ୍ଵିତୀୟାବିଭକ୍ତି - ପ୍ରଯୋଗ:
(ଦ୍ଵିତୀୟାବିଭକ୍ତି ବ୍ୟବହାର)

ପଞ୍ଚମ, ଉଚ୍ଚର୍ଯ୍ୟ, ପଠତୁ, ଲିଖତୁ ଚ । ଶେଷ ବଡ଼ପାଠରେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ ।

ଛାତ୍ର: ଅସ୍ତି ।

ବିଦ୍ୟାଳୟ: ଅସ୍ତି ।

ଛାତ୍ର: ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗଚ୍ଛତି ।

ଯୁବକ: ଅସ୍ତି

ମାପିକା ଅସ୍ତି ।

ଯୁବକ: ମାପିକା ଧରତି ।

ବାଳିକା ଅସ୍ତି ।

ଫଳମ୍ ଅସ୍ତି ।

ବାଳିକା ଫଳ ଖାଦତି ।

ଦ୍ଵିତୀୟାବିଭକ୍ତି: - ବ୍ୟଂ ଜାନୀମ: (ଆମେ ଜାଣିବା)

ଏକବଚନମ୍	ଦ୍ଵିବଚନମ୍	ବहुवचनम्
बालकम्	बालकौ	बालकान्
कविम्	कवी	कवीन्
शिशुम्	शिशू	शिशून्
पितरम्	पितरौ	पितॄन्
जामातरम्	जामातरौ	जामातॄन्
लताम्	लते	लताः
गतिम्	गती	गतीः
नदीम्	नद्यौ	नदीः
धेनुम्	धेनू	धेनूः
वधूम्	वध्वौ	वधूः
फलम्	फले	फलानि
पत्रम्	पत्रे	पत्राणि
अक्षि	अक्षिणी	अक्षीणि
मधु	मधुनी	मधूनि

अभ्यास: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. शून्यस्थानं पूरयतु - ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

- (क) सैनिकम्, सैनिकौ, ...
- (ख) धेनुम्, ..., धेनूः
- (ग) मतिम्, मती, ...
- (घ) वधूम्, ..., वधूः
- (ङ) ....., जामातरौ, जामातॄन्

୨. मातृभाषया अर्थलिखतु - ମାତୃଭାଷାରେ ଅର୍ଥ ଲେଖ ।

मार्गम्, तरून्, दातारम्, कविताः, नदीः

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

୩. ସଂସ୍କୃତଭାଷୟାଲିଖତୁ- ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ଲେଖ ।

ମୁନିମାନଙ୍କୁ, ଶିକ୍ଷକପୁରୁଷଙ୍କୁ, ଭାର୍ତ୍ତମାନଙ୍କୁ, ବାଳିକାକୁ, ବାପାକୁ ।

୪. ପଞ୍ଚତୁଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନଂପୂରୟତୁଚ - ଦେଖ ଓ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର । (ଦ୍ଵିତୀୟା ବିଭକ୍ତି ଆଧାରରେ)

- ଛାତ୍ର: ବିଦ୍ୟାଳୟଂ ଗଚ୍ଛତି । (ବିଦ୍ୟାଳୟ:)

(କ) ଜନା: ..... ପ୍ରଣମନ୍ତି । (ଗୁରୁ)

(ଖ) ପତ୍ରକାର: ..... ପ୍ରକାଶୟତି । (ବାର୍ତ୍ତା)

(ଗ) ବାଳକ: ..... ପଞ୍ଚୟତି । (ପିତୃ)

(ଘ) ସ: ..... ନିର୍ମାତି । (ମୂର୍ତି:)

(ଙ) ଏଷ: ..... ନୟତି । (ଲେଖନୀ)

(ଚ) ରମା ..... ପ୍ରାପ୍ନୋତି । (ଉପାଧି)

ଅଷ୍ଟମ: ପାଠ:

(ଅଷ୍ଟମ ପାଠ)

ତୃତୀୟା ବିଭକ୍ତି - ପ୍ରୟୋଗ :
(ତୃତୀୟା ବିଭକ୍ତି ବ୍ୟବହାର)

स्वरान्त - पुंलिङ्गः (ସ୍ଵରାନ୍ତ ପୁଂଲିଙ୍ଗ)

पश्यतु, उच्चैः पठतु, लिखतु च । ବେଶ ବଡ଼ପାଠିରେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ ।

बालकः

शिशुः हस्तेन खादति

कन्दुकः

बालकः पादाभ्यां चलति ।

बालकः कन्दुकेन खेलति ।

घोटकः पादैः गच्छति ।

स्वरान्त - स्त्रीलिङ्गः (ସ୍ଵରାନ୍ତ ସ୍ତ୍ରୀଲିଙ୍ଗ)

बालिका

द्विचक्रिका

बालिका द्विचक्रिकया गच्छति ।

स्वरान्त - नपुंसकलिङ्गः

जनः यानेन गच्छति ।

मानवः नेत्राभ्यां पश्यति ।

माता पुष्पैः पूजयति ।

पश्यतु, उच्चैः पठतु, लिखतु च । ଚକ୍ଷୁ ବଢ଼ିପାଟିବେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ ।

प्रथमाविभक्तिः

एकवचनम्

बालकः

गजः

छात्रः

शिक्षकः

बालिका

माला

लेखनी

फलम्

चित्रम्

कविः

शिशुः

पिता

धेनुः

वधूः

एकवचनम्

बालकेन

गजेन

छात्रेण

शिक्षकेण

बालिकया

मालया

लेखन्या

फलेन

चित्रेण

कविना

शिशुना

पित्रा

धेन्वा

वध्वा

तृतीयाविभक्तिः

द्विवचनम्

बालकाभ्याम्

गजाभ्याम्

छात्राभ्याम्

शिक्षकाभ्याम्

बालिकाभ्याम्

मालाभ्याम्

लेखनीभ्याम्

फलाभ्याम्

चित्राभ्याम्

कविभ्याम्

शिशुभ्याम्

पितृभ्याम्

धेनुभ्याम्

वधूभ्याम्

बहुवचनम्

बालकैः

गजैः

छात्रैः

शिक्षकैः

बालिकाभिः

मालाभिः

लेखनीभिः

फलैः

चित्रैः

कविभिः

शिशुभिः

पितृभिः

धेनुभिः

वधूभिः

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଦ୍ଵିତୀୟା - ସାଜକେଲ, ଲେଖନୀ - କଲମରେ ।

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରକ - (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

- (କ) ଚିତ୍ରେଣ, ଚିତ୍ରାଭ୍ୟାମ୍, ... ।
- (ଖ) ପିତ୍ରା, ..., ପିତୃଭିଃ ।
- (ଗ) ପୁଷ୍ପେଣ, ..., ପୁଷ୍ପେଃ ।
- (ଘ) ....., ଗଜାଭ୍ୟାମ୍, ଗଜୈଃ ।
- (ଙ) ବାନରେଣ, ବାନରାଭ୍ୟାମ୍, ... ।
- (ଚ) ବାଲିକୟା, ..., ବାଲିକାଭିଃ ।

୨. ପଢ଼ିବ, ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରକ - ଦେଖ ଓ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର (ବୃତ୍ତୀୟା ବିଭକ୍ତି ଆଧାରରେ)

- ✍ ବୀର: ଘୋଟକେନ ଗଚ୍ଛାତି । (ଘୋଟକଃ)
- ✍ ସଜ୍ଜନ: ..... ଦଦାତି । (ହସ୍ତୌ)
- ✍ ବାଳକା: ..... ଖାଦନ୍ତି । (ଚମସାଃ) (ଚାମଚ)
- ✍ ମାତା ..... ପୂଜୟତି । (ମାଳା)
- ✍ ଛାତ୍ରା: ..... ଲିଖନ୍ତି । (ଲେଖନ୍ୟଃ)
- ✍ ଏତେ ..... ଶୃଣ୍ଢନ୍ତି । (କର୍ଣ୍ଣୌ)

ନବମ: ପାଠ:

(ନବମ ପାଠ)

ଚତୁର୍ଥୀ- ବିଭକ୍ତି - ପ୍ରୟୋଗ :
(ଚତୁର୍ଥୀ ବିଭକ୍ତି ବ୍ୟବହାର)

स्वरान्त - पुंलिङ्ग: (ସ୍ଵରାନ୍ତ ପୁଂଲିଙ୍ଗ)

पश्यतु, उच्चैः, पठतु, लिखतु च । ବେଶ ବଡ଼ପାଟିରେ ପଢ଼ ଓ ଲେଖ ।

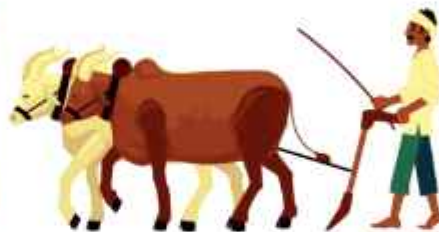
ग्राममुख्यः

छात्रा

शिक्षिका

कृषकः

ग्राममुख्यः कृषकाय धनं ददाति ।

छात्रा शिक्षिकायै पुष्पं ददाति ।

पत्रवाहकः

गृहिणी

पत्रवाहकः गृहिण्यै पत्रं ददाति ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଗ୍ରାମମୁଖ୍ୟଃ = ଗାଁ ମୁଖିଆ, ପଢ଼ ବାହକଃ = ଚିଠି ବହନକାରୀ (ଡାକବାଲା) ।

ପଞ୍ଚମ, ଉଚ୍ଚ: ପଠତୁ, ଜାନାତୁ ଚ । ଶେଷ ବଢ଼ିଯାଉଛି ପଢ଼ ଓ ଲାଣ ।

- ଧନିକ: ମିତ୍ରାୟ ଉପାୟନ ଦଦାତି ।
- ପିତା ପୁତ୍ରାୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଦର୍ଶୟତି ।
- ଗୁରୁ: ଶିଷ୍ୟାୟ ଉପଦେଶ ଯଚ୍ଛତି ।
- ଶିଷ୍ୟ: ଗୁରୁବେ ପ୍ରଣାମ ନିବେଦୟତି ।

ଉଚ୍ଚ: ପଠତୁ - ଅବଧେୟମ୍ (ମନେରଖ)

ପ୍ରଥମାବିଭକ୍ତି:		ଚତୁର୍ଥାବିଭକ୍ତି:	
ଏକବଚନମ୍	ଏକବଚନମ୍	ଦ୍ୱିବଚନମ୍	ବହୁବଚନମ୍
ଯୁବକ:	ଯୁବକାୟ	ଯୁବକାଭ୍ୟାମ୍	ଯୁବକେଭ୍ୟ:
ବୈଜ୍ଞାନିକ:	ବୈଜ୍ଞାନିକାୟ	ବୈଜ୍ଞାନିକାଭ୍ୟାମ୍	ବୈଜ୍ଞାନିକେଭ୍ୟ:
କବି:	କବ୍ୟେ	କବିଭ୍ୟାମ୍	କବିଭ୍ୟ:
ମୁନି:	ମୁନୟେ	ମୁନିଭ୍ୟାମ୍	ମୁନିଭ୍ୟ:
ବନ୍ଧୁ:	ବନ୍ଧବେ	ବନ୍ଧୁଭ୍ୟାମ୍	ବନ୍ଧୁଭ୍ୟ:
ଗୁରୁ:	ଗୁରୁବେ	ଗୁରୁଭ୍ୟାମ୍	ଗୁରୁଭ୍ୟ:
କର୍ତ୍ତା	କର୍ତ୍ତ୍ରେ	କର୍ତ୍ତୃଭ୍ୟାମ୍	କର୍ତ୍ତୃଭ୍ୟ:
ଅଭିଯନ୍ତା	ଅଭିଯନ୍ତ୍ରେ	ଅଭିଯନ୍ତୃଭ୍ୟାମ୍	ଅଭିଯନ୍ତୃଭ୍ୟ:
ଭୂମି:	ଭୂମ୍ୟେ / ଭୂମ୍ୟୈ	ଭୂମିଭ୍ୟାମ୍	ଭୂମିଭ୍ୟ:
ସନ୍ତତି:	ସନ୍ତତୟେ / ସନ୍ତତ୍ୟୈ	ସନ୍ତତିଭ୍ୟାମ୍	ସନ୍ତତିଭ୍ୟ:
ଧେନୁ:	ଧେନବେ / ଧେନୱୈ	ଧେନୁଭ୍ୟାମ୍	ଧେନୁଭ୍ୟ:
ତନୁ:	ତନବେ / ତନୱୈ	ତନୁଭ୍ୟାମ୍	ତନୁଭ୍ୟ:
ବଧୂ:	ବଧୱୈ	ବଧୂଭ୍ୟାମ୍	ବଧୂଭ୍ୟ:
ମିତ୍ରମ୍	ମିତ୍ରାୟ	ମିତ୍ରାଭ୍ୟାମ୍	ମିତ୍ରେଭ୍ୟ:
ଦଧି	ଦଧ୍ନେ	ଦଧିଭ୍ୟାମ୍	ଦଧିଭ୍ୟ:
ବସ୍ତୁ	ବସ୍ତୁନେ	ବସ୍ତୁଭ୍ୟାମ୍	ବସ୍ତୁଭ୍ୟ:

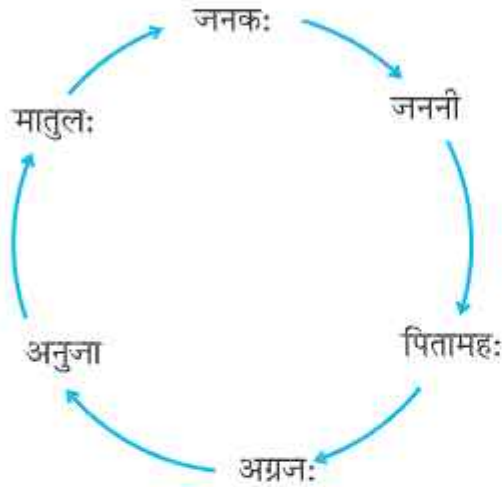

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଉଦାହରଣଂ ପଞ୍ଚତୁ, ବାକ୍ୟାନି ଲିଖତୁ ଚ ।

ଉଦାହରଣ ଦେଖ ଓ ବାକ୍ୟ ଲେଖ ।

ଯଥା: - ଜନକ: ଜନନ୍ୟୈ ରୂପ୍ୟକଂ ଦଦାତି ।

ଜନନୀ: .....

ପିତାମହ: .....

ଅଗ୍ରଜ: .....

ଅନୁଜା: .....

ମାତୁଳ: .....

(ଜନନ୍ୟୈ, ପିତାମହାୟ, ଅଗ୍ରଜାୟ, ଅନୁଜାୟ, ମାତୁଳାୟ, ଜନକାୟ)

୨. କୋଷ୍ଠକେ ଶ୍ଵିତାନାଂ ଶବ୍ଦାନାଂ ସାହାୟ୍ୟେନ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନଂ ପୂରୟତୁ ।

(କୋଠରୀରେ ଥିବା ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକ ସାହାୟ୍ୟରେ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।)

ଉଦାହରଣମ୍ -

ଜନନୀ ବାଳକେଭ୍ୟ: ଅନ୍ନଂ ଦଦାତି । (ବାଳକାନ୍, ବାଳକେଭ୍ୟ:)

(କ) ପିତା ..... ସେବନଂ ଦଦାତି । (ସେବକେଭ୍ୟ:, ସେବକାନ୍)

(ଖ) ରାଷ୍ଟ୍ରପତି: ..... ପୁରସ୍କାରଂ ଦଦାତି । (ସୈନିକେଭ୍ୟ:, ସୈନିକାନ୍)

(ଗ) ପ୍ରଧାନଶିକ୍ଷକ: ..... ପ୍ରମାଣପତ୍ରଂ ଦଦାତି । (ଛାତ୍ରାନ୍, ଛାତ୍ରେଭ୍ୟ:)

(ଘ) ଆପଣିକ: ..... ବସ୍ତୁନି ଦଦାତି । (ଗ୍ରାହକେଭ୍ୟ:, ଗ୍ରାହକାନ୍)

୩. ରିକ୍ତସ୍ଥାନଂ ପୂରୟତୁ - (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର) ।

☐ ମୁଖ୍ୟାତିଥି: ପ୍ରତିନିଧିୟେ ଉପାୟନଂ ଦଦାତି ।

☐ ଗୁରୁ: ..... ଆଶିଷଂ ଦଦାତି ।

- आपणिकः ..... वस्तु ददाति ।
- कृषकः ..... शस्यं ददाति ।
- श्वशुरः ..... कङ्कणानि ददाति ।
- पुत्रः ..... औषधं ददाति ।
- छात्रः ..... प्रणामम् अर्पयति ।

(शिष्याय, ध्वजाय, पित्रे, वधूभ्यः, धेनवे, ग्राहकाय)

ଦଶମ: ପାଠ:

(ଦଶମ ପାଠ)

ପଞ୍ଚମୀବିଭକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ :
(ପଞ୍ଚମୀ ବିଭକ୍ତି ବ୍ୟବହାର)

ପଞ୍ଚମୀବିଭକ୍ତି - (ଦେଖ, କୁହ)

ବୃକ୍ଷାତ୍ ଫଳାନି ପତନ୍ତି ।

ବାଳ: ବାହନାତ୍ ଅବତରତି ।

ନଳିକାୟା: ଜଳମ୍ ନିପତତି ।

ମହିଳା ନଦୀ: ଜଳମ୍ ଆନୟତି ।

ଉଚ୍ଚାୟ: ପଠତୁ । ବଡ଼ପାଣିରେ ପଡ଼ ।

□ ଅଭିନେତା ବିଦେଶାତ୍ ଆଗच्छति ।

□ ବୃଷ୍ଟି: ଆକାଶାତ୍ ପତति ।

ଅବଧେୟମ୍ - (ମାତ୍ରରଖ)

ପ୍ରଥମାବିଭକ୍ତି: ଏକବଚନମ୍	ଏକବଚନମ୍	ପଞ୍ଚମୀବିଭକ୍ତି: ଦ୍ଵିବଚନମ୍	ବହୁବଚନମ୍
ଘଟ:	ଘଟାତ୍	ଘଟାଭ୍ୟାମ୍	ଘଟେभ୍ୟ:
ହସ୍ତ:	ହସ୍ତାତ୍	ହସ୍ତାଭ୍ୟାମ୍	ହସ୍ତେभ୍ୟ:
ପେଟିକା	ପେଟିକାୟା:	ପେଟିକାଭ୍ୟାମ୍	ପେଟିକାभ୍ୟ:
ଲେଖନୀ	ଲେଖନ୍ୟା:	ଲେଖନୀଭ୍ୟାମ୍	ଲେଖନୀभ୍ୟ:
ଗୁରୁ:	ଗୁରୋ:	ଗୁରୁଭ୍ୟାମ୍	ଗୁରୁभ୍ୟ:
ଧେନୁ:	ଧେନୋ: ଧେନ୍ବା:	ଧେନୁଭ୍ୟାମ୍	ଧେନୁभ୍ୟ:
ବଧୂ:	ବଧ୍ବା:	ବଧୂଭ୍ୟାମ୍	ବଧୂभ୍ୟ:
ବନମ୍	ବନାତ୍	ବନାଭ୍ୟାମ୍	ବନେभ୍ୟ:

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନାନି ପୂରୟତୁ ।

(ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

- (କ) ଦେଶାତ୍, ଦେଶାଭ୍ୟାମ୍..... ।
- (ଖ) ..... ଲତାଭ୍ୟାମ୍, ଲତାभ୍ୟ: ।
- (ଗ) ..... ବଧୂଭ୍ୟାମ୍, ବଧୂभ୍ୟ: ।
- (ଘ) ଗୁରୋ: ..... ଗୁରୁभ୍ୟ: ।
- (ଙ) ନଦୀ: ନଦୀଭ୍ୟାମ୍..... ।
- (ଚ) ବନାତ୍ ..... ବନେभ୍ୟ: ।

୨. ପଦାନାଂ ସାହାୟ୍ୟେନ ବାକ୍ୟାନି ଲିଖତୁ ।

(ପଦଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛି ଶୁଦ୍ଧବାକ୍ୟ ରଚନା କର)

ଅଶ୍ଵ:	ବୃକ୍ଷାତ୍	ପତତି
ନଦୀ	ଆକାଶାତ୍	ଆଗच्छति
ଫଳମ୍	ଗ୍ରାମାତ୍	ବହତି
ବୃଷ୍ଟି:	ପର୍ବତାତ୍	

ସଂସ୍କୃତ କବିତା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

୩. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନେ ଉଚିତଂ ପଦଂ ଲିଖତୁ - (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଶୁଦ୍ଧ ପଦ ଲେଖ)

(କ) ..... ଜନାଃ ଭାରତମ୍ ଆଗच्छନ୍ତି ।

(ଖ) ପକ୍ଷିଣଃ ..... ସରୋବରମ୍ ଆଗच्छନ୍ତି ।

(ଗ) ..... ପର୍ଣ୍ଣାନି ପତନ୍ତି ।

(ଘ) ..... ପ୍ରକାଶଃ ଆଗच्छତି ।

(ଙ) ମହାନ୍ ବୃକ୍ଷଃ ..... ଉଦ୍ଭବତି ।

(ବୀଜାତ୍, ଲତାଭ୍ୟଃ, ସବିତୁଃ, ବିଦେଶାତ୍, ଦୂରାତ୍)

ତୁମ ପାଇଁ କାମ - ଏହି ପାଠରୁ ଦଶଟି ସଂସ୍କୃତ ବାକ୍ୟ ସ୍ମରଣ ଅକ୍ଷରରେ ଖାତାରେ ଲେଖି ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଦେଖାଅ ।

ଏକାଦଶ: ପାଠ:

(ଏକାଦଶ ପାଠ)

ଷଷ୍ଠୀବିଭକ୍ତି - ପ୍ରଯୋଗ: -
(ଷଷ୍ଠୀବିଭକ୍ତି ବ୍ୟବହାର)

ପଞ୍ଚମୀ ଉଚ୍ଚ୍ୟତ୍: ପଠତୁ ଚ - (ବିଦ୍ୟା ଓ ବଢ଼ପାଠିକର)

ରାମକୃଷ୍ଣ:

ବିବେକାନନ୍ଦ:

ଓଡ଼ିଶା

ରାମକୃଷ୍ଣସ୍ୟ ଶିଷ୍ୟ: ବିବେକାନନ୍ଦ: ।

ଓଡ଼ିଶାୟା: ରାଜଧାନୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରମ୍ ।

ଧେନୁ:

ବତ୍ସ:

ବୃକ୍ଷ:

ଫଳମ୍

ଧେନୋ: ବତ୍ସ: ।

ବୃକ୍ଷସ୍ୟ ଫଳମ୍ ।

- ❑ ଦେଶସ୍ୟ ନାମ ଭାରତମ୍ ।
- ❑ ଶିବସ୍ୟ ପୁତ୍ର: ଗଣେଶ: ।
- ❑ ପତ୍ରିକାୟା: ନାମ ଉତ୍କଳପ୍ରସଙ୍ଗ: ।

ଉଚ୍ଚ୍ୟै: ପଠତୁ (ବଡ଼ପାଟିରେ ପଢ଼)

ଉଚ୍ଚ୍ୟै: ପଠତୁ - ଅବଧେୟମ୍ (ମନେରଖ)

ପ୍ରଥମାବିଭକ୍ତି:

ଏକବଚନମ୍

ନର୍ତ୍ତକ:

ପୁତ୍ର:

ନଗରମ୍

ମୂଳମ୍

ଗିରି:

ଅଗ୍ନି:

ଗୁରୁ:

ଭାନୁ:

ପିତା

ଦାତା

ଲତା

କବିତା

ନୀତି:

ଧେନୁ:

ବଧୂ:

ଦେବୀ

ମାର୍ଜନୀ

ବାରି

ଅକ୍ଷି

ବସ୍ତୁ

ଏକବଚନମ୍

ନର୍ତ୍ତକସ୍ୟ

ପୁତ୍ରସ୍ୟ

ନଗରସ୍ୟ

ମୂଳସ୍ୟ

ଗିରେ:

ଅଗ୍ନେ:

ଗୁରୋ:

ଭାନୋ:

ପିତୁ:

ଦାତୁ:

ଲତାୟା:

କବିତାୟା:

ନୀତେ: / ନୀତ୍ୟା:

ଧେନୋ: / ଧେନ୍ବା:

ବଧ୍ବା:

ଦେବ୍ୟା:

ମାର୍ଜନ୍ୟା:

ବାରିଣ:

ଅକ୍ଷ୍ଣ:

ବସ୍ତୁନ:

ଷଷ୍ଠୀବିଭକ୍ତି:

ଦ୍ଵିବଚନମ୍

ନର୍ତ୍ତକ୍ୟୋ:

ପୁତ୍ର୍ୟୋ:

ନଗର୍ୟୋ:

ମୂଲ୍ୟୋ:

ଗିର୍ଯ୍ୟୋ:

ଅଗ୍ନ୍ୟୋ:

ଗୁର୍ବ୍ୟୋ:

ଭାନ୍ବୋ:

ପିତ୍ରୋ:

ଦାତ୍ରୋ:

ଲତ୍ୟୋ:

କବିତ୍ୟୋ:

ନୀତ୍ୟୋ:

ଧେନ୍ବୋ:

ବଧ୍ବୋ:

ଦେବ୍ୟୋ:

ମାର୍ଜନ୍ୟୋ:

ବାରିଣୋ:

ଅକ୍ଷ୍ଣୋ:

ବସ୍ତୁନୋ:

ବହୁବଚନମ୍

ନର୍ତ୍ତକାନାମ୍

ପୁତ୍ରାଣାମ୍

ନଗରାଣାମ୍

ମୂଳାନାମ୍

ଗିରିଣାମ୍

ଅଗ୍ନିନାମ୍

ଗୁରୁଣାମ୍

ଭାନୁନାମ୍

ପିତୃଣାମ୍

ଦାତୃଣାମ୍

ଲତାନାମ୍

କବିତାନାମ୍

ନୀତିନାମ୍

ଧେନୁନାମ୍

ବଧୁନାମ୍

ଦେବୀନାମ୍

ମାର୍ଜନୀନାମ୍

ବାରୀଣାମ୍

ଅକ୍ଷ୍ଣାମ୍

ବସ୍ତୁନାମ୍

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : ଓଡ଼ିଶାୟାଃ - ଓଡ଼ିଶାର, ଧେନୋଃ - ଗାଈର, ନତ୍ୟାଃ - ନଈର, ବଧ୍ବାଃ = ବୋହୂର, ମାର୍ଜନ୍ୟାଃ - ଝାଡୁର, ଅକ୍ଷ୍ଣାଃ = ଆଖୁର ।

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ବନ୍ଧନୀମଧ୍ୟସ୍ଥଶୁଦ୍ଧପଦै: शून्यस्थाननि पूरयतु ।

ବନ୍ଧନୀମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଶୁଦ୍ଧପଦରେ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

ଯଥା – **भारतस्य** राजधानी देहली । (भारतात्, भारतस्य)

(କ) ..... राजधानी भुवनेश्वरम् । (ओड़िशायां, ओड़िशायाः)

(ଖ) ..... राजधानी श्रीनगरम् । (कश्मीरस्य, कश्मीरात्)

(ଗ) ..... राजधानी गान्धिनगरम् । (गुजरातस्य, गुजराते)

(ଘ) ..... मुखं प्रशान्तं भवति । (मुनौ, मुनेः)

(ଙ) ..... गतिः वक्रा । (नद्याः, नद्यः)

୨. स्तम्भमेलनं करोतु । (ସମ୍ବନ୍ଧନ କର)

କ - ଶ୍ତମ୍ଭ:

ଖ - ଶ୍ତମ୍ଭ:

गृहस्य

वेदानाम्

वेदस्य

नदीनाम्

लेखन्याः

गृहाणाम्

बालिकायाः

लेखनीनाम्

नद्याः

बालिकानाम्

୩. उचितपदै: रिक्तस्थानं पूरयतु ।

(ଉଚିତ ପଦରେ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

यथा – वयं प्रतिदिनं महापुरुषाणां जीवनचरितं पठामः ।

☐ गोपालकः ..... पालनं करोति ।

☐ तेषां ..... कविताः रमणीयाः सन्ति ।

☐ ..... आज्ञा पालनीया ।

☐ विवेकानन्दस्य ..... पठनेन शान्तिः भवति ।

☐ ..... जलं कलुषितं भवति ।

(उपदेशानां, नदीनां, महापुरुषाणां, कवीनां, धेनूनां, गुरूणाम्)

ଦ୍ଵାଦଶ: ପାଠ:

(ଦ୍ଵାଦଶ ପାଠ)

ସପ୍ତମୀବିଭକ୍ତି ପ୍ରୟୋଗ: -
(ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତି ବ୍ୟବହାର)

ପଞ୍ଚମୀ ଉଚ୍ଚାୟ: ପଠତୁଚ - (ପଞ୍ଚମୀ ଓ ବଢ଼ପାଠିରେ ପଢ଼)

ନର୍ତ୍ତକୀ ମଞ୍ଚେ ନୃତ୍ୟତି ।

ଶିଶୁ: ଦୋଳାୟାମ୍ ଅସ୍ତି ।

ନୌକା ନଦୀଂ ଚଳତି ।

ମୀନା: ଜଳେ ଚରନ୍ତି ।

ଫଳାନି କଣ୍ଡୋଲୟୋ: ସନ୍ତି ।

ପୁସ୍ତକାନି ନିଧାନିକୟୋ: ସନ୍ତି ।

ଜଳଂ **ଦ୍ରୋଣ୍ୟୋ**: ନିପତତି ।

ଚକ୍ରାଣି **ଯାନयो**: सन्ति ।

जनाः **मार्गेषु** भ्रमन्ति

वार्ता: **पत्रिकासु** सन्ति ।

चित्राणि **पुस्तकेषु** सन्ति ।

जलं **कूपीषु** अस्ति ।

ଶବ୍ଦାର୍ଥ : କଣ୍ଠୋଳୟୋଃ = ଦୁଇଟି ଟୋକେଇରେ, ନିଧାନିକୟୋଃ - ଦୁଇଟିଥାଳରେ,
ଦ୍ରୋଣୋଃ = ଦୁଇଟି ବାଲଟିରେ ।

ଉଚ୍ଚ୍ୟै: ପଠତୁ (ବଢ଼ପାଠିଣେ ପଢ଼)			
ଉଚ୍ଚ୍ୟै: ପଠତୁ - ଅବଧେୟମ୍ (ମାତ୍ରମାତ୍ର)			
ପ୍ରଥମାବିଭକ୍ତି:		ସପ୍ତମୀବିଭକ୍ତି:	
ଏକବଚନମ୍	ଏକବଚନମ୍	ଦ୍ଵିବଚନମ୍	ବହୁବଚନମ୍
ହସ୍ତ:	ହସ୍ତେ	ହସ୍ତयो:	ହସ୍ତେषୁ
ପ୍ରକୋଷ୍ଠ:	ପ୍ରକୋଷ୍ଠେ	ପ୍ରକୋଷ୍ଠयो:	ପ୍ରକୋଷ୍ଠେଷୁ
ପାଦ:	ପାଦେ	ପାଦयो:	ପାଦେଷୁ
କବି:	କବୌ	କବ୍ୟୋ:	କବିଷୁ
ଗୁରୁ:	ଗୁରୌ	ଗୁରୌ:	ଗୁରୁଷୁ
ଭ୍ରାତା	ଭ୍ରାତୃ	ଭ୍ରାତ୍ରୋ:	ଭ୍ରାତୃଷୁ
କର୍ତ୍ତା	କର୍ତ୍ତୃ	କର୍ତ୍ତ୍ରୋ:	କର୍ତ୍ତୃଷୁ
ପେଟିକା	ପେଟିକାୟାମ୍	ପେଟିକयो:	ପେଟିକାସୁ
ସଞ୍ଚିକା (ପାଞ୍ଚିକା)	ସଞ୍ଚିକାୟାମ୍	ସଞ୍ଚିକयो:	ସଞ୍ଚିକାସୁ
ଲେଖନୀ	ଲେଖନ୍ୟାମ୍	ଲେଖନ୍ୟୋ:	ଲେଖନୀଷୁ
ଧେନୁ:	ଧେନୌ / ଧେନ୍ବାମ୍	ଧେନ୍ବୋ:	ଧେନୁଷୁ
ରଞ୍ଜୁ:	ରଞ୍ଜ୍ଵୌ / ରଞ୍ଜ୍ଵାମ୍	ରଞ୍ଜ୍ଵୋ:	ରଞ୍ଜୁଷୁ
ଗୃହମ୍	ଗୃହେ	ଗୃହयो:	ଗୃହେଷୁ
ନଗରମ୍	ନଗରେ	ନଗरयो:	ନଗରେଷୁ
ମଧୁ	ମଧୁନି	ମଧुनो:	ମଧୁଷୁ

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ବନ୍ଧ୍ନୀମଧ୍ୟସ୍ଥୟଥାର୍ଥ ପଦେନ ରିକ୍ତସ୍ଥାନମ୍ ପୂରୟତୁ ।

ବନ୍ଧନୀମଧ୍ୟସ୍ଥ ଯଥାର୍ଥ ପଦଦ୍ଵାରା ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

ଯଥା - ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ କୁଟୀରେ କଟମ୍ ପ୍ରସାରୟତି । (କୁଟୀରମ୍, କୁଟୀରେ)

(କ) ସର୍ପ: ..... ଦଶତି । (ପାଦସ୍ୟ, ପାଦେ)

(ଖ) କଥା: ..... ସନ୍ତି । (ପୁରାଣାନି, ପୁରାଣେଷୁ)

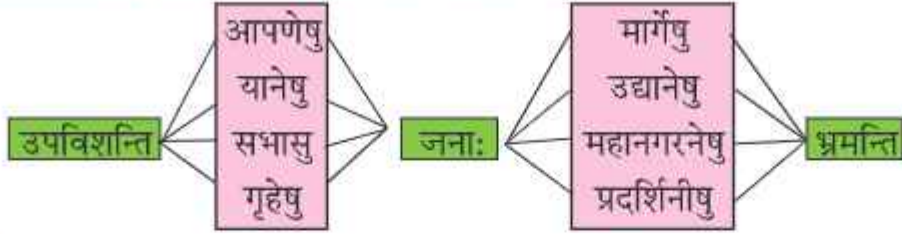
(ଗ) ଜଗନ୍ନାଥମନ୍ଦିରମ୍ ..... ଅସ୍ତି । (ପୁରୀମ୍, ପୁରୀନଗରେ)

(ଘ) ପକ୍ଷିଣ: ..... ଉପବିଶନ୍ତି । (ଶାଖାସୁ, ଶାଖା:)

(ଙ) ସିଂହା: ..... ବସନ୍ତି । (ଗୁହାୟାମ୍, ଗୁହାଭି:)

୨. ଉଦାହରଣାନୁସାରମ୍ ଏତୈଃ ପଦୈଃ ବାକ୍ୟାନି ରଚୟତୁ ।

(ଉଦାହରଣ ଅନୁସାରେ ଏହିସବୁ ପଦରେ ବାକ୍ୟରଚନା କର)

ଉଦାହରଣମ୍ -

୧. ଜନାଃ ଆପଣେଷୁ ଉପବିଶନ୍ତି ।   ୨. ଜନାଃ ମାର୍ଗେଷୁ ଭ୍ରମନ୍ତି ।

୩. ....   ୪. ....

୫. ....   ୬. ....

୭. ....   ୮. ....

ତ୍ରयोदशः पाठः

(ତ୍ରୟୋଦଶ ପାଠ)

आज्ञा गुरुणां ह्यविचारणीया

लृटलकारः (भविष्यत्कालः)

रामः रात्रौ शयनं करोति । शयनकाले स्वप्नं पश्यति स्वप्ने गुरुः वदति वत्स ! प्रातः कालः भविष्यति ।
श्वः प्रभाते किं किं भविष्यति शृणु –

प्रभाते सूर्यः उदेष्यति । पद्मं सरोवरे विकसिष्यति । वायुः मन्दं मन्दं वक्ष्यति । पवनेन पद्मं दोलायितं
भविष्यति । भ्रमरः पद्मं द्रक्ष्यति । स आनन्देन गुञ्जिष्यति । मधुनः कृते स पद्मस्य उपरि स्थास्यति । सरोवरः
रमणीयः भविष्यति । माता गृहे देवं पूजयिष्यति । अहमपि देवं पूजयिष्यामि । सरोवरतः पद्मम् आनेष्यामि ।
देवाय पद्मं दास्यामि । त्वं मम गृहम् आगमिष्यसि । पूजायां योगदानं करिष्यसि । पूजाशेषे माता प्रसादं
वितरिष्यति । वयं सानन्दं प्रसादं खादिष्यामः । भक्त्या देवं नंस्यामः । देवस्य अनुग्रहं प्राप्स्यामः । ततः समस्त
निद्रा अपगता । स कथयति । गुरोः आदेशम् अवश्यं पालयिष्यसि यतः आज्ञा गुरुणां ह्यविचारणीया ।

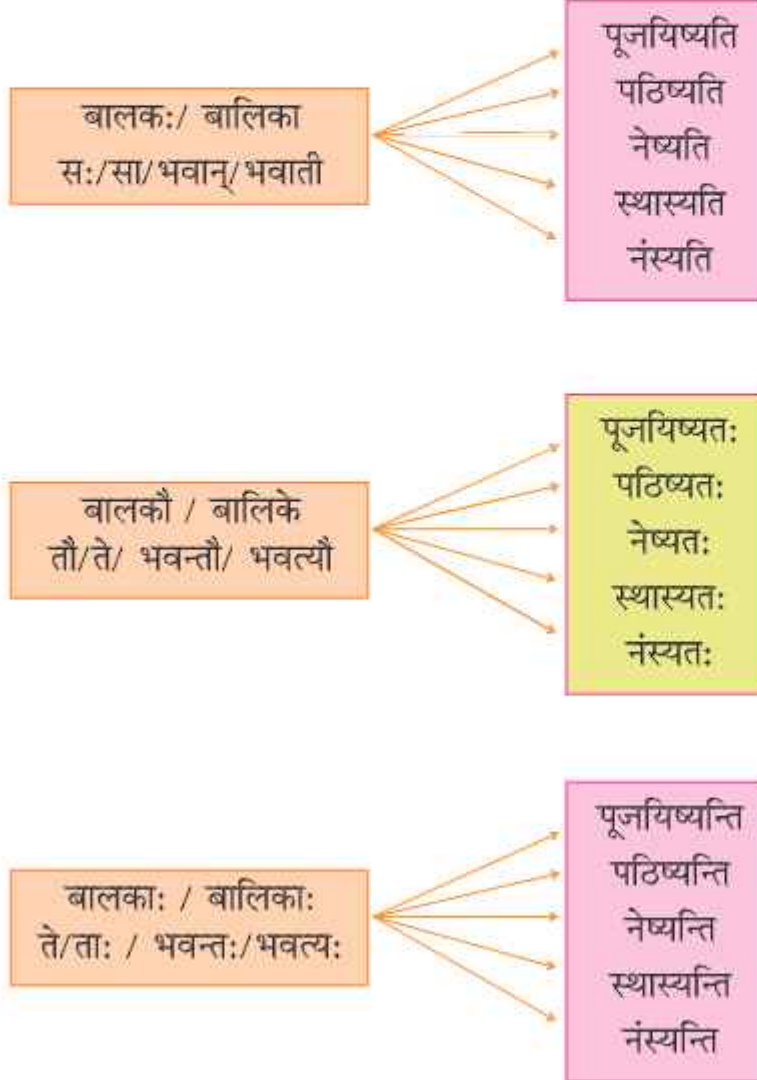
ଅବଧେୟମ୍ (ମନେରଖ)

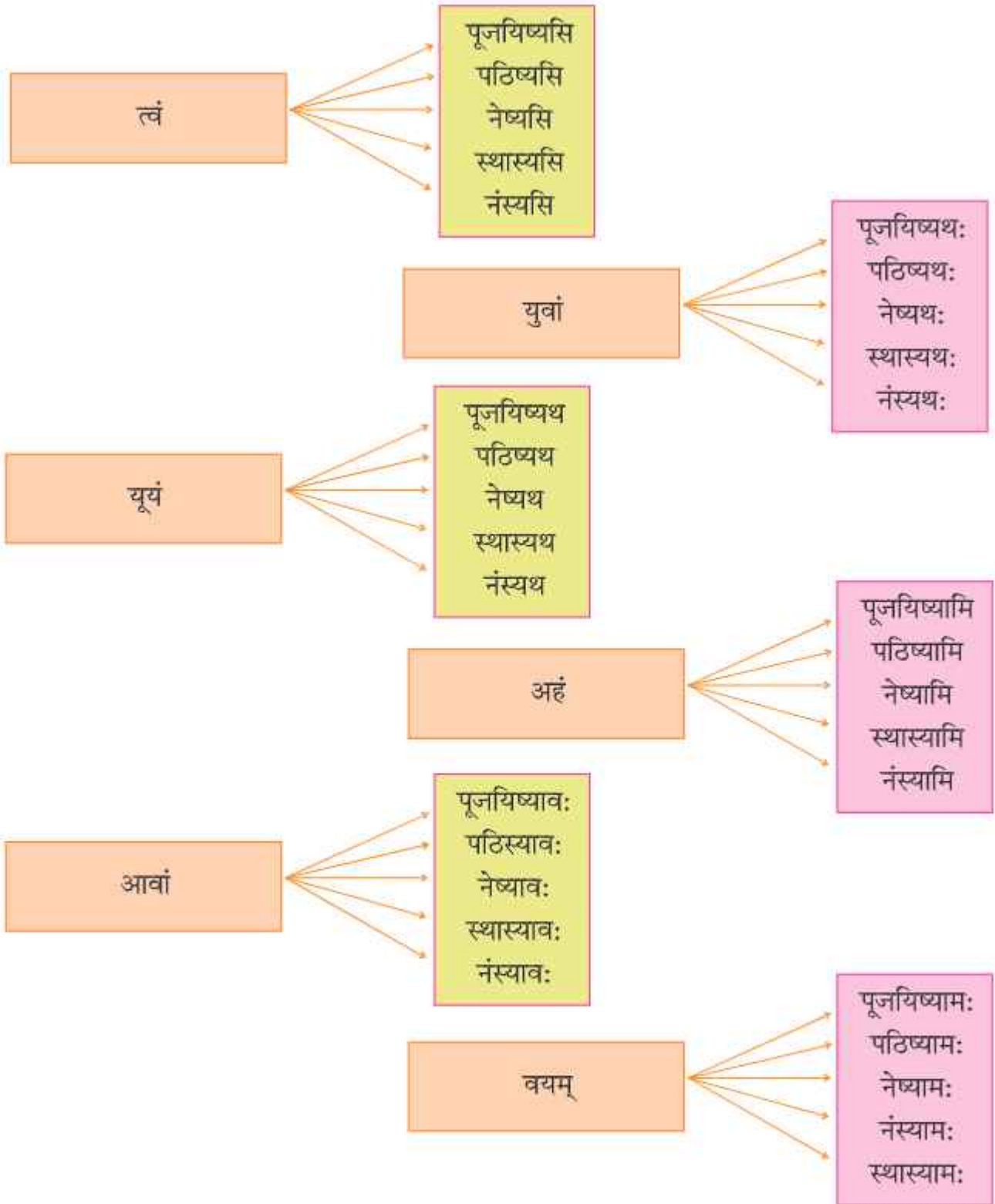

୧.

ସ:/ ସା	वितरिष्यति	त्वं वितरिष्यसि	अहं वितरिष्यामि
तौ / ते	वितरिष्यतः	युवां वितरिष्यथः	आवां वितरिष्यावः
ते / ता:	वितरिष्यन्ति	यूयं वितरिष्यथ	वयं वितरिष्यामः

୨.

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ନିଜଭାଷାୟା ଅନୁବାଦଂ କରୋତୁ । (ନିଜଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କର)

(କ) ପ୍ରଭାତେ ସୂର୍ଯ୍ୟ: ଉଦେଷ୍ୟତି ।

(ଖ) ଭ୍ରମର: ପଦ୍ମଂ ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟତି ।

(ଗ) ଦେବାୟ ପଦ୍ମଂ ଦାସ୍ୟାମି ।

୨. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନାନି ପୂରୋତୁ । (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

(କ) ପଦ୍ମଂ ସରୋବରେ ..... । (ବିକସିଷ୍ୟତି, ବକ୍ଷ୍ୟତି, ଉଦେଷ୍ୟତି)

(ଖ) ଭ୍ରମର: ପଦ୍ମଂ ..... । (ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟତି, ବିତରିଷ୍ୟତି, ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟତି)

(ଗ) ଦେବସ୍ୟ ଅନୁଗ୍ରହଂ ..... । (କ୍ଷାଦିଷ୍ୟାମ:, ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟାମ:, ନଂସ୍ୟାମ:)

୩. ଶ୍ତମ୍ଭଂ ମେଲୟତୁ (ସମ୍ବନ୍ଧିତ କର)

ଯଥା- ବୟଂ	ନଂସ୍ୟଥ
(କ) ଅହଂ	ପଠିଷ୍ୟସି
(ଖ) ବାଳକା	କ୍ଷାଦିଷ୍ୟତି
(ଗ) ବାଲିକା	ପୂଜୟିଷ୍ୟନ୍ତି
(ଘ) ତ୍ବଂ	ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟାମି
(ଙ) ଯୁୟଂ	ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମ:

ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟମ୍ (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ)

୧. ଆଜ୍ଞା ଗୁରୁଣାଂ ହାବିଚାରଣୀୟା ଇତି ବିଷୟତ: ଭବିଷ୍ୟତ୍କାଳସ୍ୟ ଦଶ କ୍ରିୟାପଦାନି ସଂଗୃହ୍ୟ ଉତ୍ତରପୁସ୍ତିକାୟାଂ ଲିଖତୁ ।

୨. ଉଦାହରଣାନୁସାରେ ଧାତୁରୂପଂ ବ୍ୟବହରତୁ -

ଯଥା - ଅହଂ ସାହିତ୍ୟଂ (ପଠଧାତୁ:) ପଠିଷ୍ୟାମି

(କ) ବାଳକ: ପୁସ୍ତକଂ (ନିଧାତୁ:) .....

(ଖ) ମାତା ଗ୍ରାମଂ (ଗମ୍ ଧାତୁ:) .....

(ଗ) ବାଲିକା: କ୍ରନ୍ଦନଂ (କୃଧାତୁ:) .....

(ଘ) ତ୍ବଂ ପୁସ୍ତକଂ (ଦା ଧାତୁ:) .....

(ଙ) ବୟମ୍ ଅତ୍ର (ସ୍ଥା ଧାତୁ:) .....

୩. ବୟମ୍ ଅର୍ଥାନ୍ ଜାନୀମ: ଆମେ ଜାଣିବା

ଭବିଷ୍ୟତି	-	ହେବ
ଉଦ୍ଦେଷ୍ୟତି	-	ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟହେବ
ବିକସିଷ୍ୟତି	-	ଫୁଟିବ
ବଦ୍ଧ୍ୟତି	-	ବଢ଼ିବ
ଦ୍ରବ୍ଧ୍ୟତି	-	ଦେଖିବ
ଗୁଞ୍ଜିଷ୍ୟତି	-	ଗୁଞ୍ଜନ କରିବ
ପୂଜୟିଷ୍ୟତି	-	ପୂଜା କରିବ
ଆନେଷ୍ୟାମି	-	ଆଣିବି
ଦାସ୍ୟାମି	-	ଦେବି
ଆଗମିଷ୍ୟସି	-	ଆସିବ
ନେଷ୍ୟସି	-	ନେବ
ବିତରିଷ୍ୟତି	-	ବାଣ୍ଟିବ / ବିତରଣ କରିବ
ଖାଦିଷ୍ୟାମ:	-	ଖାଇବା
ନଂସ୍ୟାମ:	-	ନମସ୍କାର କରିବା
ପ୍ରାପ୍ସ୍ୟାମ:	-	ପାଇବା / ଲାଭ କରିବା
ପାଳୟିଷ୍ୟାମ:	-	ପାଳନ କରିବା ।

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ: ପାଠ:

(ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପାଠ)

କୀର୍ତ୍ତି: यस्य स जीवति
(कीर्तिर्यस्य)

ଲଞ୍ଜଲକାର: (ଲଞ୍ଜ ଲକାର)

ଅତୀତକାଳର କ୍ରିୟା

ଓଡ଼ିଶାରାଜ୍ୟେ ପ୍ରାକ୍ ଗଙ୍ଗବଂଶସ୍ୟ ରାଜତ୍ବମ୍ ଅଭବତ୍ । ତସ୍ୟ ବଂଶସ୍ୟ ତୃତୀୟ: ନରସିଂହଦେବ: ଯଥା ପରାକ୍ରମୀ ତଥା କଳାକୁଶଳ: ଆसीତ୍ । ଏକଦା ସ: ଭ୍ରମଣାର୍ଥଂ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗାନଦୀକୂଳମ୍ ଅଗଚ୍ଛତ୍ । ତତ୍ର ସମୁଦ୍ରତୀରେ ସ: ଏକଂ ଦେବାଳୟଂ ନିର୍ମାତୁମ୍ ଅଚିନ୍ତୟତ୍ । ସ: ମନ୍ଦିରନିର୍ମାଣାୟ ଆଦିଶତ୍ । ବହବ: ଶିଲ୍ପିନ: ଆମନ୍ତ୍ରିତା: ଅଭବନ୍ । ପ୍ରାୟତ: ଦ୍ଵାଦଶଶତସଂଖ୍ୟାକା: ଶିଲ୍ପିନ: ଦେବାଳୟନିର୍ମାଣେ ନିଯୋଜିତା: । ତେଷାଂ ପ୍ରମୁଖ: ଆସୀତ୍ ବିଶ୍ଵ: (ବିଶୁ: ମହାରଣା) । ଦେବାଳୟନିର୍ମାଣଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶାଭି: ବର୍ଷେ: ସମାପ୍ତମ୍ ଅଭବତ୍ । ପରନ୍ତୁ ମନ୍ଦିରସ୍ୟ ଚୁଢ଼ାୟାଂ କଳସଂ (ଦଧିନଓତି) ସ୍ଥାପୟିତୁଂ ତେ ଅସମର୍ଥା: ଅଭବନ୍ । କୁପିତ: ନୃପ: ଆଦିଶତ୍ – ଯଦି ସତ୍ଵରଂ ଦେବାଳୟଚୁଢ଼ାୟାଂ କଳସ: ସ୍ଥାପିତ: ନ ଭବିଷ୍ୟତି, ତର୍ହି ସର୍ବେଷାଂ ଶିଲ୍ପିନାଂ ଶିରଃଛେଦନଂ ଭବିଷ୍ୟତି ଇତି । ସର୍ବେ ଦୁ:ଖେନ ଅଚିନ୍ତୟନ୍ ମରଣଂ ନୂନମ୍ । ଅସ୍ମିନ୍ ସମୟେ ଏକ: କିଶୋର: ତତ୍ର ଓପସ୍ଥିତ: ଅଭବତ୍ । ଧର୍ମପଦ: ଅହଂ, ବିଶ୍ଵସ୍ୟ ପୁତ୍ର ଇତି ଆତ୍ମନ: ପରିଚୟମ୍, ଅଦଦାତ୍ । ଚିନ୍ତା ମାସ୍ତୁ, ଅହଂ ସ୍ଥାପୟିଷ୍ୟାମି ଇତି କଥୟନ୍ ମନ୍ଦିରସ୍ୟ ଓପରି ଚୁଢ଼ାୟାଂ ରାତ୍ରିକାଳେ କଳସମ୍ ଅସ୍ଥାପୟତ୍ । ଏତେନ ଶିଲ୍ପିନ:

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

आनन्दिताः सन्तः अपि स्वभूमिकानिर्वाहे विफलताहेतोः दुःखिताः अभवन् । शिल्पिनां जीवनरक्षणाय सः मन्दिरशिखरतः समुद्रं प्रति लम्फप्रदानम् अकरोत्, जीवनम्, अत्यजत् च । मृतोऽपि सः अमरः । यावत् कोणार्कः स्थास्यति तावत् धर्मपदनाम जनाः गास्यन्ति । अतः उक्तम् कीर्तिर्यस्य स जीवति ।

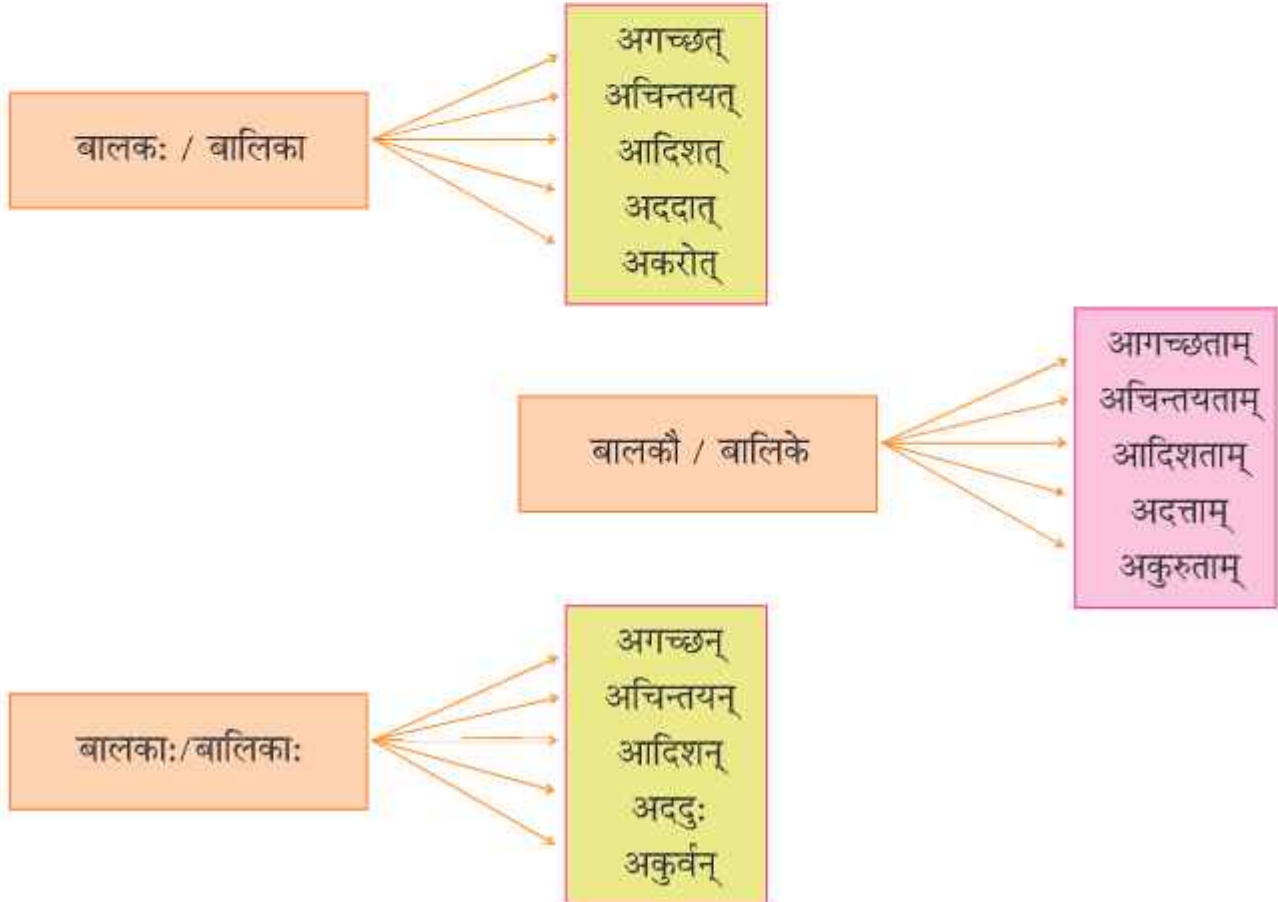

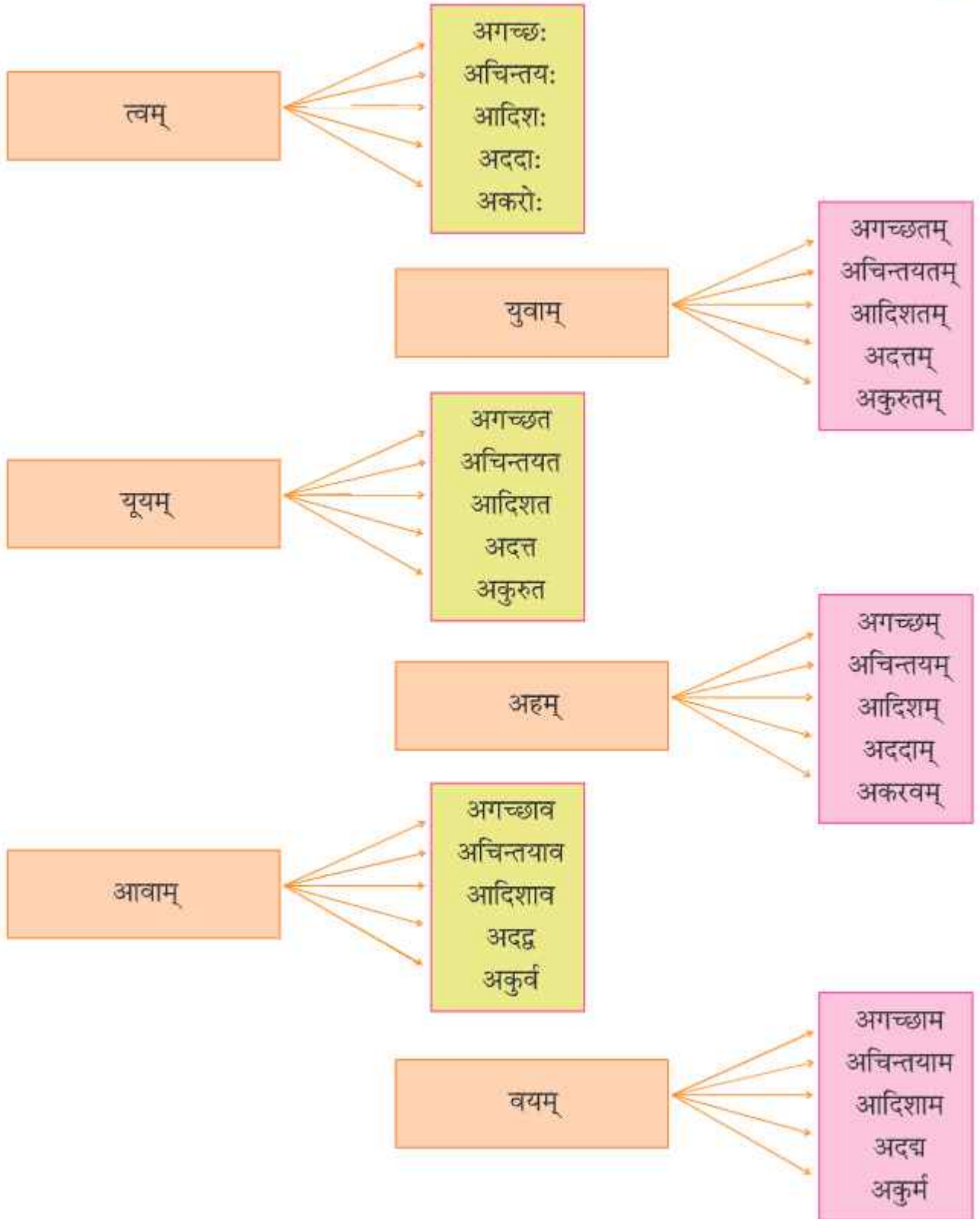
अवधेयम् (ମନେରଖ)

୧.

सः/ सा	आसीत्	त्वम् आसीः	अहम्	आसम्
तौ / ते	आस्ताम्	युवाम् आस्तम्	आवाम्	आस्व
ते / ताः	आसन्	यूयम् आस्त	वयम्	आस्म

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ନିଜଭାଷାୟା ଅନୁବାଦ କରୋତୁ । (ନିଜଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କର)

(କ) ଗଙ୍ଗାବଂଶସ୍ୟ ତୃତୀୟ: ନୃପତି: ନରସିଂହଦେବ: ଆସୀତ୍ ।

(ଖ) ସ: ଭ୍ରମଣାର୍ଥ ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗାକୂଳମ୍ ଅଗଚ୍ଛତ୍ ।

(ଗ) ସର୍ବେଷାଂ ଶିଲ୍ପିନାଂ ଶିରଃଶ୍ଚେଦନଂ ଭବିଷ୍ୟତି ।

୨. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନାନି ପୂରୟତୁ । (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

(କ) ନରସିଂହଦେବ: ମନ୍ଦିରନିର୍ମାଣାର୍ଥମ୍ ..... । (ଅପତତ୍, ଅଭବତ୍, ଅଚିନ୍ତୟତ୍)

(ଖ) ଧର୍ମପଦ: ଆତ୍ମନ: ପରିଚୟମ୍ ..... । (ଅଦଦାତ୍, ଅଚିନ୍ତୟତ୍, ଅଗଚ୍ଛତ୍)

୩. ଶ୍ଳୋକମେଳନଂ କରୋତୁ - ଶ୍ଳୋକ ମିଳନ କର ।

ଯଥା ଆତ୍ମନ:	ଅଭବନ୍
କଳାକୂଳ:	ପରିଚୟମ୍
ଅସମର୍ଥ:	ଆସୀତ୍
ଜୀବନମ୍	ଆଦିଶତ୍
ନୃପ:	ନୂନମ୍
ମରଣଂ	ଅତ୍ୟଜତ୍

ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟମ୍ (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ)

୧. କୀର୍ତ୍ତି: ଯସ୍ୟ ସ ଜୀବତି ଇତି ବିଷୟତ: ଅତୀତକାଳସ୍ୟ ଦଶ କ୍ରିୟାପଦାନି ସଂଗୃହ୍ୟ ଉତ୍ତରପୁସ୍ତିକାୟାଂ ଲିଖତୁ ।

୨. ଉଦାହରଣାନୁସାରେ ଧାତୁରୂପଂ ବ୍ୟବହରତୁ ।

ଯଥା - ସର୍ବେ ଦୁ:ଖେନ (ଚିନ୍ତଧାତୁ:) - ଅଚିନ୍ତୟନ୍

(କ) ସମ: ପରାକ୍ରମୀ (ଅସ୍ ଧାତୁ) - .....

(ଖ) ଦୁଃସ୍ତ: କୁକାର୍ଯ୍ୟମ୍ (ତ୍ୟଜ୍ ଧାତୁ:) - .....

(ଗ) ବାଳକା: ବିଦ୍ୟାଳୟମ୍ (ଗମ୍ ଧାତୁ:) .....

(ଘ) ଗତଦିବ୍ଧେ ବୃଷ୍ଟି: (ଭୂଧାତୁ:) .....

(ଙ) ସ: ଆତ୍ମନ: ପରିଚୟମ୍ (ଦା ଧାତୁ:) .....

୩. ବୟମ୍ ଅର୍ଥାନ ଜାଣିମ: ଥାବେ ଜାଣିବା

ଅଭବତ୍	-	ଥିଲା
ଆସୀତ୍	-	ଥିଲା
ଅଗଚ୍ଛତ୍	-	ଗଲା
ଅଚିନ୍ତୟତ୍	-	ଚିନ୍ତା କଲା
ଆଦିଶତ୍	-	ଥାବେଶ ବେଳେ
ଅଭବନ୍	-	ହେଲେ
ନିଯୋଜିତା:	-	ନିଯୁକ୍ତ ହେଲେ
ଅଦଦାତ୍	-	ଦେଲା
ଅକଥୟନ୍	-	କହିଲେ
ଅସ୍ଥାପୟତ୍	-	ରଖିଲା
ଅକରୋତ୍	-	କଲା
ଅତ୍ୟଜତ୍	-	ତ୍ୟାଗ କଲା
ଗାସ୍ୟନ୍ତି	-	ଗାନ କରିବେ
ଜୀବତି	-	ବଞ୍ଚିରହେ ।

ପଞ୍ଚଦଶ: ପାଠ:

(ପଞ୍ଚଦଶ ପାଠ)

‘ସ୍ମ’ - ପ୍ରଯୋଗ:

(ବର୍ତ୍ତମାନକାଳ କ୍ରିୟାରେ ‘ସ୍ମ’ ଯୋଗ କଲେ ଅତୀତକାଳକୁ ବୁଝାଏ)

ସମ୍ଭାଷଣମ୍

- ଶିକ୍ଷକ:** - ଭୋ ଛାତ୍ରା: ! ଅଥ କିଂ ପଠିତୁମ୍ ଇଚ୍ଛନ୍ତି ?
- ଛାତ୍ରା:** - ଶ୍ରୀମନ୍ ! ଅଥ ବୟଂ ବିବେକାନନ୍ଦବିଷୟେ ଜ୍ଞାତୁମ୍ ଇଚ୍ଛାମ: ।
- ଶିକ୍ଷକ:** - ଉତ୍ତମମ୍ । ବିବେକାନନ୍ଦସ୍ୟ ବାଲ୍ୟକାଳବିଷୟେ ଜାନନ୍ତି ବା ?
- ମାନସ:** - ନ, ବିବେକାନନ୍ଦ: ବାଲ୍ୟେ କ୍ରୀଡ଼ଶ: ଆସୀତ୍ ? ସ: କିଂ କିଂ କରୋତି ସ୍ମ ?
- ଶିକ୍ଷକ:** - ବିବେକାନନ୍ଦ: ବାଲ୍ୟେ ସାହସୀ ଆସୀତ୍ । ସ: ମିତ୍ରା: ସହ କ୍ରୀଡ଼ତି ସ୍ମ । ପ୍ରତିଦିନଂ ଦେବାଳୟଂ ଗଚ୍ଛତି ସ୍ମ । ଧର୍ମବିଷୟେ ଗୁରୁଜନାନ୍ ପୃଚ୍ଛତି ସ୍ମ ।

- ଲତା - ସ: ଅନ୍ୟତ୍ କିଂ କରୋତି ସ୍ମ ?
- ଶିକ୍ଷକ: - ବିବେକାନନ୍ଦ: ଜନସେବାଂ କରୋତି ସ୍ମ । ସ: ପ୍ରତିଦିନଂ ଶାକାନ୍ନଂ ଖାଦତି ସ୍ମ ।
- ଓମେଶ: - ଶ୍ରୀମନ୍ । ମମ ମାତା ବଦତି ସ୍ମ ଯତ୍ ବିବେକାନନ୍ଦ: ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ଵରମନ୍ଦିରଂ ଗଚ୍ଛତି ସ୍ମ ।
- ଶିକ୍ଷକ: - ଆମ୍ । ସ ପ୍ରତିଦିନଂ ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ଵରମନ୍ଦିରଂ ଗଚ୍ଛତି ସ୍ମ । ରାମକୃଷ୍ଣଦେଵଂ ଗୁରୁରୂପେଣ ପୂଜୟତି ସ୍ମ ।
- ଗୀତା - ତସ୍ୟ ବିଷୟେ ଅନ୍ୟ: କୋଽପି ବିଶେଷ: ?
- ଶିକ୍ଷକ: - ସ: ସର୍ବଦା ସଂହତିମ୍ ଇଚ୍ଛତି ସ୍ମ । ତସ୍ୟ ପ୍ରଭାଵେଣ ଯୁବକା: ସଂଘଟିତା: ଭବନ୍ତି ସ୍ମ । ତସ୍ୟ ବାଲ୍ୟନାମ ନରେନ୍ଦ୍ର: ଭବତି ସ୍ମ । କାଳାନ୍ତରେ ସ: ବିଶ୍ଵବିଖ୍ୟାତ: ଭବତି ସ୍ମ । ସ: ଦେଶେ ବିଦେଶେ ଭ୍ରମତି ସ୍ମ । ଭାରତୀୟସଂସ୍କୃତିମ୍ ଉପଦିଶତି ସ୍ମ ।

ଅସ୍ତୁ, ଅଦ୍ଵ ପର୍ୟାପ୍ତମ୍ । ଶ୍ଵ: ପୁନ: ନୂତନଂ ବିଷୟଂ ଜ୍ଞାସ୍ୟାମ: ।

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ଏକପଦେନ ନିଜଭାଷାୟା ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତୁ - ଏକପଦରେ ନିଜଭାଷାରେ ଉତ୍ତର ଲେଖ ।

- (କ) ବିବେକାନନ୍ଦ: ବାଲ୍ୟେ କୀଦୃଶ: ଆसीତ୍ ?
- (ଖ) ବିବେକାନନ୍ଦ: କଂ ଗୁରୁରୂପେଣ ସ୍ଵୀକରୋତି ସ୍ମ ?
- (ଗ) ବିବେକାନନ୍ଦସ୍ୟ ବାଲ୍ୟନାମ କିଂ ଭବତି ସ୍ମ ?

୨. ଉଚିତପଦେନ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନଂ ପୂରୟତୁ - (ଶୁଦ୍ଧପଦରେ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।)

- (କ) ବିବେକାନନ୍ଦ: ଜନସେବାଂ ..... ।
- (ଖ) ଧର୍ମବିଷୟେ ଗୁରୁଜନାନ୍ ..... ।
- (ଗ) ସ: ପ୍ରତିଦିନଂ ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ଵର-ମନ୍ଦିରଂ ..... ।
- (ପଢ଼ନ୍ତି ସ୍ମ, କରୋତି ସ୍ମ, ଗଚ୍ଛତି ସ୍ମ)

୩. ଶ୍ତମ୍ଭମେଲନଂ କରୋତୁ - (ସମ୍ଭାଷଣ କର)

‘କ’ ଶ୍ତମ୍ଭ:

ମାତା

ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ଵରଂ

ଶାକାନ୍ନଂ

ବିଶ୍ଵବିଖ୍ୟାତ:

ସଂହତିମ୍

‘ଖ’ ଶ୍ତମ୍ଭ:

ଗଚ୍ଛତି ସ୍ମ

ଘାତତି ସ୍ମ

ଵଦତି ସ୍ମ

ଇଚ୍ଛତି ସ୍ମ

ଭଵତି ସ୍ମ

ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟମ୍ (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ)-

1. ସମ୍ଭାଷଣମ୍ ଇତି ବିଷୟତ: ‘ସ୍ମ’ ପ୍ରଯୋଗସ୍ୟ ଦଶ କ୍ରିୟାପଦାନି ସଂଗୃହ୍ୟ ଉତ୍ତରପୁସ୍ତିକାୟାଂ ଲିଖତ ।
2. ଉଦାହରଣାନୁସାରଂ ‘ସ୍ମ’ ପ୍ରଯୋଗଂ କରୋତୁ ।

ଯଥା - ରାମ: ଗୃହଂ (ଗମ୍ - ଗଚ୍ଛତି ସ୍ମ)

(କ) ବାନର: ଵୃକ୍ଷେ (ସ୍ଥା ଧାତୁ)

(ଖ) ରମେଶ: ପୁସ୍ତକଂ (ପଢ଼)

(ଗ) ଲତିକା ପୁଷ୍ପାଣି (ନୀ)

(ଘ) ତ୍ଵଂ ମାତରଂ (ପୂଜ୍ଞାଧାତୁ:)

(ଙ) ଅହଂ ଗୃହ କାର୍ଯ୍ୟଂ (କୃ-ଧାତୁ)

ଶବ୍ଦାର୍ଥା: ଅଘ - ଥାଳି, କିମ୍ - କ’ଣ, ଶ୍ରୀମନ୍ - ମହାଶୟ, ଜ୍ଞାତୁମ୍ - ଜାଣିବାକୁ, ଉତ୍ତମମ୍ - ଭଲ, କରୋତି ସ୍ମ - କରୁଥିଲେ, ଆସୀତ୍ - ଥିଲେ, କ୍ରୀଡ଼ତି ସ୍ମ - ଖେଳୁଥିଲେ, ସ୍ଵୀକରୋତି ସ୍ମ - ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ, କୋଽପି - କିଛି, କେହିହେଲେ ମଧ୍ୟ, ତସ୍ୟ - ତାଙ୍କର, ପର୍ୟାପ୍ତମ୍ - ଯଥେଷ୍ଟ, ପୁନ: - ପୁଣି, ସଂହତିମ୍ - ଏକତା, ଜ୍ଞାସ୍ୟାମ: - ଜାଣିବା ।

ଷୋଡ଼ଶ: ପାଠ:

(ଷୋଡ଼ଶ ପାଠ)

କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳୟେତ୍

विधिलिङ्गकारः
(विधिलिङ्गकार)

माता पुत्रं माधवं वदति – पुत्र ! आकाशं पश्य । आकाशः मेघाच्छन्नः अस्ति । प्रायतः वृष्टिः भवेत् । त्वम् अग्रजं रमेशं वद । सः सत्वरं प्रान्तरं गच्छेत् । तत्र धेनुः अस्ति । तां यथाशीघ्रं गृहम् आनयेत् । गोशालायां तस्याः बन्धनं कुर्यात् । धेनुं कदाचित् मक्षिकाः दशेयुः । तासां निवारणं कुर्यात् । माता पुनः वदति, पुत्र ! मम वचनं शृणु । त्वम् आपणं गत्वा द्रव्याणि आनयेः । गमनकाले छत्रं नयेः । नोचेत् सिक्तः स्याः । वृष्टिजलेन मार्गः पूर्णः स्यात् । पवनकारणतः भग्नाः वृक्षाः मार्गं पतेयुः । ते मार्गस्य अवरोधं कुर्युः । त्वम् अपि मार्गं पतेः । वृष्टिसमये वज्रपातः अपि भवेत् । त्वं सर्वत्र दृष्टिं दद्याः । अतः शीघ्रं द्रव्याणि आनीय आगच्छेः ।

मातुः वचनेन माधवः शीघ्रम् आपणं गतवान्, द्रव्याणि आनीतवान् च । तस्य अग्रजः रमेशः अपि धेनुम् आनीय गोशालायां स्थापितवान् ।

अतः उपयुक्तसमये सर्वं कार्यं कुर्यात्, कर्तव्यं पालयेत् च । शास्त्रेऽपि उक्तम् अस्ति –

दृष्टिपूतं न्यसेत् पादं वस्त्रपूतं जलं पिबेत् ।

शास्त्रपूतं वदेद् वाक्यं मनःपूतं समाचरेत् ॥

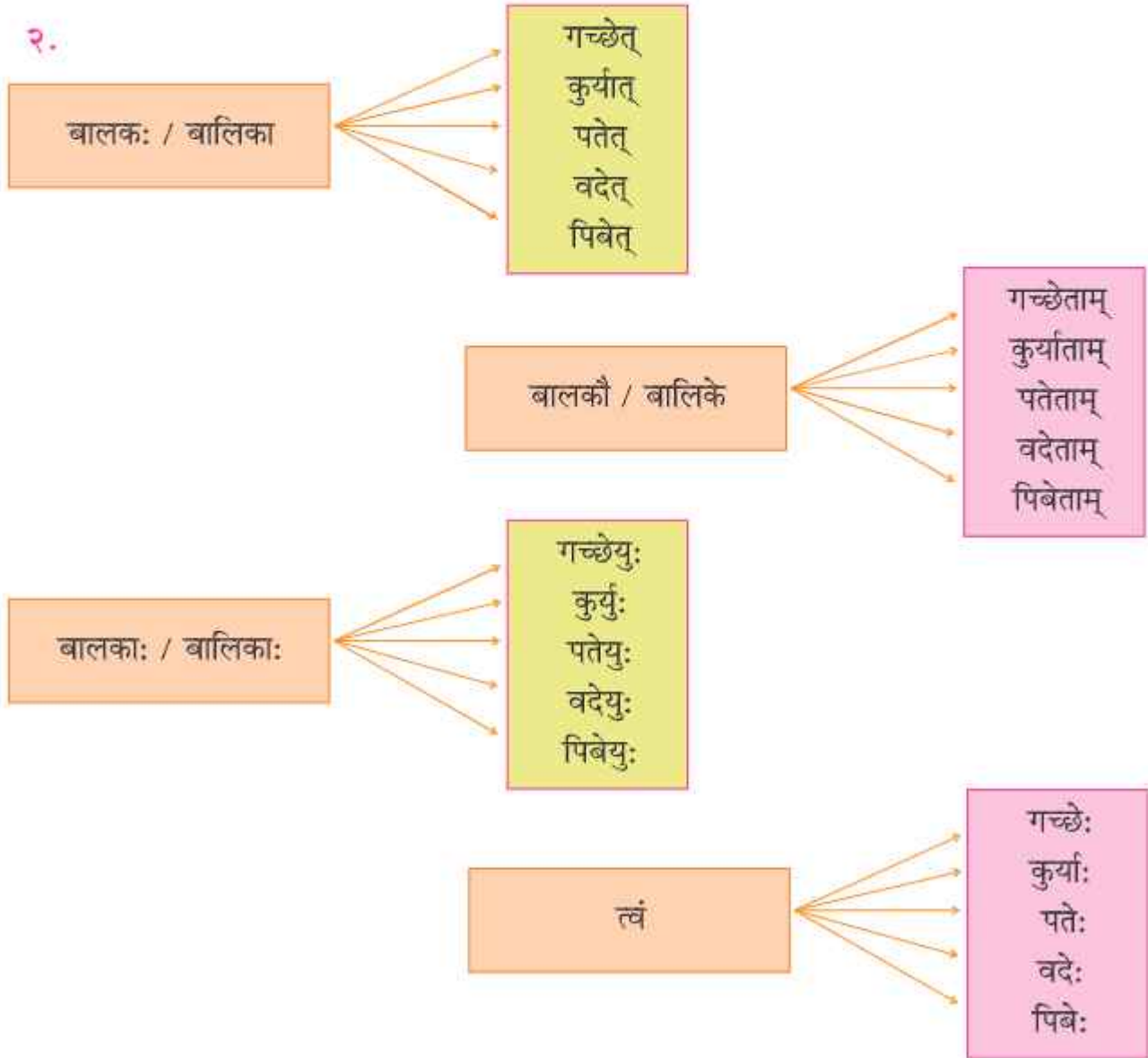
ଅବଧେୟମ୍ (ମନେରଖ)

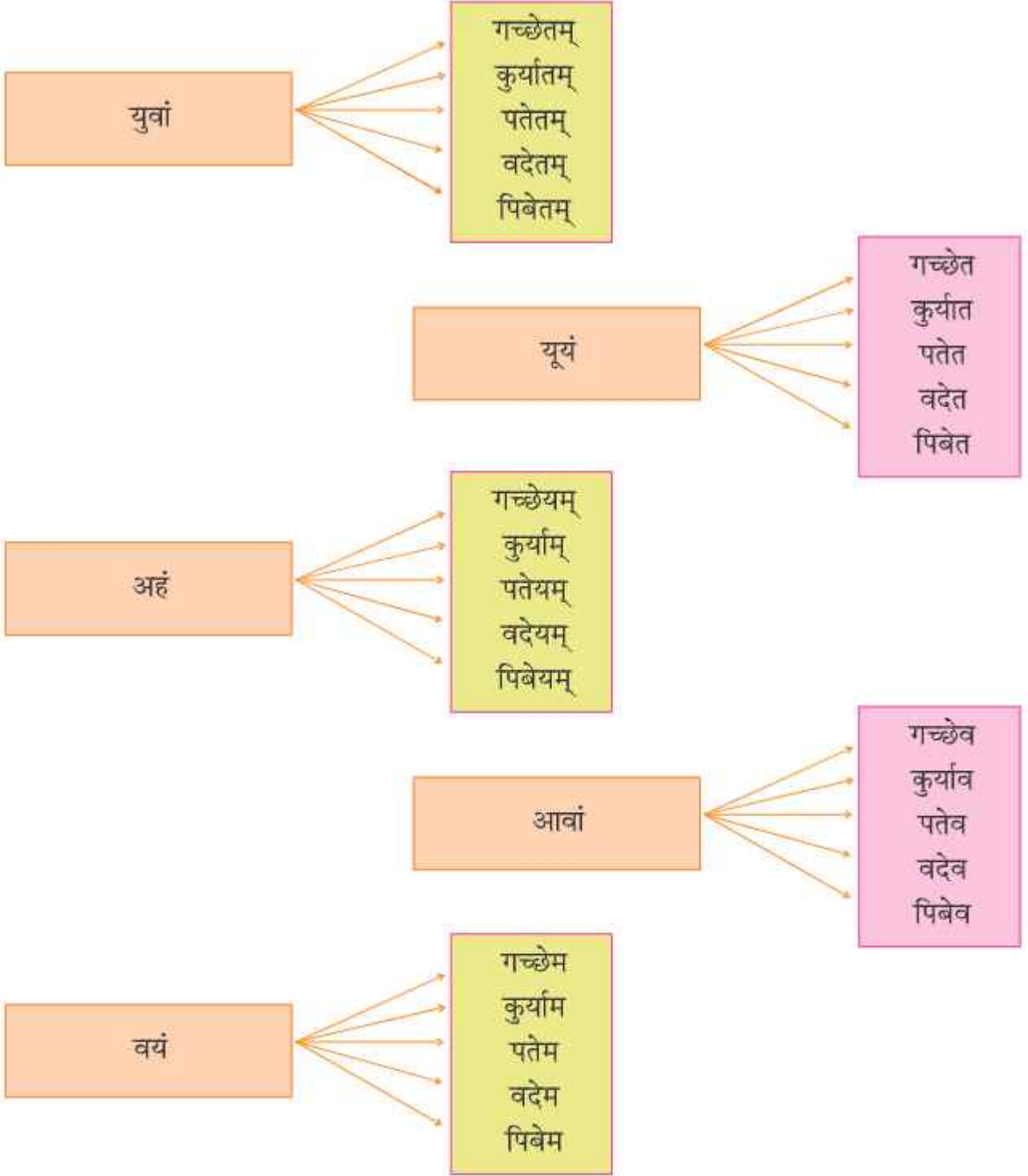

୧.

ସ: /ସା	ଭବେତ୍	ତ୍ଵଂ	ଭବେ:	ଅହଂ	ଭବେୟମ୍
ତୌ / ତେ	ଭବେତାମ୍	ଯୁବାଂ	ଭବତମ୍	ଆବାଂ	ଭବେବ
ତେ /ତା:	ଭବେୟୁ:	ୟୁଂ	ଭବତ	ବୟଂ	ଭବେମ

୨.

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ନିଜଭାଷୟା ଅନୁବାଦଂ କରୋତୁ । (ନିଜଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କର)

(କ) ଧେନୁଂ ଯଥାଶୀଘ୍ରଂ ଗୃହମ୍ ଆନୟେତ୍ ।

(ଖ) ଭଗ୍ନାଃ ବୃକ୍ଷାଃ ମାର୍ଗେ ପତେୟୁଃ ।

(ଗ) ଶାସ୍ତ୍ରପୁତ୍ରଂ ବାକ୍ୟଂ ବଦେତ୍ ।

୨. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନାନି ପୂରୟତୁ । (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

(କ) ତ୍ଵଂ ଗମନକାଳେ ଛତ୍ରଂ ..... । (ନୟେଃ, ନୟାନି, ନୟନ୍ତୁ)

(ଖ) ବୃଷ୍ଟିଜଳେନ ମାର୍ଗଃ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ..... । (ସ୍ୟାତାମ୍, ସ୍ୟାତ୍, ସ୍ୟାମ୍)

(ଗ) ..... ଜଳଂ ପିବେତ୍ । (ବସ୍ତ୍ରପୁତ୍ରମ୍, ଶାସ୍ତ୍ରପୁତ୍ରମ୍, ଦୃଷ୍ଟିପୁତ୍ରମ୍)

୩. ସ୍ତମ୍ଭମେଳନଂ କରୋତୁ - ଓଡ଼ିଆ ମିଳନ କର

ଯଥା - ବାକ୍ୟଂ ବଦେତ୍

(କ) ସିକ୍ତଃ	ପଶ୍ୟ
(ଖ) ଆକାଶଂ	ପିବେତ୍
(ଗ) ମକ୍ଷିକାଃ	ସ୍ୟାତ୍
(ଘ) ଜଳଂ	ଶୃଣୁ
(ଙ) ବଚନଂ	ଦର୍ଶୟେତ୍

ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟମ୍ (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ)

୧. "କର୍ତ୍ତବ୍ୟଂ ପାଳୟେତ୍ ଇତି ବିଷୟତଃ ଉଚିତ-ସମ୍ଭାବନାର୍ଥକାନି ଦଶ କ୍ରିୟାପଦାନି ସଂଗୃହ୍ୟ ଉତ୍ତରପୁସ୍ତିକାୟାଂ ଲିଖତୁ -

୨. ଉଦାହରଣାନୁସାରଂ କ୍ରିୟାରୂପଂ ବ୍ୟବହରତୁ ।

ଯଥା - ଅଦ୍ୟ ବୃଷ୍ଟିଃ (ଧୂ) = ଭବେତ୍

(କ) ସଃ ସତ୍ଵରଂ ଗୃହଂ (ଗମ୍) = ...

(ଘ) त्वं पुस्तकं (नी) = ...

(ग) घटः जलेन पूर्णः (अस्) = ...

(घ) फलानि वृक्षात् (पत्) = ...

(ङ) त्वम् असत्यं न (वद्) = ...

୩. वयम् अर्थान् जानीमः ଆମେ ଅର୍ଥ ଜାଣିବା

पश्य -	ଦେଖ	पठेयुः -	ପଢ଼ିଥାଇ ପାରନ୍ତି
अस्ति -	ହୋଇଅଛି	कुर्युः -	କରିପାରନ୍ତି
भवेत् -	ହୋଇପାରେ	पतेः -	ପଡ଼ିପାର
गच्छेत् -	ଯିବା ଉଚିତ	दद्याः -	ଦେବା ଉଚିତ
आनयेत् -	ଆଣିବା ଉଚିତ	आगच्छेः -	ଆସିବା ଉଚିତ
कुर्यात् -	କରିବା ଉଚିତ	पालयेत् -	ପାଳନ କରିବା ଉଚିତ
शृणु -	ଶୁଣ	न्यसेत् -	ରଖିବା ଉଚିତ
आनयेः -	ଆଣିବା ଉଚିତ	पिबेत् -	ପିଇବା ଉଚିତ
नयेः -	ନେବା ଉଚିତ	वदेत् -	କହିବା ଉଚିତ
सिक्तः -	ଓଦା	समाचरेत् -	ଆଚରଣ କରିବା ଉଚିତ
स्याः -	ହୋଇପାରୁ		

୩. वयम् अर्थान् जानीमः ଆମେ ଜାଣିବା

अहं पठेयम्   आवां पठेव
 वयं पठेम शास्त्रम् ।
 त्वमेव पठेः   युवां पठेतम्
 यूयं पठेत नित्यम् ॥
 पठेद् बालकः   पठेतां छात्रौ
 पठेयुः सर्वे जनाः ॥
 जानीयुः सत्यं शृणुयुः गीतां
 भवेयुः नूनं धन्याः ।

ବେଦବଚନम् -

ପश्यେମ ଶରଦଃ ଶତମ୍
ଜୀବେମ ଶରଦଃ ଶତମ୍
ଶୃଣୁୟାମ ଶରଦଃ ଶତମ୍ ।

ଗୀତାସୁକ୍ତି:

୧. ଦୁଃଖେଷ୍ଠନୁଦ୍‌ବିଗ୍ନମନାଃ ସୁଖେଷୁ ବିଗତସ୍ମୃହଃ ।
ବୀତରାଗଭୟକ୍ରୋଧଃ ଶ୍ଵିତଧୀର୍ମୁନିରୁଚ୍ୟତେ ॥
୨. ତଦ୍‌ବିଦ୍ଧି ପ୍ରଣିପାତେନ ପରିପ୍ରଶ୍ନେନ ସେବୟା ।
ଉପଦେକ୍ଷନ୍ତି ତେ ଜ୍ଞାନଂ ଜ୍ଞାନିନଃ ସ୍ତତ୍ତ୍ଵଦର୍ଶିନଃ ॥
୩. ବିଦ୍ୟାବିନୟସମ୍ପନ୍ନେ ବ୍ରାହ୍ମଣେ ଗାବି ହସ୍ତିନି ।
ଶୁନି ଚୈବ ଶ୍ଵପାକେ ଚ ପଞ୍ଚିତାଃ ସମଦର୍ଶିନଃ ।
୪. କର୍ମଣ୍ୟେବାଧିକାରସ୍ତେ ମା ଫଳେଷୁ କଦାଚନ ।
ମା କର୍ମଫଳହେତୁର୍ଭୂର୍ମାତି ସଞ୍ଜ୍ଞୋଽସ୍ତ୍ଵକର୍ମଣି ॥
୫. କୋଦାଦ୍ ଭବତି ସମ୍ମୋହଃ ସମ୍ମୋହାତ୍ ସ୍ମୃତିବିଭ୍ରମଃ ।
ସ୍ମୃତିଭ୍ରଂଶାଦ୍ ବୁଦ୍ଧିନାଶୋ ବୁଦ୍ଧିନାଶାତ୍ ପ୍ରଣଶ୍ୟତି ॥
୬. ଶ୍ରଦ୍ଧାବାନ୍ ଲଭତେ ଜ୍ଞାନଂ ତତ୍ପରଃ ସଂଯତେନ୍ଦ୍ରିୟଃ ।
ଜ୍ଞାନଂ ଲଭ୍ଵା ପରାଂ ଶାନ୍ତିମଚିରେଣାଧିଗଚ୍ଛତି ॥
୭. ସର୍ବଧର୍ମାନ୍ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ମାମେକଂ ଶରଣଂ ବ୍ରଜ ।
ଅହଂ ତ୍ଵାଂ ସର୍ବପାପେଭ୍ୟୋ ମୋକ୍ଷୟିଷ୍ୟାମି ମା ଶୁଚଃ ॥

ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷଣାୟ ନିୟମା:

ବ୍ରାହ୍ମେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଉଚ୍ଚିଷ୍ଠେତ୍ ସ୍ଵସ୍ଥୋ ରକ୍ଷାର୍ଥମାୟୁଷଃ ।
ସର୍ବମେବ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ଶରୀରମନୁ ପାଳୟେତ୍ ॥
ଭୋଜନାନ୍ତେ ପିବେତ୍ ତକ୍ରଂ ବାସରାନ୍ତେ ପିବେତ୍ ପୟଃ ।
ନିଶାନ୍ତେ ଚ ପିବେତ୍ ବାରି ତ୍ରିଧି ରୋଗୋ ନ ଜାୟତେ ॥

ସପ୍ତଦଶ: ପାଠ:

• (ସପ୍ତଦଶ ପାଠ)

ସୁନାଗରିକ: (ସୁନାଗରିକ)

ଲୋଟ୍ - ଲକାର ପ୍ରୟୋଗ ବିଧି:
(ଲୋଟ୍-ଲକାର ପ୍ରୟୋଗ ବିଧି)

ଶ୍ରୀଧରନାମା ବାଳକ:
ଗୁରୁକୂଳେ ପଠତି । ତସ୍ୟ ମିତ୍ର
ଗିରିଧର: ଅପି ତତ୍ର ତିଷ୍ଠତି ।
ବିଭିନ୍ନେଷୁ ବିଷୟେଷୁ ତଥା: ପ୍ରତ୍ୟହ
ବାର୍ତ୍ତାଲାପ: ଚଳତି ।

ପ୍ରସଂଗ୍ରହକ୍ରମେଣ ଶ୍ରୀଧର:
ଗୁରୁଦେବାତ୍ ସୁନାଗରିକତାବିଷୟେ
ଯତ୍ ଜ୍ଞାନଂ ଲବ୍ଧବାନ୍ ତଦେବ
କଥୟତି । ଗିରିଧରୋଽପି ସାଗ୍ରହଂ
ଶୃଣୋତି ।

ଶ୍ରୀଧର: କଥୟତି, ଶୃଣୁ ମିତ୍ର ଗୁରୁଦେବ: କଥିତବାନ୍ - ସର୍ବେ ଛାତ୍ରା: ସୁନାଗରିକା: ଭବନ୍ତୁ । ଅହଂ ତସ୍ୟ ବଚନଂ
ପାଲୟାମି । ତ୍ବମପି ପାଲୟ ।

ଅହଂ ସୁନାଗରିକରୂପେଣ ସମାଜେ ସୁପରିଚିତ: ଭବାମି । ତ୍ବମପି ତଥା ଭବ । ତସ୍ୟ ବଚନାନୁସାରଂ ପ୍ରତ୍ୟହଂ
ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟାତ୍ ପ୍ରାକ୍ ଶଯ୍ୟାଂ ତ୍ୟଜ । ଭଗବତ୍ସ୍ମରଣଂ କୁରୁ । ଅତ: ପରଂ ଶୌଚକର୍ମାଣି ଯୋଗାଭ୍ୟାସଂ ସ୍ନାନଂ ଚ କୁରୁ । ଯ:କ:
ଅପି ସୁନାଗରିକ:ଭବିତୁମ୍ ଇଚ୍ଛତି ସ: ଅପି ନିୟମାନ୍ ପାଲୟତୁ, ଶୁଦ୍ଧବସ୍ତ୍ରଂ ଧାରୟତୁ ଦେବାର୍ଚ୍ଚନଂ କରୋତୁ, ଗୁରୁଜନାନ୍
ମାନୟତୁ, ତେଷାଂ ବଚନାନି ଶୃଣୋତୁ, ଅବଧାରୟତୁ ଚ । ସର୍ବେ ଉତ୍ତମଂ ଖାଦ୍ୟଂ ଭକ୍ଷୟନ୍ତୁ, ଦରିଦ୍ରାନ୍ ଭୋଜୟନ୍ତୁ ଚ । ବିପଦି
ଧୈର୍ଯ୍ୟଧାରଣଂ କୁର୍ବନ୍ତୁ, ପରିଜନାନ୍ ଅପି କୁଶଳାନି ପୃଚ୍ଛନ୍ତୁ । ବୃକ୍ଷାନ୍ ରୋପୟନ୍ତୁ, ପରିବେଶସୁରକ୍ଷାଂ ଚ ବିଦଧତୁ ।
ଭାରତୀୟଜ୍ଞାନପରମ୍ପରାଂ ବିଦନ୍ତୁ । ବୟଂ ସର୍ବେ ପାପକାର୍ଯ୍ୟଂ ପ୍ରତି ଭୟାମ, ପୁଣ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟଂ କରବାମ, ପରସ୍ପରଂ ହିତଂ ଚିନ୍ତୟାମ,
ଦେଶସେବାଂ ଚ କରବାମ । ସର୍ବେଷାଂ କଲ୍ୟାଣଂ ଚିନ୍ତୟାମ । ଶାସ୍ତ୍ରେ ଉକ୍ତମ୍ -

ସର୍ବେ ଭବନ୍ତୁ ସୁଖିନ: ସର୍ବେ ସନ୍ତୁ ନିରାମୟା: ।

ସର୍ବେ ଭଦ୍ରାଣି ପश्यନ୍ତୁ ମା କଞ୍ଚିଦ୍ ଦୁ:ଖଭାଗ୍ ଭବେତ୍ ।।

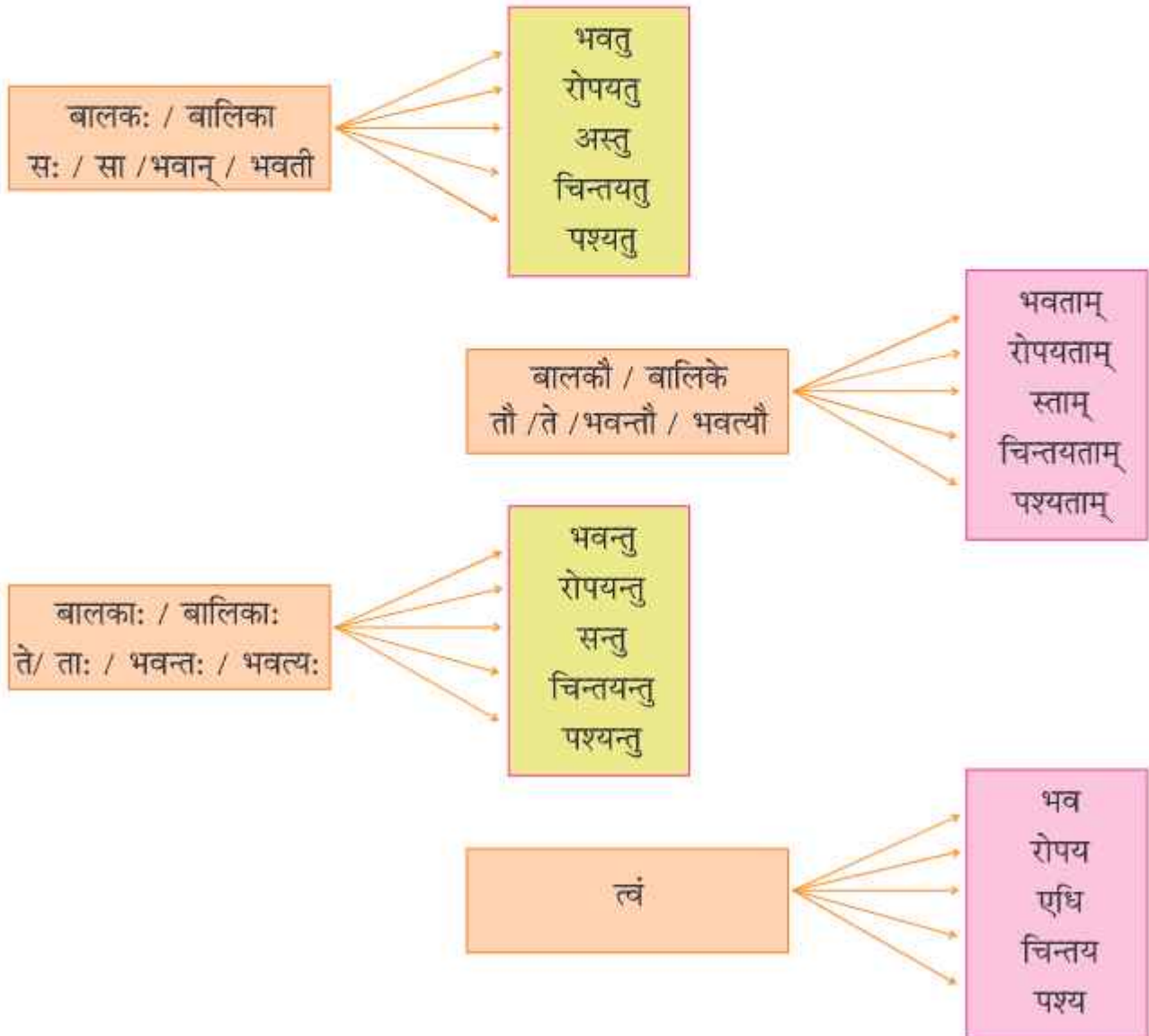

ଅବଧେୟମ୍ (ମନେରଖ)

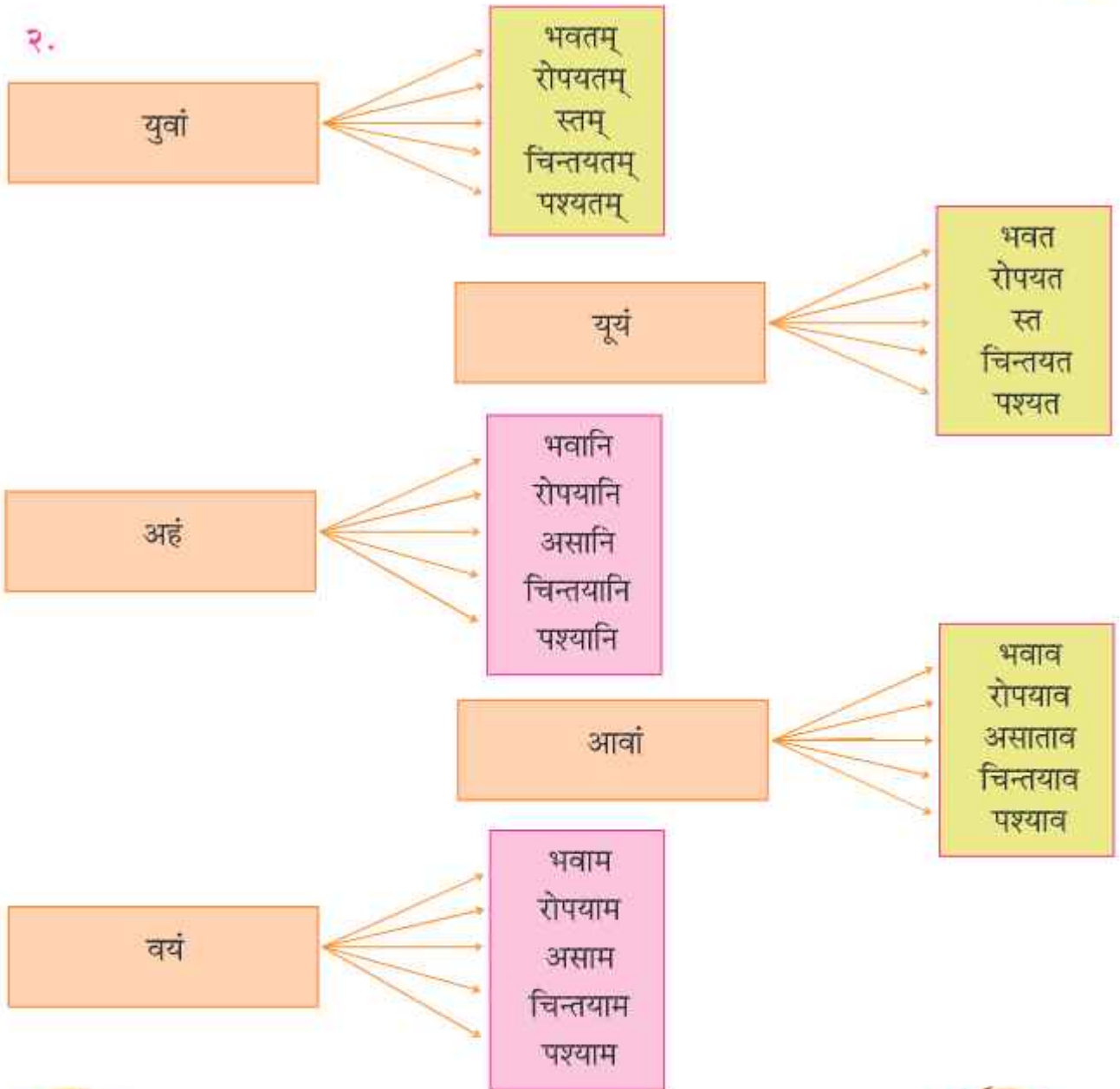

୧.

ସ: / ସା - କରୋତୁ ତୌ / ତେ - କୁରୁତାମ୍ ତେ / ତା: - କୁର୍ବନ୍ତୁ	ତ୍ଵଂ - କୁରୁ ଯୁବାଂ - କୁରୁତମ୍ ଯୂୟଂ - କୁରୁତ	ଅହଂ - କରବାଣି ଆବାଂ - କରବାବ ବୟଂ - କରବାମ

୨.

ଅଭ୍ୟାସ: (ଅଭ୍ୟାସ)

୧. ନିଜଭାଷାୟା ଅନୁବାଦଂ କରୋତୁ । (ନିଜଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କର)

- (କ) ତ୍ବମପି ସୁନାଗରିକ: ଭବ ।
- (ଖ) ଭବାନ୍ ଗୁରୁଜନାନ୍ ମାନୟତୁ ।
- (ଗ) ଛାତ୍ର: ନିୟମାନ୍ ପାଳୟତୁ ।

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

୧. ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନାନି ପୂରୟତୁ । (ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

- (କ) वयं सुनागरिकाः ..... । (भवानि, भवाव, भवाम्)
 (ख) त्वं सूर्योदयात् प्राक् शय्यां ..... । (त्यज, त्यजतम्, त्यजत)
 (ग) भवन्तः वृक्षान् ..... । (रोपयन्तु, रोपयतु, रोपयताम्)

୩. स्तम्भमेलनं करोतु - (ଉତ୍ତମ ଉତ୍ତରକୁ ମିଳାଇ ଚଳାଅ)

यथा-गुरुजनान्	मानयतु
(क) भवान्	रोपयन्तु
(ख) वृक्षान्	पश्यन्तु
(ग) वयं	कुरु
(घ) भद्राणि	बिभयाम
(ङ) त्वं	तिष्ठतु

गृहकार्यम् (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ)

୧. 'सुनागरिक' विषयतः आदेशार्थकानि दशक्रिया पदानि संगृह्य उत्तरपुस्तिकायां लिखतु ।
 ୨. उदाहरणानुसारं धातुरूपं व्यवहरतु ।

- यथा - त्वम् अपि तथा (भू) = भव
 (क) अहं सुपरिचितः (भू) .....
 (ख) भवान् देवार्चनं (कृ) .....
 (ग) सः गुरुजनान् (मान्) .....
 (घ) सर्वे निरामयाः (अस्) .....
 (ङ) वयं हितं (चिन्त्) .....

୩. ବୟମ୍ ଅର୍ଥାନୁ ଜାଣିମ: ଆମେ ଅର୍ଥ ଜାଣିବା

ବାର୍ତ୍ତାଲାପ: -	କଥାବାର୍ତ୍ତା	ମାନୟତୁ -	ମାନୁ/ ସମ୍ମାନ କରୁ
ଲବ୍ଧିବାନ୍ -	ଲାଭ କଲା	ଶୃଣୋତୁ -	ଶୁଣୁ
ଶୃଣୁ -	ଶୁଣ	ଅବଧାରୟତୁ -	ମନେରଖ
ଭବନ୍ତୁ -	ହୁଅନ୍ତୁ	ଭକ୍ଷୟନ୍ତୁ -	ଖାଆନ୍ତୁ
ପାଳୟାମି -	ପାଳନ କରେ	ଭୋଜୟନ୍ତ -	ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ/ ଖୁଆନ୍ତୁ
ପାଳୟ -	ପାଳନ କର	କୁର୍ବନ୍ତୁ -	କରନ୍ତୁ
ଭବାମି -	ହୁଏ	ପୃଚ୍ଛନ୍ତୁ -	ପଚାରନ୍ତୁ
ଭବ -	ହୁଅ	ରୋପୟନ୍ତୁ -	ଲଗାନ୍ତୁ
ପ୍ରତ୍ୟହମ୍ -	ପ୍ରତିଦିନ	ବିଦଧାତୁ -	ବିଧାନ କରନ୍ତୁ
ପ୍ରାକ୍ -	ପୂର୍ବରୁ	ବିଦନ୍ତୁ -	ଜାଣନ୍ତୁ
ତ୍ୟଜ୍ -	ତ୍ୟାଗ କର	ବିଭୟାମ -	ଭୟକରୁ
କୃ -	କର	କରାମ -	ଭୟ କରୁ
ଭବିତୁମ୍ -	ହେବା ପାଇଁ	ଚିନ୍ତୟାମ -	ଚିନ୍ତାକରୁ
ପାଳୟତୁ -	ପାଳନ କରୁ	ସନ୍ତୁ -	ହୁଅନ୍ତୁ
ଧାରୟତୁ -	ଧାରଣ କରୁ/ ପିନ୍ଧୁ	ପଶ୍ୟନ୍ତୁ -	ଦେଖନ୍ତୁ

୩. ବୟମ୍ ଜାଣିମ: ଆମେ ଜାଣିବା

ଲୋଡ଼ଲକାରଗୀତମ୍ (ମାତା ପୁତ୍ର ସଂଳାପ:)

ମାତ: ! ବଦାନି ? ବଦ ତ୍ବମ୍ ପୁତ୍ର !

ଅହମ୍ ପଠାନି ? ପଠରେ ଅତ୍ର ।

କିମ୍ କରବାମି ? କୃ ସନ୍ତତମ୍

ସ୍ବଧର୍ମକୃତ୍ୟମ୍ ଦେଶାୟ ହିତମ୍ ॥ ୧ ॥

କିମ୍ କରବାମି ? ଆବାମ୍ ବାଳକୌ

ଯୁବାମ୍ ଭବତମ୍ ଦେଶସେବକୌ ।

କୃଷିମ୍ କରୋତୁ ଗ୍ରାମେ ଗୌତମ:

ବୀର: ସୈନିକ: ଭବତୁ ଭୀମ: ॥ ୨ ॥

କିମ୍ କରବାମି ? ବାଳକା: ବୟମ୍ ।

କୃତ କର୍ମ ତ୍ୟଜତ ଭୟମ୍ ।

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗଃ)

यूयं हि कर्मवीराः भवत ।

उद्योगशालां सङ्घटयत ॥ ३ ॥

एकत्र बालः बाला पठताम्

भ्राता भगिनी चेति जानीताम्

गुरुदर्शितपथेन याताम् ।

सत्यं च प्रियं मितं वदताम् ॥ ४ ॥

जाति - वर्ण - धर्मादिविभिन्नाः

भारतीयाः तु सर्वे समानाः ।

शान्तिं च मैत्रीं मुदा इच्छन्तु ।

शत्रुतः सर्वे देशं रक्षन्तु ॥ ५ ॥

(अष्टादश पाठः)

वन्दे भारतमातरम्

अम्ब ! वयं विभिन्नेषु कार्यक्रमेषु,
आकाशवाण्यां, शालायां च 'वन्दे मातरम्' इति गीतं
बहुत्र शृणुमः । किन्तु अस्य अर्थं न जानीमः ।
मातः ! अस्य कः अर्थः ?

'इदं गीतं कः
लिखितवान्' इत्यपि मम
जिज्ञासा अस्ति ।

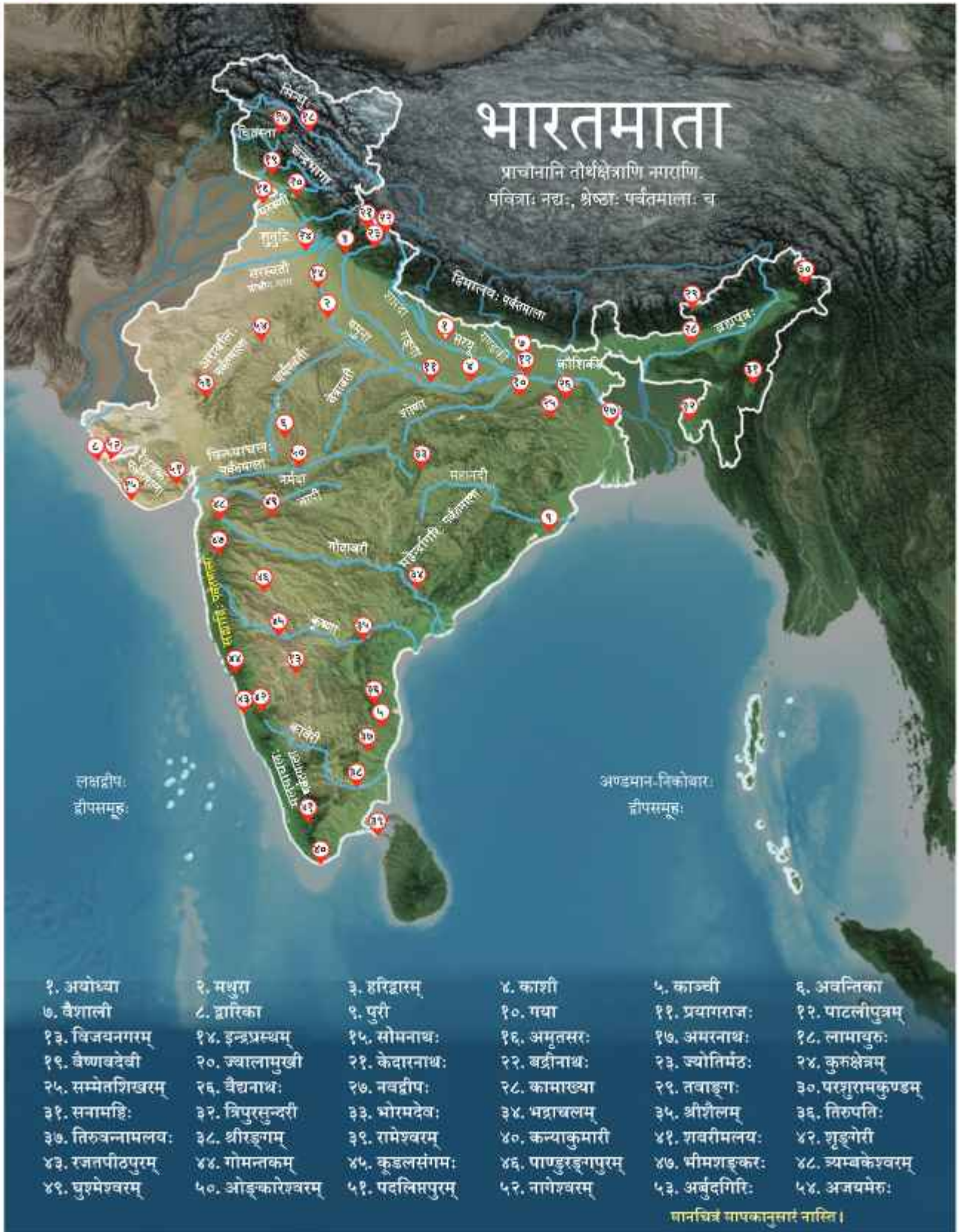
वत्सौ ! महान् देशभक्तः बङ्किमचन्द्रः चट्टोपाध्यायः
१८८२ तमे वर्षे 'आनन्दमठः' इति नामकम् उपन्यासं लिखितवान् ।
'वन्दे मातरम्' इति गीतं तस्मिन् एव उपन्यासे वर्तते । 'वन्दे मातरम्'
इत्यस्य अर्थः अस्ति यत् 'अहं मातुः वन्दनं करोमि' इति ।

मातः ! इदं गीतं
कस्यां भाषायाम् अस्ति ?

पुत्रि ! एतत् गीतं संस्कृतं
बाङ्गला च इति भाषाद्वये वर्तते ।

मातः !
अस्मिन् गीते वर्णितः
विषयः कः अस्ति ?

पुत्र ! अस्मिन्
गीते भारतमातुः स्वरूपस्य रम्यं
वर्णनम् अस्ति ।

एषा अस्माकं वत्सला भारतमाता । साक्षात् पर्वतराजः हिमालयः मुकुटरूपेण अस्याः मस्तके शोभते । अस्याः चरणौ प्रक्षालयति स्वयं रत्नाकरः समुद्रः । भारतभूमौ महेन्द्रः, मलयः, सह्यः, रैवतकः, विन्ध्यः, अरावलिः, इत्यादयः, श्रेष्ठाः पर्वताः विराजन्ते । अत्रैव गङ्गा, यमुना, सरस्वती, सिन्धुः, ब्रह्मपुत्रः, गण्डकी, महानदी, नर्मदा, गोदावरी, कृष्णा, कावेरी इत्यादयः पवित्राः नद्यः प्रवहन्ति । नद्यः अपि अस्माकं मातरः इव ।

अयोध्या, मथुरा, हरिद्वारम्, काशी, काञ्ची, अवन्तिका, वैशाली, द्वारिका, पुरी, गया, प्रयागः, पाटलीपुत्रं, विजयनगरम्, इन्द्रप्रस्थं, सोमनाथः, अमृतसरः इत्यादीनि मङ्गलानि तीर्थक्षेत्राणि नगराणि च भारतभूमौ एव सुशोभन्ते ।

କୃଷକबान्धवाः अस्माकं भारतभूमिं सर्वदा स्व - स्वेदबिन्दुभिः सिञ्चन्ति । एतेषां परिश्रमेण एव भारतभूमिः हरितवर्णमयी समृद्धा शस्यश्यामला च सञ्जाता । भारतमातुः समृद्धेः एषा आभा हरितवर्णरूपेण अस्माकं राष्ट्रध्वजे विराजते । **‘जयतु कृषकः’** इति वक्तुम् अस्मान् प्रेरयति ध्वजस्थितः एषः हरितवर्णः ।

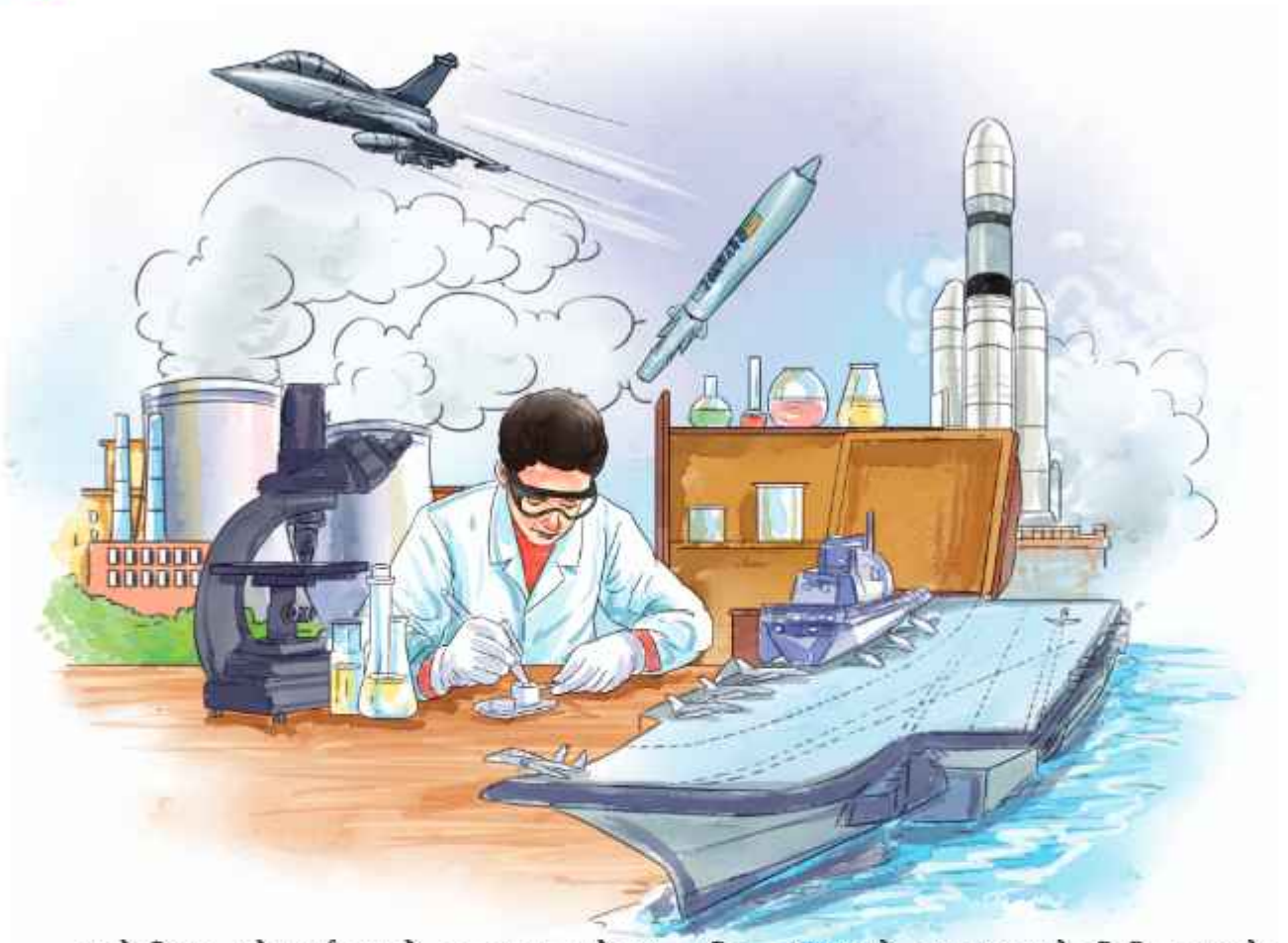

अस्माकं राष्ट्रध्वजः त्रिवर्णयुतः ।
अस्मिन् राष्ट्रध्वजे केशरः, श्वेतः, हरितः,
च वर्णाः, विराजन्ते । ध्वजस्य मध्ये
सुन्दरं नीलवर्णं चक्रमपि शोभते । ध्वजे
विराजमानाः वर्णाः चक्रं च विशिष्टं सन्देशं
प्रयच्छन्ति ।

त्रिवर्णध्वजस्य ऊर्ध्वभागे विराजते
केशरवर्णः । एष वर्णः त्यागपरम्परायाः
शौर्यपरम्परायाः च सूचकः अस्ति । ये
भारतमातुः आजीवनं सेवां कृतवन्तः,
देशस्य स्वतन्त्रतां प्राप्तुं सहर्षं स्वप्राणान्
अर्पितवन्तः च, तेषां वीराणां बलिदानं
सूचयति एषः वर्णः । 'जयतु सैनिकः'
इति वक्तुम् अस्मान् प्रेरयति ध्वजस्थितः
अयं केशरवर्णः ।

मध्ये स्थितः श्वेतवर्णः शान्तेः सत्यस्य च द्योतकः अस्ति । अणुशास्त्रे, सङ्गणकशास्त्रे, चिकित्साशास्त्रे, अन्तरिक्षशास्त्रे, आयुधशास्त्रे इत्यादिषु विज्ञानस्य विभिन्नेषु क्षेत्रेषु भारतीयैः वैज्ञानिकैः महत् यशः प्राप्तम् अस्ति । वैज्ञानिकानां तत् धवलं यशः धवलवर्णरूपेण राष्ट्रध्वजस्य मध्ये विलसति । भारतीयं विज्ञानं शान्तिं प्रगतिं सुरक्षां च परिपोषयति । **‘जयतु वैज्ञानिकः’** इति वक्तुम् अस्मान् प्रेरयति ध्वजमध्यस्थः अयं धवलवर्णः ।

ध्वजे विराजमानस्य घननीलवर्णस्य चक्रस्य नाम धर्मचक्रम् इति। अस्मिन् चक्रे चतुर्विंशतिः अराः सन्ति । एतत् चक्रं चलनीयं कर्तव्यपथे वै, न विरम, सततं चल इति भावं बोधयति । सूर्यः विरामं विना नित्यं सञ्चरति । नदी कष्टानि सहमाना अपि ध्येयं प्रति नित्यं प्रवहति । इदं चक्रं जीवने श्रान्तेः आलस्यस्य प्रमादस्य च स्थानं न भवतु इति सन्देशं प्रयच्छति ।

वयं सर्वेऽपि धन्याः यत् अस्यां पवित्रभूम्यां जन्म प्राप्तवन्तः । वयं पवित्रायाः भारतमातुः नित्यं वन्दनं कुर्मः अस्याः गौरववर्धनार्थं च प्रयत्नं कुर्मः । आगच्छन्तु मिलित्वा सर्वे गायामः -

वयं बालका भारतभक्ताः

वयं बालिका भारतभक्ताः ।

वयं हि सर्वे भारतभक्ताः

पृथ्वीं स्वर्गं जेतुं शक्ताः ॥

ବ୍ୟଂ ଶବ୍ଦାର୍ଥାନ୍ ଜାନୀମ:

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
ବନ୍ଦେ	ପ୍ରଣାମଂ କରୋମି	ପ୍ରଣାମ କରତା/ତୀ ହୁଁ	I greet	ପ୍ରଣାମ କରୁଛି
ଆଲିଙ୍ଗୟ	ଆଲିଙ୍ଗନଂ କୃତ୍ବା	ଆଲିଙ୍ଗନ କର କେ	Having embraced	ଆଲିଙ୍ଗନ କରି
ବହୁତ୍ର	ବହୁଷ୍ଠି ସ୍ଥାନେଷୁ	ଅନେକ ସ୍ଥାନଠାଁ ପର	In many places	ବହୁ ସ୍ଥାନରେ
ଶୃଣୁମ:	ଶ୍ରବଣଂ କୁର୍ମ:	ହମ୍ ସୁନତେ ହିଁ	We listen	ଶୁଣୁଛୁ
ଜିଜ୍ଞାସା	ଜ୍ଞାତୁମ୍ ଇଚ୍ଛା	ଜାନନେ କୀ ଇଚ୍ଛା	Curiosity	ଜାଣିବାର ଇଚ୍ଛା
ଉପନ୍ୟାସମ୍	ବୃହତ୍କଥାରୂପମ୍	ଉପନ୍ୟାସ କୀ	Novel	ଉପନ୍ୟାସକୁ
ରମ୍ୟମ୍	ସୁନ୍ଦରମ୍	ରମଣୀୟ	Pleasant	ସୁନ୍ଦର
ଆନ୍ଦୋଳନେ	କ୍ରାନ୍ତୌ	ଆନ୍ଦୋଳନ ମେଁ	In the movement	ଆନ୍ଦୋଳନରେ
ବତ୍ସଲା	ସ୍ନେହଯୁକ୍ତା	ସ୍ନେହମୟୀ	Loving	ସ୍ନେହମୟୀ
ମାହାତ୍ମ୍ୟମ୍	ମହତ୍ତ୍ବମ୍	ମହିମା	Greatness	ମହିମା
ମୁକୁଟରୂପେଣ	କିରୀଟରୂପେଣ	ମୁକୁଟ ରୂପ ସେ	As a crown	ମୁକୁଟ ପରି
ପର୍ବତରାଜ:	ପର୍ବତାନାଂ ରାଜା	ପର୍ବତଠାଁ କା ରାଜା	The king of mountains	ପର୍ବତଶ୍ରେଷ୍ଠ
ରତ୍ନାକର:	ସମୁଦ୍ର:	ସାଗର	Sea/Ocean	ସମୁଦ୍ର
ତୀର୍ଥକ୍ଷେତ୍ରାଣି	ପୁଣ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରାଣି	ତୀର୍ଥସ୍ଥଳ	Holy places	ତୀର୍ଥକ୍ଷେତ୍ରଗୁଡ଼ିକ
ବିରାଜମାନ:	ଶୋଭାୟମାନ:	ସୁଶୋଭିତ ହୋତା ହୁଆ	Shining	ଶୋଭାପାଉଥିବା
ସୂଚକ:	ବୋଧକ:	ସୂଚିତ କରନେ ବାଲା	Indicator	ସୂଚନା ଦେଉଥିବା
କେଶରବର୍ଣ୍ଣ:	କେଶରବର୍ଣ୍ଣ:	କେଶରୀୟା ରଙ୍ଗ	Saffron colour	କେଶର/କେଶିକ ରଙ୍ଗ
ପ୍ରାପ୍ତୁମ୍	ଲବ୍ଧୁମ୍	ପାନେ କେ ଲିଏ	To get	ପାଇବାକୁ
ବକ୍ତୁମ୍	ଭାଷିତୁମ୍	ବୋଲନେ କେ ଲିଏ	To speak	କହିବାକୁ
କୃଷକ - ବାନ୍ଧବା:	କୃଷୀବଳ - ବାନ୍ଧବା:	କିସାନ ଭାଉଁ	Our dear farmers	କୃଷକ ବନ୍ଧୁମାନେ
ସ୍ଵେଦବିନ୍ଦୁଭି:	ଘର୍ମସ୍ୟ ଜଳକଣ୍ଠା:	ପସିନେ କୀ ବୁନ୍ଦ ସେ	By sweat - drops	ଝାଳକଣାଗୁଡ଼ିକଦ୍ଵାରା
ସିଞ୍ଚନ୍ତି	ସିଞ୍ଚନଂ କୁର୍ବନ୍ତି	ସିଞ୍ଚତେ ହିଁ	Sprinkle	ସିଞ୍ଚନ କରୁଛନ୍ତି
ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳା	ଶସ୍ୟ: ଘନଶ୍ୟାମା	ଉପର୍ଜଠାଁ ସେ ହରୀ - ଖରୀ	Densely covered with flora	ଶସ୍ୟ/ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳ
ଆଭା	କାନ୍ତି:	ଚମକ:	Lustre	କାନ୍ତି

शब्दः	अर्थः	हिन्दी	English	मातृभाषायाम् अर्थः
अणुशास्त्रे	परमाणुशास्त्रे	परमाणु विज्ञान में	In atomic science	ପରମାଣୁ ବିଜ୍ଞାନରେ
आयुधशास्त्रे	शस्त्रविज्ञाने	शस्त्रास्त्र विज्ञान में	In science of weapons	ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରବିଜ୍ଞାନରେ
धवलम्	शुक्लम्	श्वेत	White	ଧଳା
घननीलवर्णस्य	गाढनीलवर्णस्य	गहरे नीले रंग का	Of navy - blue colour	ଘନନୀଳବର୍ଣ୍ଣର
अराः	चक्रस्य यष्टिकाः	तीलियाँ	Spokes of wheel	ଅରଗୁଡ଼ିକ
कर्तव्यपथे	कर्तव्यस्य मार्गे	कर्तव्य मार्ग पर	On the path of duty	କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପଥରେ
सहमाना	सहनं कुर्वती	सहती हुई	Bearing	ସହନୁଥିବା
श्रान्तेः	क्लान्तेः	थकान का	Of tiredness	କ୍ଳାନ୍ତିର
प्रमादस्य	अनवधानतायाः	असावधानता का	Of carelessness	ଅସାବଧାନତାର
जेतुम्	विजयं प्राप्तुम्	जीतने के लिए	To win	ଜିତି କରିବାକୁ

ବୟ ଜାନୀମ: ଆମେ ଜାଣିବା

प्राचीन-भौगोलिक-नाम्नाम्-आधुनिक-नामानि नामान्तराणि च

प्राचीनानि तीर्थक्षेत्राणि नगराणि च

हरिद्वारम् - माया / मायापुरी (७७७७७७) विजयनगरम्-हम्पे (२१७ ७७७७) घुश्मेश्वरम् - घुश्मेश्वराम्(७७७७७) रजतपीठपुरम् - उडुपि / ओडुप (७७७७७)	काशी - वाराणसी (७७७७७७७) पाटलीपुत्रम् - पटना (७७७७) गोमन्तकम् - गोवा (७७७७) अवन्तिका-उज्जैन: (७७७७७७७) पाण्डुरङ्गपुरम् - पण्डरपुरम्(७७७७७७)	अर्बुदगिरि: - आबू - पर्वत: / दिलवाडा (७७७७७७) इन्द्रप्रस्थम् - देहली / दिल्ली (७७७७७) अजयमेर: - अजमेर:, पुष्करं च (७७७७७७)	पदलिप्तपुरम् - पालीताणा / पुण्डरीक - गिरि: / शत्रुञ्जय - गिरिराज: (७७७७७)

पवित्रा: नद्यः

यमुना - कालिन्दी सरयू: - बाघरा शुतुद्रि: - शतुद्र: / सतलुज् शोणा - सोन्	परुष्णी - रावी चर्मण्वती - चम्बल् रेवा - नर्मदा गोदा - गोदावरी	ताप्ती - ताप्ती वेत्रवती - वेतवा वितस्ता - झेलम् कौशिकी - कोसी	गङ्गा - जाह्नवी (भागीरथी/अलकनन्दा) शारदा - काली/ महाकाली गण्डकी - नारायणी / सदाानीरा चन्द्रभागा - असिक्नी / चिनाब

श्रेष्ठा: पर्वतमाला:

महेन्द्रगिरि: - पूर्वी - घाट पर्वतमाला रैवतक: - गिरनार: पर्वतमाला सह्याद्रि: - पश्चिमी - घाट: पर्वतमाला (उपरि - भाग:)	अरावलि: - अरावली पर्वतमाला विन्ध्याचल: - विन्ध्य: पर्वतमाला मलयाचल: - पश्चिमी - घाट: पर्वतमाला (अध: - भाग:)

वयम् अभ्यासं कुर्मः

୧. ଅଥ: ପ୍ରଦତ୍ତାନାଂ ପ୍ରଶ୍ନାନାମ୍ ଉପଯୁକ୍ତମ୍ ଉତ୍ତରଂ ବନ୍ଧନୀମଧ୍ୟାତ୍ ଚିତ୍ଵା ଲିଖତୁ । (ଉପଯୁକ୍ତ ଉତ୍ତର ବନ୍ଧନୀ ମଧ୍ୟରୁ ବାଛି ଲେଖ)

- (କ) ପର୍ବତରାଜ: କ: ?
- (ଖ) କ: ଭାରତମାତୁ: ଚରଣୌ ପ୍ରକ୍ଷାଳୟତି ?
- (ଗ) ଅସ୍ମାକଂ ରାଷ୍ଟ୍ରଧ୍ଵଜ: କୀଦୃଶ: ?
- (ଘ) ଧ୍ଵଜସ୍ଥିତ: କେଶରବର୍ଣ୍ଣ: ଅସ୍ମାନ୍ କିଂ ଶକ୍ତୁଂ ପ୍ରେରୟତି ?
- (ଙ) କୃଷକବାନ୍ଧବା: ଭାରତଭୂମିଂ କୈ: ସିଞ୍ଚନ୍ତି ?
- (ଚ) କେଶାଂ ଧବଳଂ ଯଶ: ରାଷ୍ଟ୍ରଧ୍ଵଜସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ବିଲସତି ?
- (ଛ) ସୂର୍ଯ: କଂ ବିନା ନିତ୍ୟଂ ସଞ୍ଚରତି ?

(ଜୟତୁ ସୈନିକ:, ସ୍ଵେଦବିନ୍ଦୁଭି:, ବିରାମଂ, ବୈଜ୍ଞାନିକାନାଂ, ସମୁଦ୍ର:, ହିମାଳୟ:, ତ୍ରିବର୍ଣ୍ଣଯୁତ:)

୨. ଅଥ: ପ୍ରଦତ୍ତାନାଂ ପ୍ରଶ୍ନାନାଂ ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟେନ ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତୁ - (ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ)

- (କ) ପବିତ୍ରା: ନନ୍ଦ: କା: ?
- (ଖ) ଧର୍ମଚକ୍ରଂ କଂ ଭାବଂ ବୋଧୟତି ?
- (ଗ) କୃଷକବାନ୍ଧବାନାଂ ପରିଶ୍ରମେଣ ଭାରତଭୂମି: କଥଂ ସଞ୍ଜାତା ?
- (ଘ) ବିଜ୍ଞାନସ୍ୟ କେଶୁ କ୍ଷେତ୍ରେଷୁ ଭାରତୀୟୈ: ଯଶ: ପ୍ରାପ୍ତମ୍ ?
- (ଙ) ଅନ୍ତେ ସର୍ବୈ କିଂ ଗୀତଂ ଗାୟନ୍ତି ?

୩. ଅଧ୍ୟ: ପ୍ରଦତ୍ତାନାଂ ଶବ୍ଦାନାମ୍ ଉଦାହରଣାନୁସାରଂ ରିକ୍ତସ୍ଥାନେଷୁ ରୂପାଣି ଲିଖତୁ - (ନିମ୍ନଲିଖିତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ଉଦାହରଣ ଅନୁସାରେ ଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଶୁଦ୍ଧରୂପ ଲେଖ)

ଏକବଚନମ୍	ଦ୍ଵିବଚନମ୍	ବହୁବଚନମ୍	
(କ) ଚରଣମ୍	ଚରଣौ	.....	(ଦ୍ଵିତୀୟା ବିଭକ୍ତି:)
(ଖ) ନଦୀ	.....	ନଦଃ	(ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତି:)
(ଗ) ଲଳାଟେ	.....	ଲଳାଟେଷୁ	(ସପ୍ତମୀ ବିଭକ୍ତି:)
(ଘ) ଦେଶାୟ	ଦେଶାଭ୍ୟାମ୍	.....	(ଚତୁର୍ଥୀ ବିଭକ୍ତି:)
(ଙ) ଚକ୍ରମ୍	.....	ଚକ୍ରାଣି	(ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତି:)
(ଚ) ବୈଜ୍ଞାନିକେନ	.....	ବୈଜ୍ଞାନିକୈ:	(ତୃତୀୟା ବିଭକ୍ତି:)
(ଛ) ଅହମ୍	ଆବାମ୍	.....	(ପ୍ରଥମା ବିଭକ୍ତି:)
(ଜ) ବିଜ୍ଞାନସ୍ୟ	.....	ବିଜ୍ଞାନାନାମ୍	(ଷଷ୍ଠୀ ବିଭକ୍ତି:)

୪. ଅଧ୍ୟ: ପ୍ରଦତ୍ତାନି ବାକ୍ୟାନି ପଠିତ୍ବା ମାତୃଭାଷୟା - ଅନୁବାଦ କରୋତୁ - (ନିମ୍ନଲିଖିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ପଢ଼ି ମାତୃଭାଷାରେ ଅନୁବାଦ କର)

- (କ) ଭାରତଭୂମୌ ପବିତ୍ରା: ନଦଃ ପ୍ରବହନ୍ତି ।
 (ଖ) ଭାରତସ୍ୟ ମସ୍ତକେ ହିମାଳୟ: ମୁକୁଟରୂପେଣ ଶୋଭତେ ।
 (ଗ) ଭାରତଭୂମୌ ଶ୍ରେଷ୍ଠା: ପର୍ବତା: ବିରାଜନ୍ତେ ।
 (ଘ) ରାଷ୍ଟ୍ରଧ୍ଵଜେ କେଶର:, ଶ୍ଵେତ:, ହରିତ: ଚ ବର୍ଣ୍ଣା: ସନ୍ତି ।
 (ଙ) ବୟଂ ଭାରତେ ଜନ୍ମ ପ୍ରାପ୍ତବନ୍ତ: ।

୫. ଅଧ୍ୟ: ପ୍ରଦତ୍ତାନାଂ ଶବ୍ଦାନାମ୍ ଉଦାହରଣାନୁସାରଂ ବିଭକ୍ତିଂ ବଚନଂ ଚ ଲିଖତୁ - (ଉଦାହରଣ ଅନୁଯାୟୀ ପ୍ରଦତ୍ତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକର ବିଭକ୍ତି ଓ ବଚନ ଲେଖ)

ଶବ୍ଦ:	ବିଭକ୍ତି:	ବଚନମ୍
(କ) ଭାରତମାତା -	ପ୍ରଥମାବିଭକ୍ତି:	ଏକବଚନମ୍
(ଖ) ନଦଃ -	.....	.....
(ଗ) ଲଳାଟେ -	.....	.....
(ଘ) ତୀର୍ଥକ୍ଷେତ୍ରାଣାମ୍ -	.....	.....
(ଙ) ଦେଶସ୍ୟ -	.....	.....
(ଚ) ବାଲିଦାନମ୍ -	.....	.....
(ଛ) କୃଷକବାନ୍ଧବା: -	.....	.....

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

(ଜ) ଅस्ମାନ୍ - .....

(ଝ) କ୍ଷେତ୍ରେଷୁ - .....

୬. ପାଠେ ପ୍ରଯୁକ୍ତାନି କ୍ରିୟାପଦାନି ଠିକ୍‌ସ୍ଥାନେଷୁ ଲିଖତୁ - (ପାଠକେ ଥିବା କ୍ରିୟାପଦଗୁଡ଼ିକୁ ବାଛି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନରେ ଲେଖ)

.....ଶୂନ୍ୟମ:.....
 .....
 .....
 .....

ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟମ୍ - (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ)

୧. ଜୟତୁ ସୈନିକ:, ଜୟତୁ କୃଷକ:, ଜୟତୁ ବୈଜ୍ଞାନିକ: ଇତି ଉଦ୍‌ଘୋଷାନ୍ ବୃହତ୍‌ଫଳକେ ବିଲିଖ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଳୟସ୍ୟ କକ୍ଷାୟା: ଚ ଭିତ୍ତିଷୁ ସ୍ଥାପୟନ୍ତୁ । ଏତେଷାଂ ମାତୃଭାଷୟା ଅନୁବାଦଂ ଚ କୁର୍ବନ୍ତୁ ।
୨. ଓଡ଼ିଶାପ୍ରଦେଶେ ବିଦ୍ୟମାନାନାଂ ନଦୀନାଂ ପର୍ବତାନାଂ ତୀର୍ଥକ୍ଷେତ୍ରାଣାଂ ଚ ନାମାନି ଲିଖତୁ ।
୩. ବିରାମଦିନେଷୁ ମାତାପିତୃଭ୍ୟାଂ ସହ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ରଂ ଗଚ୍ଛନ୍ତୁ । ତତ୍ର କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ସଂସ୍କୃତଭାଷୟା ପଞ୍ଚାଭି: ବାକ୍ୟै: ଅସ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନଂ କୁର୍ବନ୍ତୁ ଅଥବା ଚିତ୍ରଂ ରଚୟନ୍ତୁ ।
୪. ଦଶାନାଂ (୧୦) ଦେଶଭକ୍ତାନାଂ ନାମସହିତାନି ଚିତ୍ରାଣି ସଂଗୃହ୍ୟ 'A-3' ଆକାରସ୍ୟ କଳାପତ୍ରକେ ସଂଶ୍ଳେଷୟନ୍ତୁ ।

ନବଦଶ: ପାଠ:

(ଜନବିଂଶ ପାଠ)

ନିତ୍ୟं ପିବାମ: सुभाषितरसम्

(मानवानां विविधमूल्यानां विकासाय श्रेष्ठजनैः उक्तानि सुवचनानि एव सुभाषितानि)

वस्त्रेण वपुषा वाचा विद्यया विनयेन च ।

वकारैः पञ्चभिर्युक्तो नरो भवति पूजितः ॥ १ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ: – वस्त्रेण वपुषा वाचा विद्यया विनयेन च वकारैः पञ्चभिः युक्तः नरः भवति पूजितः ।

अन्वय: – वस्त्रेण वपुषा वाचा विद्यया विनयेन च एतैः पञ्चभिः वकारैः युक्तः नरः पूजितः भवति ।

भावार्थ: – यः जनः समुचितानि वस्त्राणि धरति, शरीरेण स्वस्थः अस्ति, सदा सुमधुरं हितकरं च वचनं वदति, सर्वदा अध्ययने संलग्नः भवति, तथा च विनम्रतया च व्यवहरति तादृशः पञ्चभिः वकारैः – अर्थात् वस्त्रं वपुः वाक् विद्या विनयः – इति एतैः सम्मानं प्राप्नोति ।

ଅର୍ଥ : ପାଞ୍ଚଟି ବକାର ଯଥା ବସ୍ତ୍ର, ବପୁ (ଶରୀର), ବଚନ, ବିଦ୍ୟା ଏବଂ ବିନୟ ଦ୍ୱାରା ବିଭୂଷିତ ବ୍ୟକ୍ତି ସବୁଠାରୁ ସମ୍ମାନ ପାଏ ?

षड् दोषाः पुरुषेणेह हातव्या भूतिमिच्छता ।

निद्रा तन्द्रा भयं क्रोध आलस्यं दीर्घसूत्रता ॥ २ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ : षड् दोषाः पुरुषेण इह हातव्याः भूतिम् इच्छता निद्रा तन्द्रा भयम् क्रोधः आलस्यम् दीर्घसूत्रता ।

अन्वय: – इह भूतिम् इच्छता पुरुषेण निद्रा तन्द्रा भयं क्रोधः आलस्यं दीर्घसूत्रता (पतने) षड् दोषाः हातव्याः ।

भावार्थ: – अस्मासु निद्रादयः षड् दोषाः भवन्ति । एते अस्माकम् ऐश्वर्यस्य उन्नतेश्च अवरोधकाः भवन्ति । अतः यदि मानवः स्वजीवने धनिकः, विद्वान् वा भवितुम् इच्छति, एश्वर्यं वैभवं च प्राप्तुं वाञ्छति तर्हि सः अतिनिद्रां, तन्द्रां, भीतिं, क्रोधम्, आलस्यं, विलम्बेन कार्यकरणस्य प्रवृत्तिं च एतान् षड् दोषान् परित्यजेत् ।

ସଂସ୍କୃତ କବିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

ଅର୍ଥ : ଐଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ନିଦ୍ରା, ତନ୍ଦ୍ରା (ସ୍ତୁମ୍ଭେଇବା, ଶିଥିଳତା) ଭୟ, କ୍ରୋଧ, ଆଳସ୍ୟ ଓ ଦୀର୍ଘସ୍ମୃତତା (କାର୍ଯ୍ୟକୁ ବିଳମ୍ବରେ କରିବା) ପ୍ରଭୃତି ଛଟି ଦୋଷକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ଉଚିତ ।

ଜଳବିନ୍ଦୁନିପାତେନ କ୍ରମଶଃ ପୂର୍ଯ୍ୟତେ ଘଟଃ ।

ସ ହେତୁଃ ସର୍ବବିଦ୍ଵାନାଂ ଧର୍ମସ୍ୟ ଚ ଧନସ୍ୟ ଚ ॥ ୩ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ : - ଜଳବିନ୍ଦୁ - ନିପାତେନ କ୍ରମଶଃ ପୂର୍ଯ୍ୟତେ ଘଟଃ ସଃ ହେତୁଃ ସର୍ବବିଦ୍ଵାନାଂ ଧର୍ମସ୍ୟ ଚ ଧନସ୍ୟ ଚ ।

ଅନ୍ଵୟ : - ଘଟଃ କ୍ରମଶଃ ଜଳବିନ୍ଦୁ - ନିପାତେନ ପୂର୍ଯ୍ୟତେ, ସଃ ହେତୁଃ ସର୍ବବିଦ୍ଵାନାଂ ଧର୍ମସ୍ୟ ଚ ଧନସ୍ୟ ଚ ଭବତି ।

ଭାବାର୍ଥ : ଯଥା ନିରନ୍ତରଂ ଜଳସ୍ୟ ବିନ୍ଦୁନାଂ ପତନେନ ରିକ୍ତଃ ଅପି ଘଟଃ ପୂର୍ଣ୍ଣଃ ଭବତି ତଥୈବ ଜୀବନେ ନିରନ୍ତରମ୍ ଅଭ୍ୟାସେନ ସାମାନ୍ୟଃ ଅପି ମାନବଃ ସର୍ବପ୍ରକାରକଂ ଜ୍ଞାନଂ ଧର୍ମଂ, ଧନଂ ଚ ଲଭତେ ।

ଅର୍ଥ : ଯେପରି ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଜଳ ଦ୍ଵାରା କ୍ରମେ ଘଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ, ସେହିପରି କ୍ରମଶଃ ଅଭ୍ୟାସଦ୍ଵାରା ମନୁଷ୍ୟ ସମସ୍ତ ବିଦ୍ୟା, ଧର୍ମ ଓ ଧନର ଅଧିକାରୀ ହୁଏ ।

ପ୍ରିୟବାକ୍ୟପ୍ରଦାନେନ ସର୍ବେ ତୁଷ୍ୟନ୍ତି ଜନ୍ତବଃ ।

ତस्ମାତ୍ ତଦେବ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ବଚନେ କା ଦରିଦ୍ରତା ॥ ୪ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ : - ପ୍ରିୟବାକ୍ୟ - ପ୍ରଦାନେନ ସର୍ବେ ତୁଷ୍ୟନ୍ତି ଜନ୍ତବଃ ତस्ମାତ୍ ତତ୍ ଇବ ବକ୍ତବ୍ୟଂ ବଚନେ କା ଦରିଦ୍ରତା ।

ଅନ୍ଵୟ : - ସର୍ବେ ଜନ୍ତବଃ ପ୍ରିୟବାକ୍ୟପ୍ରଦାନେନ ତୁଷ୍ୟନ୍ତି, ତस्ମାତ୍ ତଦ୍ ଇବ ବକ୍ତବ୍ୟଂ, ବଚନେ କା ଦରିଦ୍ରତା ?

ଭାବାର୍ଥ : - ମଧୁରଭାଷଣେନ ସର୍ବେ ଅପି ପ୍ରାଣିନଃ ଅସ୍ମାକଂ ସର୍ବାଞ୍ଚି ମିତ୍ରାଞ୍ଚି, ମାତା, ପିତା, ଭ୍ରାତା, ଇତ୍ୟାଦୟଃ ପ୍ରସନ୍ନାଃ, ଭବନ୍ତି । ମଧୁରଭାଷଣେନ କାପି ହାନିଃ ନାସ୍ତି । ଅତଃ ସର୍ବଦା ମଧୁରଭାଷଣମ୍ ଇବ କରଣୀୟମ୍ । ମଧୁରଭାଷଣେ କଦାପି ସଢ଼ୁଚଃ ନ କରଣୀୟଃ ।

ଅର୍ଥ : ମଧୁରକଥା କହିବା ଦ୍ୱାରା ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି, ତେଣୁ ସବୁବେଳେ ମଧୁର କଥା କହିବା ଉଚିତ । ମଧୁରକଥା କହିବାରେ କୁଣ୍ଠା ପ୍ରକାଶ କରିବା ଅନୁଚିତ ।

आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थो महान् रिपुः ।
नास्त्युद्यमसमो बन्धुः कृत्वा यं नावसीदति ॥ ५ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ : - आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थः महान् रिपुः न अस्ति उद्यमसमः बन्धुः कृत्वा यं न अवसीदति ।

अन्वयः - आलस्यं हि मनुष्याणां शरीरस्थः महान् रिपुः (अस्ति) । उद्यमसमः बन्धुः नास्ति, (जनः) यं (उद्यमं) कृत्वा न अवसीदति ।

ଭାବାର୍ଥ: - ଆଲସ୍ୟମ୍ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟସ୍ୟ ଶରୀରେ ବିଦ୍ୟମାନ: ମହାନ୍ ଶତ୍ରୁ: ଅସ୍ତି । ତତ୍ ଏବଂ ଅସ୍ମାକଂ କାର୍ଯ୍ୟସ୍ୟ ସମ୍ପାଦନେ ଅବରୋଧକଂ ଭବତି । ପରିଶ୍ରମ: ଏବଂ ଅସ୍ମାକଂ ବାସ୍ତବିକଂ ମିତ୍ରମ୍ ଅସ୍ତି । ଯ: ପରିଶ୍ରମଂ କରୋତି ସ: କଦାପି ଦୁ:ଖଂ ନ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ।

ଅର୍ଥ: - ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଶରୀରରେ ରହୁଥିବା ଆଲସ୍ୟ ହିଁ ତାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ ଅଟେ । ଉଦ୍ୟମ ପରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବନ୍ଧୁ ନାହିଁ କାରଣ ଉଦ୍ୟମୀ ବା ପରିଶ୍ରମୀ କେବେ ହେଲେ ଦୁଃଖ ପାଏ ନାହିଁ ।

ଅଷ୍ଟାଦଶପୁରାଣେଷୁ ବ୍ୟାସସ୍ୟ ବଚନଦ୍ଵୟମ୍ ।

ପରୋପକାର: ପୁଣ୍ୟାୟ ପାପାୟ ପରପୀଡ଼ନମ୍ ॥ ୬ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ: - ଅଷ୍ଟାଦଶ - ପୁରାଣେଷୁ ବ୍ୟାସସ୍ୟ ବଚନ - ଦ୍ଵୟଂ

ପରୋପକାର: ପୁଣ୍ୟାୟ ପାପାୟ ପରପୀଡ଼ନମ୍ ।

ଅନ୍ଵୟ: - ଅଷ୍ଟାଦଶପୁରାଣେଷୁ ବ୍ୟାସସ୍ୟ ବଚନଦ୍ଵୟମ୍ (ଅସ୍ତି),

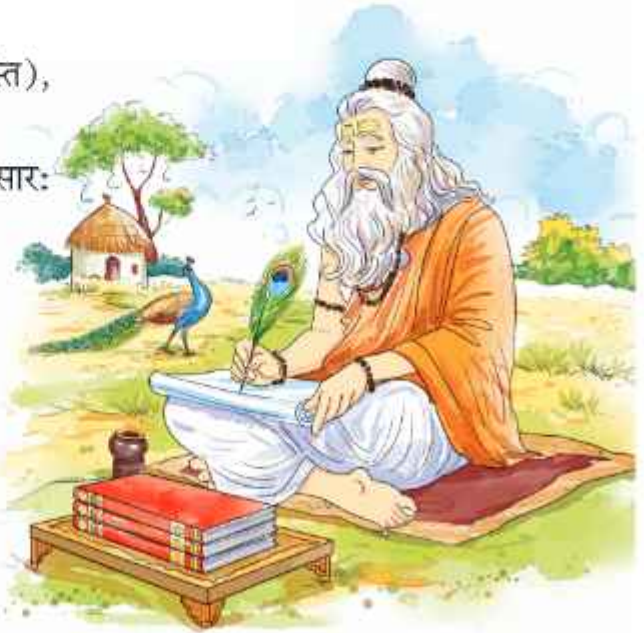
ପରୋପକାର: ପୁଣ୍ୟାୟ ପରପୀଡ଼ନଂ ପାପାୟ (ଚ ଭବତି) ।

ଭାବାର୍ଥ: - ମହର୍ଷେ: ବେଦବ୍ୟାସସ୍ୟ ଅଷ୍ଟାଦଶ - ପୁରାଣାନାଂ ସାର:

ବଚନଦ୍ଵୟେ ଅସ୍ତି -

- ପରୋପକାରେଣ ପୁଣ୍ୟଂ ଭବତି ।
  - ପରୋପକାରେଣ ପାପଂ ଭବତି ଇତି ।
- ଅତ: ଅସ୍ମାଭି: ସର୍ବଦା ପରୋପକାର: କରଣୀୟ: ।
ଅନ୍ୟେଷାଂ ପୀଡ଼ନଂ କଦାପି ନ କରଣୀୟମ୍ ।

ଅର୍ଥ: - ମହର୍ଷି ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ରଚିତ ଅଠରଟି ପୁରାଣରେ ଦୁଇଟି ମୁଖ୍ୟ କଥା ରହିଛି । ଯଥା - ପରର ଉପକାର କଲେ ପୁଣ୍ୟ (କଲ୍ୟାଣକାରୀ କ୍ଷୁଣ୍ଢ) ଓ ପରର ଅପକାର କଲେ ପାପ (ପାତକ ଦେଲେ) ପାପ (ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ) ମିଳେ ।

ବ୍ୟଂ ଶବ୍ଦାର୍ଥାନ୍ ଜାଣିୟ:

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
ବପୁଷା	ଶରୀରେଣ	ଶରୀର ସେ	By physique	ଶରୀରରେ
ସମ୍ମାନନ୍	ଆଦର:	ଆଦର	Respect	ସମ୍ମାନ
ହାତବ୍ୟା:	ତ୍ୟକ୍ତବ୍ୟା:	छोड़ना चाहिए	Worth discarding	ତ୍ୟାଗକରିବା ଉଚିତ
ଭୂତିମ୍	ବୈଭବମ୍	ऐश्वर्य	Prosperity	ବୌଦ୍ଧର୍ଯ୍ୟ
ତନ୍ଦ୍ରା	ନିଦ୍ରାଲୁତା	हल्कीनिंद	drowsiness	ନିଦ୍ରାଲୁତା
ଦୌର୍ଘସୂତ୍ରତା	विलम्बकार्यप्रवृत्ति:	कार्य को आगे टालने की प्रवृत्ति	Procrastination	ବିଳମ୍ବରେ କର୍ମ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି
ବାଞ୍ଛति	इच्छति	चाहता/ ती है	wants/ Desires	ଛାହେ କରେ
निपातेन	पतनेन	गिरने से	By falling	ପଡ଼ିବା ଦ୍ଵାରା
हेतु:	कारणम्	कारण	Reason	କାରଣ
तुष्यन्ति	सन्तोषम् अनुभवन्ति	संतुष्ट होते हैं	Feeling satisfied	ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି
रिपु:	शत्रु:	वैरी	Enemy	ଶତ୍ରୁ
पुण्यम्	सत्कर्मणां फलम्	सत्कार्यों के फल	Fruits of meritorious deeds	ପୁଣ୍ୟ
परपीडनम्	अन्येभ्यः कष्टप्रदानम्	दूसरों को पीड़ा देना	Bothering others	ଅନ୍ୟକୁ କଷ୍ଟ ଦେବା

ବ୍ୟୟମ୍ ଅଭ୍ୟାସଂ କୁର୍ମ: (ଆମେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା)

୧. ଅଧୋଲିଖିତାନାଂ ପ୍ରଶ୍ନାନାମ୍ ଉତ୍ତାରଣି ଏକପଦେନ ଲିଖତୁ - (ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଏକପଦରେ ଲେଖ)

(କ) ନର: କତିଭି: ବକାରୈ: ପୂଜିତ: ଭବତି ?

.....

(ଖ) ପୁରୁଷେଣ କତି ଦୋଷା: ହାତବ୍ୟା: ?

.....

ସଂସ୍କୃତ କବିତା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

- (ଗ) सर्वे केन तुष्यन्ति ? .....
- (घ) जलबिन्दुनिपातेन क्रमशः कः पूर्यते ? .....
- (ङ) आलस्यं केषां महान् रिपुः अस्ति ? .....

२. निम्नलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि पूर्णवाक्येन लिखतु - (ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ)

- (କ) नरः कथं पूजितः भवति ?
.....
- (ख) पुरुषेण के दोषाः हातव्याः ?
.....
- (ग) सर्वे जन्तवः केन तुष्यन्ति ?
.....
- (घ) किं कृत्वा मनुष्यः नावसीदति ?
.....
- (ङ) व्यासस्य वचनद्वयं किम् ?
.....

३. उदाहरणानुसारं श्लोकांशान् यथोचितं योजयतु - (ଉଦାହରଣ ଅନୁସାରେ ଶ୍ଳୋକ ଅଂଶଗୁଡ଼ିକୁ ଯୋଡ଼ ?

(କ) विद्यया वपुषा वाचा वस्त्रेण विनयेन च ।	•	•	निद्रा तन्द्रा भयं क्रोध आलस्यं दीर्घसूत्रता ।।
(ख) षट् दोषाः पुरुषेणेह हातव्या भूतिमिच्छता ।	•	•	वकारैः पञ्चभिर्युक्तो नरो भवति पूजितः ।।
(ग) जलबिन्दुनिपातेन क्रमशः पूर्यते घटः ।	•	•	स हेतुः सर्वविद्यानां धर्मस्य च धनस्य च ।।

४. निम्नलिखितानां वाक्यानां समानार्थकान् श्लोकांशान् पाठात् चित्वा लिखतु -

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ବାକ୍ୟଗୁଡ଼ିକର ସମାନ ଅର୍ଥ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଶ୍ଳୋକ ଅଂଶକୁ ପାଠରୁ ବାଛି ଲେଖ)

- (କ) मधुरवाण्या सर्वे प्रसन्नाः भवन्ति ।
- (ख) परिश्रमेण तुल्यः बान्धवः नास्ति ।
- (ग) परोपकारेण मानवस्य पुण्यार्जनं भवति ।

ବୟଂ ଜାନୀମଃ ଆମେ ଜାଣିବା

ପର୍ୟାୟପଦାନି (ଅମରକୋଶଃ)

- ବପୁଃ – ଗାତ୍ରଂ ବପୁଃ ସଂହନନଂ ଶରୀରଂ ବର୍ଷ୍ମ ବିଗ୍ରହଃ ।।
 ନରାଃ – ମନୁଷ୍ୟାଃ ମାନୁଷାଃ ମର୍ତ୍ତ୍ୟାଃ ମନୁଜାଃ ମାନବାଃ ନରାଃ ।।
 ଭୂତିଃ – ବିଭୂତିର୍ଭୂତିରୈଶ୍ବର୍ୟମ୍ (ବିଭୂତିଃ ଭୂତିଃ ଐଶ୍ବର୍ୟମ୍) ।।
 ମନଃ – ଚିତ୍ତଂ ତୁ ଚେତୋ ହୃଦୟଂ ସ୍ବାନ୍ତଂ ହନ୍ମାନସଂ ମନଃ ।।
 ବୁଦ୍ଧିଃ – ବୁଦ୍ଧିର୍ମନୀଷା ଧିଷଣା ଧୀଃ ପ୍ରଜ୍ଞା ଶେମୁଷୀ ମତିଃ ।।
 ପ୍ରେକ୍ଷୋପଲବ୍ଧିଃ ଶ୍ଚିତ୍ତସଂବିତ୍ପ୍ରତିପତ୍ – ଜ୍ଞାପ୍ତିଚେତନାଃ ।।
 ଧନମ୍ – ଦ୍ରବ୍ୟଂ ଚିତ୍ତଂ ସ୍ବାପତେୟଂ ରିକ୍ତ୍ୟମୃକ୍ତ୍ୟଂ ଧନଂ ବସୁ ।।
 ହିରଣ୍ୟଂ ଦ୍ରବିଣଂ ଘୁମ୍ନମର୍ଥରୈବିଭବା ଅପି ।।
 ପଣ୍ଡିତ – ବିଦ୍ଵାନ୍ବିପଶ୍ଚିଦ୍ଦୋଷଜଃ ସନ୍ତୁଧୀଃ କୋବିଦୋ ବୁଧଃ ।।
 ଧୀରୋ ମନୀଷୀ ଜ୍ଞଃ ପ୍ରାଜ୍ଞଃ ସଂଖ୍ୟାବାନ୍ପଣ୍ଡିତଃ କବିଃ ।।
 ଦିବାକରଃ – ସୂରସୂର୍ଯ୍ୟାୟମାଦିତ୍ୟଦ୍ଵାଦଶାତ୍ମଦିବାକରାଃ ।।
 ଭାସ୍କରାହସ୍କରବ୍ରହ୍ମନଃ ପ୍ରଭାକରବିଭାକରାଃ ।।
 ଜନ୍ତୁଃ – ପ୍ରାଣୀ ତୁ ଚେତନୋ ଜନ୍ମୀ ଜନ୍ତୁଜନ୍ୟୁଶରୀରିଣଃ ।।
 ଜାତିର୍ଜାତଂ ଚ ସାମାନ୍ୟଂ ବ୍ୟକ୍ତିସ୍ତୁ ପୃଥଗାତ୍ମତା ।।
 ରିପୁଃ – ରିପୌ ବୈରସପତ୍ନାରିଦ୍ଵିଷଦ୍ଵେଷଣଦୁର୍ହୃଦଃ ।।

ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟମ୍ (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟଫ)

୧. ସୁଭାଷିତେଷୁ ପ୍ରଦତ୍ତାନି ତୃତୀୟାବିଭକ୍ତିରୂପାଣି ସଂଗୃହ୍ୟ ଉତ୍ତରପୁସ୍ତିକାୟାଂ ଲିଖତୁ ।
ତେଷାଂ ପ୍ରଯୋଗଂ କୃତ୍ବା ବାକ୍ୟାନି ଅପି ଲିଖତୁ ।

विंशः पाठः

(६०६ घा०)

सूर्यनमस्कारः

(आचार्या प्रथमं साभिनयं वदति छात्राः अनुकुर्वन्ति)

१. ॐ मित्राय नमः ।	२. ॐ रवये नमः ।	३. ॐ सूर्याय नमः ।
४. ॐ भानवे नमः ।	५. ॐ खगाय नमः ।	६. ॐ पूष्णे नमः ।
८. ॐ हिरण्यगर्भाय नमः ।	९. ॐ मरीचये नमः ।	९. ॐ आदित्याय नमः ।
१०. ॐ सवित्रे नमः ।	११. ॐ अर्काय नमः ।	१२. ॐ भास्कराय नमः ।
- (सर्वान्ते) ॐ सवितृसूर्यनारायणाय नमः ।

आचार्या - अत्युत्तमम् । इदानीम् एकेन श्लोकेन सूर्यनमस्कारस्य उपकारविषयं वृद्धामि ।
भवन्तः शृण्वन्तु अनुवदन्तु च ।

आदित्यस्य नमस्कारान् ये कुर्वन्ति दिने दिने ।
आयुः प्रज्ञा बलं वीर्यं तेजस्तेषां च जायते ॥

एवं योगासनेषु सूर्यनमस्कारः एकः श्रेष्ठः आसनक्रमः अस्ति । सूर्यनमस्कारेण शारीरिकं, मानसिकम्, आध्यात्मिकं च बलं वर्धते । अतः वयं प्रतिदिनं सूर्यनमस्कारं करवाम । स्वस्थं शरीरं स्वस्थं मनः च प्राप्तवाम ।

छात्राः - नमोनमः आचार्ये !

१२. ॐ भास्कराय नमः ।
(सर्वान्ते) ॐ सवितृसूर्यनारायणाय नमः ।

१. ॐ आदित्याय नमः ।

१०. ॐ सवित्रे नमः ।

११. ॐ अर्काय नमः ।

ବ୍ୟଂ ଶବ୍ଦାର୍ଥାନ୍ ଜାଣିମ:

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
ଅନୁବଦନ୍ତୁ	ପଂଚାତ୍ ଉଚ୍ଚାରଣ କୁର୍ବନ୍ତୁ	ଦୋହରାଏଁ	Repeat	ଶୁଣି କରି କୁହନ୍ତୁ
ପ୍ରଜ୍ଞା	ମେଧା	ବୁଦ୍ଧି	Intelligence/Wisdom	ଉତ୍ତମ ବୁଦ୍ଧି
ବୀର୍ଯ୍ୟମ୍	ପରାକ୍ରମ:	ବୀରତା	Vigour	ଶକ୍ତି
ତେଜ:	ଦୀପ୍ତି:	କାନ୍ତି	Brilliance	କାନ୍ତି
ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକମ୍	ଆଧ୍ୟାତ୍ମ - ବିଷୟକମ୍	ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ	Spiritual	ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ
ସ୍ବସ୍ଥମ୍	ନିରୋଗମ୍	ସ୍ବସ୍ଥ	Healthy	ସୁସ୍ଥ
ମିତ୍ର:, ଖଗ:, ପୂଷା, ରବି: ଭାନୁ:, ହିରଣ୍ୟଗର୍ଭ:, ମରୀଚି:, ସବିତା, ଅର୍କ: ଭାସ୍କର:	ସୂର୍ଯ:	ସୂରଜ	Sun	ଏଗୁଡ଼ିକ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ପ୍ରତିଶବ୍ଦ

ବ୍ୟୟମ୍ ଅଭ୍ୟାସଂ କୁର୍ମ: (ଆମେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା)

- ଅଧୋଲିଖିତାନାଂ ପ୍ରଶ୍ନାନାମ୍ ଉତ୍ତରାଣି ନିଜଭାଷୟା ଏକପଦେନ ଲିଖତୁ - (ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ନିଜ ଭାଷାରେ ଏକ ପଦରେ ଲେଖ)
- (କ) ଶୁଭଂ ଭବତୁ ଇତି କା ବଦତି ?
- (ଖ) କା ପ୍ରଥମଂ ସାଧିନୟଂ ବଦତି ?
- (ଗ) ବ୍ୟୟମ୍ ପ୍ରତିଦିନଂ କିଂ କରବାମ ?
- (ଘ) କେଷୁ ସୂର୍ଯ୍ୟନମସ୍କାର: ଶ୍ରେଷ୍ଠ: ?
- (ଙ) ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକଂ ବଳଂ କେନ ବର୍ଧିତେ ?
- ଅଧୋଲିଖିତାନାଂ ପ୍ରଶ୍ନାନାମ୍ ଉତ୍ତରାଣି ନିଜଭାଷୟା ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟେନ ଲିଖତୁ - (ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ନିଜ ଭାଷାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।
- (କ) ସର୍ବେ ଛାତ୍ରା: ଆଚାର୍ଯା କିଂ ପୃଚ୍ଛନ୍ତି ?

(ଖ) ଆଚାର୍ଯା କଂ ଶ୍ଳୋକଂ ପାଠୟତି ?

(ଗ) ସୂର୍ଯ୍ୟନମସ୍କାରସ୍ୟ ପ୍ରଥମ: ମନ୍ତ୍ର: କ: ?

(ଘ) ସୂର୍ଯ୍ୟନମସ୍କାରେଣ କୀର୍ତ୍ତନଂ ବଳଂ ବର୍ଧତେ ?

୩. ପାଠାତ୍ ସମୁଚିତଂ ପଦଂ ଚିତ୍ତ୍ବା ଅଧ: ରିକ୍ତସ୍ଥାନାନି ପୂରୟତୁ - ବିଷୟ ମଧ୍ୟର ଉପଯୁକ୍ତ ପଦ ବାଛି ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର ।

(କ) ବୟଂ ପ୍ରତିଦିନଂ ..... କରାମ ।

(ଖ) ସ୍ଵସ୍ଥଂ ..... ସ୍ଵସ୍ଥଂ ..... ଚ ପ୍ରାପ୍ନାମ ।

(ଗ) ଏକେନ ..... ସୂର୍ଯ୍ୟନମସ୍କାରସ୍ୟ ଉପକାରବିଷୟଂ ବଦାମି ।

(ଘ) ଆଦିତ୍ୟସ୍ୟ ..... ଯେ କୁର୍ବନ୍ତି ଦିନେ ଦିନେ ।

ବୟଂ ଜାଣୀମ: (ଆମେ ଜାଣିବା)

‘ନମ: ଶବ୍ଦସ୍ୟ ଯୋଗେ ଚତୁର୍ଥୀ ବିଭକ୍ତି: ଭବତି । ଯଥା - ଭାସ୍କରାୟ ନମ: ।’

୨. ପାଠେ ବିଦ୍ୟମାନାନାଂ ନମ: ଯୁକ୍ତଶବ୍ଦାନାଂ ସଙ୍ଗ୍ରହଂ କୃତ୍ବା ଲିଖତୁ -

ଯଥା - ମିତ୍ରାୟ ନମ: ।

(କ) .....

(ଖ) .....

(ଗ) .....

(ଘ) .....

(ଙ) .....

(ଚ) .....

(ଛ) .....

(ଜ) .....

(ଝ) .....

(ଞ) .....

(ଟ) .....

୩. କୋଷ୍ଠକେ ବିଦ୍ୟମାନାନାଂ ଶବ୍ଦାନାଂ ଚତୁର୍ଥୀ- ବିଭକ୍ତେ: ରୂପାଣି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ବାକ୍ୟାନି ପୁନଃ ଲିଖତୁ -

ଯଥା - ସୈନିକ: (ଦେଶ) ଜୀବନଂ ପ୍ରୟଚ୍ଛତି ।

ସୈନିକ: ଦେଶାୟ ଜୀବନଂ ପ୍ରୟଚ୍ଛତି ।

(କ) ମାତା (ଯାଚକ) ବସ୍ତ୍ରଂ ଦଦାତି ।

.....

(ଖ) ପୌତ୍ର: (ପିତାମହୀ) ଔଷଧଂ ଦଦାତି ।

.....

(ଗ) ଅହଂ (ଭଗିନୀ) ଉପାୟନଂ ଦଦାତି ।

.....

(ଘ) ପିତା (ସେବିକା) ବେତନଂ ଦଦାତି ।

.....

(ଙ) ଭ୍ରାତା (ମିତ୍ର) ପୁଷ୍ପଂ ଦଦାତି ।

.....

(ଚ) ଦେବ: (ଭକ୍ତ) ଆଶୀର୍ବାଦଂ ଦଦାତି ।

.....

(ଛ) ଆରକ୍ଷକ: (ଚୋର) ଦଣ୍ଡଂ ଦଦାତି ।

.....

୪. ଉଦାହରଣାନୁସାରଂ ରିକ୍ତସ୍ଥାନାନି ପୂରୟତୁ - (ଉଦାହରଣ ଅନୁସାରେ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ପୂରଣ କର)

ଯଥା - ଗଣେଶ

ଗଣେଶାୟ

ଗଣେଶାଭ୍ୟାମ୍

ଗଣେଶେଭ୍ୟ:

(କ) ଭକ୍ତ -

ଭକ୍ତାୟ

.....

ଭକ୍ତେଭ୍ୟ:

(ଖ) ସେବିକା -

.....

ସେବିକାଭ୍ୟାମ୍

ସେବିକାଶ୍ୟ:

(ଗ) ଅନୁଜା -

ଅନୁଜାୟ

ଅନୁଜାଭ୍ୟାମ୍

.....

(ଘ) କୁମାରୀ -

କୁମାର୍ଯ୍ୟେ

କୁମାରୀଭ୍ୟାମ୍

.....

(ଙ) ବନ -

ବନାୟ

.....

ବନେଭ୍ୟ:

(ଚ) ମିତ୍ର -

ମିତ୍ରାୟ

.....

ମିତ୍ରେଭ୍ୟ:

ଅବଧେୟମ୍ (ମନେରଖିବା)

- ବିଶ୍ୱଯୋଗଦିବସ: - ଜଗତି ସର୍ବେ ଜନା: ଜୁନମାସସ୍ୟ ୨୧ ତମଂ ଦିନାଢ୍କଂ ବିଶ୍ୱଯୋଗଦିବସରୂପେଣ ଆଚରନ୍ତି ।
- ଯୋଗସୂତ୍ରମ୍ - ଅସ୍ୟ ପ୍ରଣେତା ମହର୍ଷି: ପତଞ୍ଜଳି: ଅସ୍ତି । ଅସ୍ମିନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥେ ୧୯୬ ସୂତ୍ରାଣି ସନ୍ତି । ଶରୀରସ୍ୟ ମନସ: ଚ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସମ୍ବନ୍ଧା: ବିଷୟା: ଅତ୍ର ବିଦ୍ୟନ୍ତେ ।
- ହଠଯୋଗପ୍ରଦୀପିକା - ଏଷ: ଗ୍ରନ୍ଥ: ସ୍ୱାତ୍ମାରାମ - ସ୍ୱାମିନା ବିରଚିତ: । ଅସ୍ମିନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥେ ବିବିଧାନାମ୍ ଆସନାନାଂ ବିବରଣଂ ଲଭ୍ୟତେ । ତେଷୁ କାନିଚନ ଆସନାନି ଅଧ: ପ୍ରଦର୍ଶିତାନି । ଯଥା -

ବଜ୍ରାସନମ୍

ପଦ୍ମାସନମ୍

ପଶ୍ଚିମୋତ୍ତାନାସନମ୍

ହଲାସନମ୍

ତାଡାସନମ୍

ଉଚ୍ଚୈ: ପଠତୁ ଅବଗଚ୍ଛତୁ ଚ । (ବଢ଼ ପାଠିବେ ପଢ଼ ଓ ବୁଝ)

ଦା - ଧାତୁ: (ପରସ୍ମୈପଦମ୍), ଲଟ୍ - ଲକାର:

	ଏକବଚନମ୍	ଦ୍ଵିବଚନମ୍	ବହୁବଚନମ୍
ପ୍ରଥମପୁରୁଷ:	ଦଦାତି	ଦତ୍ତ:	ଦଦତି
ମଧ୍ୟମପୁରୁଷ:	ଦଦାସି	ଦତ୍ଥ:	ଦତ୍ଥ
ଉତ୍ତମପୁରୁଷ:	ଦଦାମି	ଦଦ୍ଵ:	ଦଦା:

ଦା - ଧାତୁ: (ପରସ୍ମୈପଦମ୍), ଲୋଢ - ଲକାର:

	ଏକବଚନମ୍	ଦ୍ଵିବଚନମ୍	ବହୁବଚନମ୍
ପ୍ରଥମପୁରୁଷ:	ଦଦାତୁ	ଦତ୍ତାମ୍	ଦଦତୁ
ମଧ୍ୟପୁରୁଷ:	ଦେହି	ଦତ୍ତମ୍	ଦତ୍ତ
ଉଚ୍ଚମପୁରୁଷ:	ଦଦାନି	ଦଦାବ	ଦଦାମ

ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟମ୍ (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟମ୍)

୧. ସୂର୍ଯ୍ୟନମସ୍କାରସ୍ୟ ଦ୍ଵାଦଶାନାମ୍ ଆସନାନାମ୍ ଭିତ୍ତିପତ୍ରାଣି ରଚୟତୁ । ମନ୍ତ୍ରାନ୍ ଅପି ଲିଖତୁ ।
୨. ପ୍ରତିଦିନଂ ସକୃଦ୍ଘ୍ରଂ ସୂର୍ଯ୍ୟନମସ୍କାରସ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସଂ କରୋତୁ ।
୩. ବିଦ୍ୟା ବିବାଦାୟ ଧନଂ ମଦାୟ ଶକ୍ତିଃ ପରେଷାଂ ପରିପୀଡ଼ନାୟ ।
 ଧନସ୍ୟ ସାଧୋର୍ବିପରୀତମେତତ୍ ଜ୍ଞାନାୟ ଦାନାୟ ଚ ରକ୍ଷଣାୟ ।।
 ଅସ୍ମିନ୍ ଶ୍ଳୋକେ ବିଦ୍ୟମାନାନି ଚତୁର୍ଥୀ - ବିଭକ୍ତ୍ୟନ୍ତରୂପାଣି ଚିତ୍ଵା ଲିଖତୁ ।

आम्लं द्राक्षाफलम्
(थଙ୍गूर ଫଳ ଖଟା)
(गायतु अभिनयं करोतु च)
(ଗାଥ ଓ ଅଭିନୟ କର)

एकः शृगालः

एकः शृगालः वनं गच्छति ।

पिपासा, तस्य बुभुक्षा

पिपासया बुभुक्षया वनं गच्छति

सः वनं गच्छति, सः वनं गच्छति ।

तत्र गच्छति, किमपि न लभते

इतोऽपि गच्छति, किमपि न लभते

श्रान्तः जायते, खिन्नः जायते

सः श्रान्तः जायते, खिन्नः जायते

किं च करोति ? सः किं च करोति ?

वामतः पश्यति, दक्षिणतः पश्यति

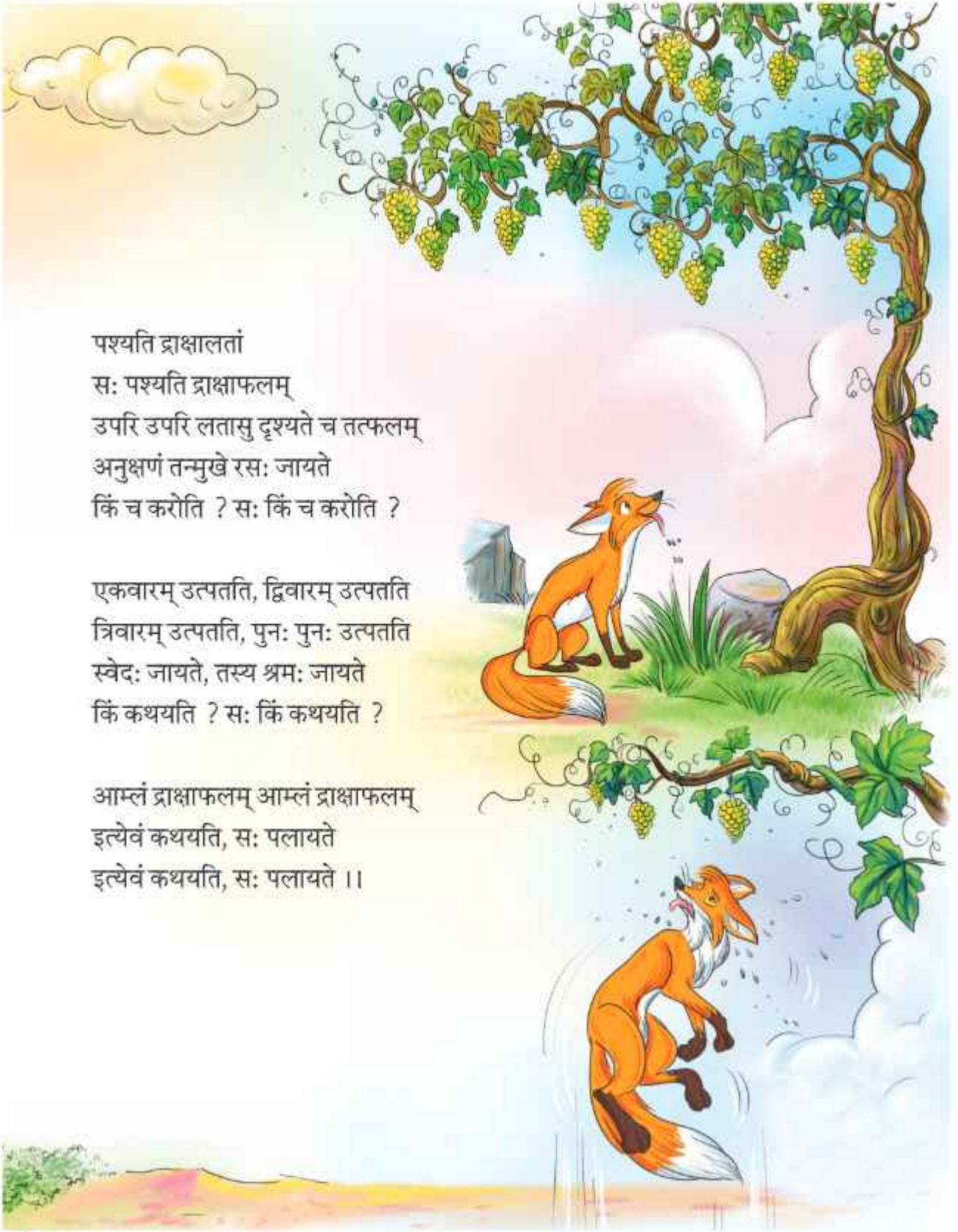
अग्रतः पश्यति, पृष्ठतः पश्यति

स्वेदः जायते, तृषा जायते

तस्य स्वेदः जायते, तृषा जायते

किं च पश्यति ? सः किं च पश्यति ?

किं च पश्यति ? सः किं च पश्यति ?

ପଞ୍ଚୟତି ଦ୍ରାକ୍ଷାଲତାଂ
 ସଃ ପଞ୍ଚୟତି ଦ୍ରାକ୍ଷାଫଳମ୍
 ଉପରି ଉପରି ଲତାସୁ ଦୃଶ୍ୟତେ ଚ ତତ୍ଫଳମ୍
 ଅନୁକ୍ଷାଣଂ ତନ୍ମୁଖେ ରସଃ ଜାୟତେ
 କିଂ ଚ କରୋତି ? ସଃ କିଂ ଚ କରୋତି ?

ଏକବାରମ୍ ଉତ୍ପତତି, ଦ୍ଵିବାରମ୍ ଉତ୍ପତତି
 ତ୍ରିବାରମ୍ ଉତ୍ପତତି, ପୁନଃ ପୁନଃ ଉତ୍ପତତି
 ଶ୍ଵେଦଃ ଜାୟତେ, ତସ୍ୟ ଶ୍ରମଃ ଜାୟତେ
 କିଂ କଥୟତି ? ସଃ କିଂ କଥୟତି ?

ଆମ୍ଳଂ ଦ୍ରାକ୍ଷାଫଳମ୍ ଆମ୍ଳଂ ଦ୍ରାକ୍ଷାଫଳମ୍
 ଇତ୍ୟେଽଂ କଥୟତି, ସଃ ପଳାୟତେ
 ଇତ୍ୟେଽଂ କଥୟତି, ସଃ ପଳାୟତେ ।।

(एकविंशः पाठः)

सेवा हि परमो धर्मः

नागार्जुनः प्रसिद्धः रसायनशास्त्रज्ञः चिकित्सकः च आसीत् । सः अहोरात्रं प्रयोगशालायां कार्यं करोति स्म । एकदा सः महाराजाय निवेदितवान् – महाराज ! मम चिकित्साकार्याय एकः सहायकः आवश्यकः इति । राजा एतद् अङ्गीकृतवान् उक्तवान् च – अस्तु, अहं व्यवस्थां करोमि । श्वः केचन योग्याः युवकाः आगमिष्यन्ति । भवान् परीक्षां कृत्वा तेषु युवकेषु कमपि योग्यं स्वीकरोतु इति ।

अन्यस्मिन् दिने द्वौ युवकौ आगतवन्तौ । नागार्जुनः द्वयोः विद्याभ्यासविषये पृष्ठवान् । द्वयोः अपि विद्याभ्यासविषयः समानः एव आसीत् । तदा नागार्जुनः तौ एकं विशिष्टं रसायनं निर्माय आगच्छताम् इति सूचितवान् । तदर्थं दिनद्वयस्य अवसरं दत्तवान् । गमनसमये राजमार्गेण गच्छताम् इत्यपि सूचितवान् ।

दिनद्वयानन्तरं नागार्जुनस्य समीपे प्रथमः युवकः आगतवान् । औषधनिर्माणे किमपि कष्टं न अभवत् खलु ? इति नागार्जुनः पृष्ठवान् । युवकः स्वनिष्ठां दर्शयितुं स्वगृहस्य समस्याः वर्णितवान् – पितुः उदरवेदना, मातुः ज्वरः च आसीत् । तथापि अहं तत्सर्वं परित्यज्य औषधं निर्मितवान् इति उक्त्वा नागार्जुनाय रसायनं दत्तवान् ।

ସଂସ୍କୃତ କବିତା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

ତଦନ୍ତରେ ଦ୍ଵିତୀୟ: ଯୁବକ:
ଅପି ଆଗତବାନ୍ । ସ: ଶିବ:
ଆସୀତ୍ । ତମପି ନାଗାର୍ଜୁନ:
ପୃଷ୍ଠବାନ୍ । ତଦା ଯୁବକ: ଉକ୍ତବାନ୍
ଅହମ୍ ଔଷଧି ନିର୍ମାତୁଂ ନ ଶକ୍ତବାନ୍
ଇତି । ‘କିମର୍ଥ ନ ଶକ୍ତବାନ୍?’
ଇତି ନାଗାର୍ଜୁନ: ପୃଚ୍ଛତି । ଯୁବକ:
ଉକ୍ତବାନ୍ – ରାଜମାର୍ଗେ ଅହଂ କଞ୍ଚିତ୍
ରୋଗିଣଂ ଦୃଷ୍ଟବାନ୍ ।

ତସ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତି: ଶୋଚନୀୟା
ଆସୀତ୍ । ଅହଂ ତଂ ସ୍ଵଗୃହଂ ନୀତବାନ୍ ।

ଦିନଦ୍ଵୟଂ ତସ୍ୟ ଶ୍ଵେତାୟାଂ ନିରତ: ଆସମ୍ । ଅପ୍ତ ପ୍ରାତ: ସ: ସ୍ଵସ୍ଥ: ଅଭବତ୍ ।
ଅହଂ ତତ: ସାକ୍ଷାତ୍ ଅତ୍ର ଆଗତବାନ୍ । ରସାୟନନିର୍ମାଣାର୍ଥଂ ସମୟମ୍ ଶ୍ଵେତାୟାଂ
ପ୍ରାପ୍ତବାନ୍ ଇତି ।

ତଦନନ୍ତରଂ ନାଗାର୍ଜୁନ: ଦ୍ଵିତୀୟଂ ଯୁବକଂ ସହାୟକତ୍ଵେନ ସ୍ଵୀକୃତବାନ୍ । ରାଜା ଶ୍ଵେତାୟାଂ ଶ୍ରୁତ୍ବା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
ପ୍ରକଟିତବାନ୍ । ସ: ନାଗାର୍ଜୁନଂ ପୃଷ୍ଠବାନ୍ – ‘ପ୍ରଥମ: ଯୁବକ: ଔଷଧିଂ କୃତ୍ବା ଆନୀତବାନ୍ । ଦ୍ଵିତୀୟ: ତଥା ନ କୃତବାନ୍ ।
ତଥାପି ଭବାନ୍ କିମର୍ଥଂ ଦ୍ଵିତୀୟଂ ଚିତବାନ୍ ?’

ନାଗାର୍ଜୁନ: ଅବଦତ୍ – ‘ଦ୍ଵିତୀୟ: ଅପି ଔଷଧିନିର୍ମାଣେ କୁଶଳ: ଅସ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତେନ ସମୟ: ନ ପ୍ରାପ୍ତ: । ଯତ: ସ:
ଶ୍ଵେତାୟାଂ ନିରତ: ଆସୀତ୍ । ତଂ ରୋଗିଣମ୍ ଅହଂ ପୂର୍ବମେଽପି ମାର୍ଗେ ଦୃଷ୍ଟବାନ୍ । ଅତ: ରାଜମାର୍ଗେଣ ଗନ୍ତବ୍ୟମ୍ ଇତି ଅହଂ ଯୁବକଦ୍ଵୟଂ
ସୂଚିତବାନ୍ । ପ୍ରଥମ: ରୋଗିଣଂ ଦୃଷ୍ଟ୍ବା ଅପି ଅଗ୍ରେ ଗତବାନ୍ । ସ: ଯନ୍ତ୍ରବତ୍ କାର୍ଯ୍ୟଂ କରୋତି । ତସ୍ମିନ୍ ଶ୍ଵେତାୟା: ଭାବନା
ନାସ୍ତି । ଶ୍ଵେତାୟାଂ ବିନା ଚିକିତ୍ସକ: କଥଂ ଭବେତ୍ ? ଅତ: ଅହଂ ଦ୍ଵିତୀୟସ୍ୟ ଚୟନଂ କୃତବାନ୍ ଇତି ।’

ବ୍ୟଂ ଶବ୍ଦାର୍ଥାନ୍ ଜାଣିମଃ

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
ଉପାଧିମ୍	ନାମଚିହ୍ନମ୍	ଉପାଧି କୋ	Degree	ସମ୍ମାନପୁରକ ପଦ
ପଦବୀମ୍	ପଦନାମ	ପଦବୀ	Designation/Position	ପଦବୀ
ମାନବୀୟା:	ମାନବେ ଭବିତବ୍ୟା:	ମାନବଠି ମେଁ ହୋନେ ବାଲେ	Humane	ମାନବ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ
ରସାୟନଶାସ୍ତ୍ରଜ୍ଞ:	ଯ: ଔଷଧଶାସ୍ତ୍ରଂ ଜାନାତି	ରସାୟନ ଶାସ୍ତ୍ର କା ବିଶେଷଜ୍ଞ	Chemist & Druggist	ଔଷଧ ତିଆରି ଜାଣିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି
ଚିକିତ୍ସକ:	ଭିଷକ୍	ବୈଦ୍ୟ	Physician	ଚିକିତ୍ସକ
ପ୍ରୟୋଗଶାଳାୟାମ୍	ଅନୁସନ୍ଧାନ - ପରୀକ୍ଷଣ - କକ୍ଷେ	ପ୍ରୟୋଗଶାଳା ମେଁ	In the laboratory	ପ୍ରୟୋଗ ପରୀକ୍ଷାଗାର
ଅଭ୍ୟୁକ୍ତବାନ୍	ସ୍ୱୀକୃତବାନ୍	ସ୍ୱୀକାର କିୟା	Accepted	ଗ୍ରହଣ କଲେ
ବ୍ୟବସ୍ଥାମ୍	ପ୍ରବନ୍ଧନମ୍	ବ୍ୟବସ୍ଥା କୋ	Arrangement	ବ୍ୟବସ୍ଥା
ଅନ୍ୟସ୍ମିନ୍ ଦିନେ	ଅପରସ୍ମିନ୍ ଦିବସେ	ଅଗାଲେ ଦିନ	On another day	ଅନ୍ୟ ଏକ ଦିନରେ
ରାଜମାର୍ଗ:	ମୁଖ୍ୟମାର୍ଗ:	ରାଜମାର୍ଗ	Highway	ମୁଖ୍ୟରାସ୍ତା
ଖିନ୍ନ:	ଦୁଃଖିତ:	ଦୁଃଖି	Sad	ଦୁଃଖିତ
(ଅହମ୍) ଶକ୍ତବାନ୍	ସମର୍ଥ: ଅଭବମ୍	(ମେଁ) କର ସକା	(I) could do	ମୁଁ କରିପାରିବି
ରୋଗିଣମ୍	ଅସ୍ୱସ୍ଥ୍ୟମ୍	ରୋଗୀ କୋ	For sick person	ରୋଗୀକୁ
ଶୋଚନୀୟା	ଦୟନୀୟା	ଦୁଃଖଦାୟୀ	Miserable	ଦୁଃଖଦାୟକ
ନିରତ:	ଲୀନ:	ମଗ୍ନ	Engrossed	ଲାଗିରହିବା
ବୃତ୍ତାନ୍ତମ୍	ଘଟନାମ୍	ପ୍ରସଙ୍ଗ କୋ	Anecdote	ଗଟଣା
ଚିତବାନ୍	ଚୟନଂ କୃତବାନ୍	ଚୁନା	Selected	ବାଛିଲା
ଯନ୍ତ୍ରବତ୍	ଯନ୍ତ୍ରମ୍ ଇବ	ଯନ୍ତ୍ର କି ଭାଠି	Like a machine	ଯନ୍ତ୍ରପରି
କଫାୟମ୍	କ୍ୱାଥମ୍	କାଢ଼ା କୋ	Herbal decoction	କଞ୍ଚାଉଷ (କ୍ୱାଥ)

ଅत्र इदम् अवधेयम्

- रसायनम् इति शब्दः आयुर्वेदशास्त्रे औषधम् इत्यस्मिन् विषये प्रयुज्यते ।
- क्तवतु - प्रत्ययस्य प्रयोगः भूतकालार्थे अपि भवति ।

पठ् + क्तवतु = (पुलिङ्गे)   पठितवान् (एकवचनम्)   पठितवन्तः (बहुवचनम्)
(स्त्रीलिङ्गे)   पठितवती (एकवचनम्)   पठितवत्यः (बहुवचनम्)

उदाहरणानि -   सः पठितवान् ।   सा पठितवती ।
                         छात्रः पठितवान् ।   राधिका पठितवती ।
                         बालकाः पठितवन्तः ।   बालिकाः पठितवत्यः ।
                         त्वं पठितवान् ।   त्वं पठितवती ।
                         अहं पठितवान् ।   अहं पठितवती ।

वयम् अभ्यासं कुर्मः (ଆମେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା)

୧. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् एकपदेन पदद्वयेन वा उत्तराणि लिखतु - ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ନିଜ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ବା ଦୁଇଟି ପଦରେ ଲେଖ ।

- (क) कः प्रसिद्धः चिकित्सकः आसीत् ?   (ख) अन्यस्मिन् दिवसे कौ आगतौ ?
(ग) कः खिन्नः आसीत् ?   (घ) रुग्णस्य परिस्थितिः कथम् आसीत् ?
(ङ) नागार्जुनः सहायकरूपेण कं चितवान् ?   (च) कां विना चिकित्सकः न भवति ?
(छ) नागार्जुनः युवकौ केन मार्गेण गन्तुं सूचितवान् ?

୨. अधोलिखितानां प्रश्नानां पूर्णवाक्येन उत्तरं लिखतु - (ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ନିଜ ଭାଷାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟରେ ଲେଖ)

- (क) अहोरात्रं नागार्जुनः कुत्र कार्यं करोति स्म ?
(ख) नागार्जुनः महाराजाय किं निवेदितवान् ?
(ग) प्रथमः युवकः कथं कार्यं कृतवान् ?
(घ) द्वितीयः युवकः राजमार्गं रोगिणं दृष्ट्वा किं कृतवान् ?
(ङ) सेवायाः भावनां विना किं न भवेत् ?

गृहकार्यम् (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ)

୧. परहिततार्थं सेवारतानां महापुरुषाणां जीवनकथां संगृह्णातु ।

୨. भवतां परिवेशे विद्यमानानाम् आयुर्वेदीयशस्यानां पदार्थानां च नामानि लिखतु ।

(द्विंशः पाठः)

अन्त्याक्षरी क्रीडा

ଜ୍ଞାନମାଳାଗଣ:	ରତ୍ନମାଳାଗଣ:
୧. ରୂପଯୌବନସମ୍ପନ୍ନା विशालकुलसम्भवाः । विद्याहीना न शोभन्ते निर्गन्धा इव किंशुकाः ॥ ୧ ॥ (କ୍)	୧. काव्यशास्त्रोविनोदेन कालो गच्छति धीमताम् । व्यसनेन च मूर्खाणां निद्रया कलहेन वा ॥ ୨ ॥ (व्)
୨. विद्या विवादाय धनं मदाय, शक्तिः परेषां परिपीडनाय । खलस्य साधोर्विपरीतमेतत्, ज्ञानाय दानाय च रक्षणाय ॥ ୩ ॥ (य्)	୨. येषां न विद्या न तपो न दानं, ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः । ते मर्त्यलोके भुवि भारभूताः, मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति ॥ ୪ ॥ (त्)
୩. तदा वृत्तिश्च कीर्तिश्च लक्ष्मीर्वाणी यशस्विनी । तत्त्वज्ञानं परा शान्तिर्यदा विद्या भवेत्तव ॥ ୫ ॥ (व्)	୩. विद्या नाम नरस्य रूपमधिकं प्रच्छन्नगुप्तं धनं, विद्या भोगकरी यशः सुखकरी विद्या गुरुणां गुरुः । विद्या बन्धुजनो विदेशगमने विद्या परा देवता, विद्या राजसु पूज्यते न हि धनं विद्याविहीनः पशुः ॥ ୬ ॥ (श्)
୪. शनैः पन्थाः शनैः कन्था शनैः पर्वतलङ्घनम् । शनैर्विद्या शनैर्वित्तं पञ्चैतानि शनैः शनैः ॥ ୭ ॥ (न्)	୪. न विद्यया विना सौख्यं नराणां जायते ध्रुवम् । अतो धर्मार्थमोक्षेभ्यो विद्याभ्यासं समाचरेत् ॥ ୮ ॥ (त्)
୫. ताराणां भूषणं चन्द्रः लतानां भूषणं सुमम् । पृथिव्या भूषणं राजा विद्या सर्वस्य भूषणम् ॥ ୯ ॥ (ण/न्)	୫. न चोरहार्यं न च राजहार्यं न भ्रातृभाज्यं न च भारकारि । व्यये कृते वर्धत एव नित्यं विद्याधनं सर्वधनप्रधानम् ॥ ୧० ॥ (न्)

ରୂପଯୌବନସମ୍ପନ୍ନା विशालकुलसम्भवाः ।

विद्याहीना न शोभन्ते निर्गन्धा इव किंशुकाः ॥ ୧ ॥

ପଦच्छେଦ: - ରୂପ - ଯୌବନ - ସମ୍ପନ୍ନା: विशाल - कुल - सम्भवा: विद्या - हीना: न शोभन्ते निर्गन्धा: इव किंशुका: ।

ଅନ୍ବୟ: - ରୂପଯୌବନସମ୍ପନ୍ନା: विशालकुलसम्भवा: (परन्तु) विद्याहीना: (जना:) निर्गन्धा: किंशुका: इव न शोभन्ते ।

ଭାବାର୍ଥ: - ଯେମାନେ ସୁନ୍ଦରରୂପ ଅଛି, ଯୌବନ ଅଛି, ଉଚ୍ଚତମେ କୁଳେ ଜନ୍ମ ଅପି ପ୍ରାପ୍ତ, କିନ୍ତୁ ତେ ଯଦି ବିଦ୍ୟାୟା: ଅର୍ଜନ ନ କୁର୍ବନ୍ତି ତହିଁ ତେମାନେ ଶୋଭା ନ ଧରିବେ । ଯଥା ପୁଷ୍ପିତା: ପଳାଶବୃକ୍ଷା: ଦର୍ଶନେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସୁନ୍ଦରା: ସନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତେମାନେ ସୁଗନ୍ଧ: ନ ଧରିବେ । ଜନା: ତେମାନେ ଉପଯୋଗ ନ କୁର୍ବନ୍ତି । ଅତ: ରୂପସ୍ୟ ଯୌବନସ୍ୟ ଉଚ୍ଚକୂଳସ୍ୟ ଚ ଅପେକ୍ଷା ବିଦ୍ୟା ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ।

ଅର୍ଥ : ଗନ୍ଧହୀନ ଫୁଲରେ ଭରପୂର ପଲ୍ଲୀ ଗଛପରି ସୁନ୍ଦର ରୂପ ଓ ଯୌବନର ଅଧିକାରୀ ତଥା ଉଚ୍ଚବଂଶରେ ଜାତ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇନଥିଲେ ଆଦରଣୀୟ ହୁଏ ନାହିଁ ।

**କାବ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରବିନୋଦେନ କାଳୋ ଗଚ୍ଛତି ଧୀମତାମ୍ ।
ବ୍ୟସନେନ ଚ ମୂର୍ଖାଣାଂ ନିଦ୍ରାୟା କଳହେନ ବା ॥ ୨ ॥**

ପଦଚ୍ଛେଦ: - କାବ୍ୟ - ଶାସ୍ତ୍ର - ବିନୋଦେନ କାଳ: ଗଚ୍ଛତି
ଧୀମତାମ୍ ବ୍ୟସନେନ ଚ ମୂର୍ଖାଣାମ୍ ନିଦ୍ରାୟା କଳହେନ ବା ।

ଅନ୍ବୟ: - ଧୀମତାଂ କାଳ: କାବ୍ୟଶାସ୍ତ୍ରବିନୋଦେନ ମୂର୍ଖାଣାଂ ଚ
(କାଳ:) ବ୍ୟସନେନ ନିଦ୍ରାୟା କଳହେନ ବା ଗଚ୍ଛତି ।

ଭାବାର୍ଥ: - ବୁଦ୍ଧିମନ୍ତ: ଜନା: କାବ୍ୟାନାଂ ଶାସ୍ତ୍ରାଣାଂ ଚ
ଅନୁଶୀଳନେନ ସମୟସ୍ୟ ସଦୁପଯୋଗଂ କୁର୍ବନ୍ତି, ପରନ୍ତୁ ମୂର୍ଖଜନା:
ଶୟନଂ କୃତ୍ବା, ପରସ୍ପରଂ କଳହଂ କୃତ୍ବା ଅଥବା ଦୁର୍ବ୍ୟସନେନ
ଅମୂଲ୍ୟସମୟସ୍ୟ ଦୁରୁପଯୋଗଂ କୁର୍ବନ୍ତି, ଅତ: ବୟଂ ନିତ୍ୟଂ
ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସେନ ପଠନେନ ଲେଖନେନ ବା ସମୟସ୍ୟ ସଦୁପଯୋଗଂ କୁର୍ମ: ।

ଅର୍ଥ : ବିଦ୍ଵାନମାନେ କାବ୍ୟଶାସ୍ତ୍ର ଚର୍ଚ୍ଚା କରି ସମୟର ସବୁପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି ମାତ୍ର ମୂର୍ଖମାନେ ବିଳାସବ୍ୟସନ, ନିଦ୍ରା ଓ
କଳିତକରାଳରେ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିଥାନ୍ତି ।

**ବିଦ୍ୟା ବିବାଦାୟ ଧନଂ ମଦାୟ ଶକ୍ତି: ପରେଷାଂ ପରିପୀଡ଼ନାୟ
ଖଳସ୍ୟ ସାଧୋର୍ବିପରୀତମେତତ୍ ଜ୍ଞାନାୟ ଦାନାୟ ଚ ରକ୍ଷଣାୟ ॥ ୩ ॥**

ପଦଚ୍ଛେଦ: - ବିଦ୍ୟା ବିବାଦାୟ ଧନଂ ମଦାୟ ଶକ୍ତି: ପରେଷାମ୍ ପରିପୀଡ଼ନାୟ ଖଳସ୍ୟ ସାଧୋ: ବିପରୀତମ୍ ଏତତ୍ ଜ୍ଞାନାୟ
ଦାନାୟ ଚ ରକ୍ଷଣାୟ ।

ଅନ୍ବୟ: - ଖଳସ୍ୟ ବିଦ୍ୟା ବିବାଦାୟ, ଧନଂ ମଦାୟ, ଶକ୍ତି: ପରେଷାଂ
ପରିପୀଡ଼ନାୟ (ଚ ଭବତି) । (ପରଂ) ସାଧୋ: ଏତଦ୍ - ବିପରୀତଂ
(ବିଦ୍ୟା) ଜ୍ଞାନାୟ (ଧନଂ) ଦାନାୟ (ଶକ୍ତି:) ରକ୍ଷଣାୟ ଚ
(ଭବତି) ।

ଭାବାର୍ଥ: - ଦୁଃ ଜନ: ବିଦ୍ୟାୟା: ଉପଯୋଗଂ କଳହାର୍ଥ କରୋତି
ଧନସ୍ୟ ଉପାଯୋଗମ୍ ଅହଞ୍ଜାରାର୍ଥ କରୋତି ସାମର୍ଥ୍ୟସ୍ୟ ଉପଯୋଗମ୍
ଅନ୍ୟେଷାଂ ପୀଡ଼ନାର୍ଥ ଚ କରୋତି, କିନ୍ତୁ ସଜ୍ଜନସ୍ୟ ସ୍ବଭାବ: ଏତସ୍ୟ
ବିପରୀତ: ଭବତି । ସ: ବିଦ୍ୟାୟା: ଉପଯୋଗଂ ସ୍ବସ୍ୟ ଅନ୍ୟେଷାଂ ଚ
ଜ୍ଞାନବର୍ଦ୍ଧନାର୍ଥ କରୋତି । ଧନସ୍ୟ ଉପଯୋଗଂ ଦାନାର୍ଥ କରୋତି ।
ସାମର୍ଥ୍ୟସ୍ୟ ଉପଯୋଗଂ ଦୁର୍ବଳାନାଂ ରକ୍ଷଣାର୍ଥ ଚ କରୋତି ।

ଅର୍ଥ : ଦୁଃଲୋକର ବିଦ୍ୟା ବିବାଦ ପାଇଁ, ଧନ ଅହଞ୍ଜାର ପାଇଁ ଓ
ଶକ୍ତି ଅନ୍ୟକୁ ପାଡ଼ା ଦେବା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ; ମାତ୍ର ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ
ସହାର ବିପରୀତ ଲକ୍ଷଣ ସାଧୁମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଦେଖାଯାଏ ଯଥା -
ସେମାନଙ୍କର ବିଦ୍ୟା ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ ପାଇଁ ଧନ ଦାନ ପାଇଁ ଓ ଶକ୍ତି
ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ।

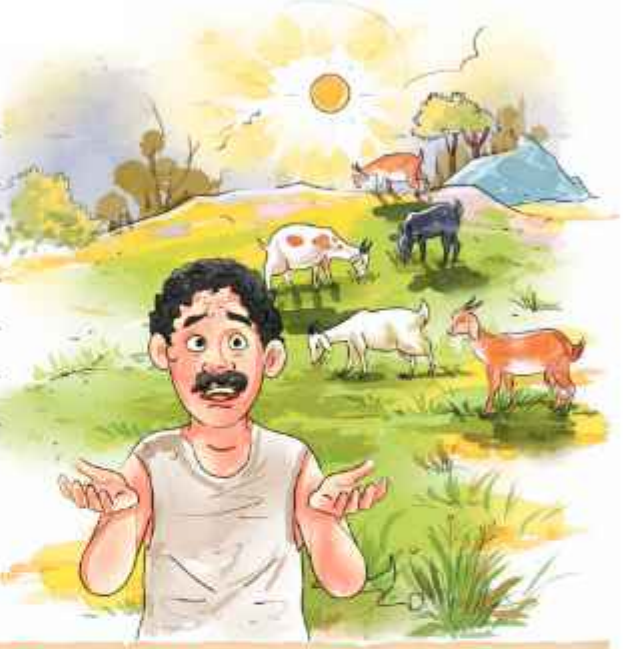
**येषां न विद्या न तपो न दानं ज्ञानं न शीलं न गुणो न धर्मः
ते मर्त्यलोके भुवि भारभूता मनुष्यरूपेण मृगाश्चरन्ति ॥ ४ ॥**

ପଦଚ୍ଛେଦ: - ଯେଷାମ୍ ନ ବିଦ୍ୟା ନ ତପଃ ନ ଦାନମ୍ ଜ୍ଞାନମ୍ ନ
ଶୀଳମ୍ ନ ଗୁଣଃ ନ ଧର୍ମଃ ତେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ - ଲୋକେ ଭୁବି ଭାର - ଭୂତା:
ମନୁଷ୍ୟ - ରୂପେଣ ମୃଗାଃ ଚରନ୍ତି ।

ଅନ୍ଵୟ: - ଯେଷାଂ (ଜନାଂ) ବିଦ୍ୟା ନ, ତପଃ ନ, ଦାନଂ ନ, ଜ୍ଞାନଂ
ନ, ଶୀଳଂ ନ, ଗୁଣଃ ନ, ଧର୍ମଃ (ଅପି) ନ (ଅସ୍ତି), ତେ
ମର୍ତ୍ତ୍ୟଲୋକେ ଭୁବି ଭାରଭୂତାଃ ମୃଗାଃ ଇବ ମନୁଷ୍ୟରୂପେଣ ଚରନ୍ତି ।

ଭାବାର୍ଥ: - ଯେ ଜନାଃ ବିଦ୍ୟାଂ ନ ଅର୍ଜୟନ୍ତି, କଠିନବ୍ରତଂ ନ
ଆଚରନ୍ତି, ଦାନଂ ନ କୁର୍ବନ୍ତି, ଜ୍ଞାନଂ ନ ଅର୍ଜୟନ୍ତି
ଉତ୍ତମଚରିତ୍ରବନ୍ତଃ ନ ଭବନ୍ତି ଗୁଣବନ୍ତଃ ନ ସନ୍ତି, ଧର୍ମାଚରଣଂ
ନ କୁର୍ବନ୍ତି, ତେ ଅସ୍ୟାଂ ଭୂମୌ ଭାରଭୂତାଃ ସନ୍ତଃ ପଶବଃ ଇବ
ଇତସ୍ତତଃ ଧ୍ରମନ୍ତି ।

ଅର୍ଥ : ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ବିଦ୍ୟା, ତପସ୍ୟା, ଦାନ, ଜ୍ଞାନ,
ଉତ୍ତମସ୍ଵଭାବ, ଗୁଣ ଓ ଧର୍ମର ଅଧିକାରୀ ନୁହେଁ, ସେମାନେ
ପୃଥ୍ବୀର ଭାରପରି ମନୁଷ୍ୟରୂପଧାରୀ ପଶୁରୂପ ଅଟନ୍ତି ।

**तदा वृत्तिश्च कीर्तिश्च लक्ष्मीर्वाणी यशस्विनी ।
तत्त्वज्ञानं परा शान्तिर्यदा विद्या भवेत्तव ॥ ५ ॥**

ପଦଚ୍ଛେଦ: - ତଦା ବୃତ୍ତିଃ ଚ କୀର୍ତ୍ତିଃ ଚ ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ ବାଣୀ
ଯଶସ୍ଵିନୀ ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନମ୍ ପରା ଶାନ୍ତିଃ ଯଦା ବିଦ୍ୟା ଭବେତ୍
ତବ ।

ଅନ୍ଵୟ: - ଯଦା ବିଦ୍ୟା ଭବେତ୍, ତଦା ତବ ବୃତ୍ତିଃ, କୀର୍ତ୍ତିଃ,
ଲକ୍ଷ୍ମୀଃ, ଯଶସ୍ଵିନୀ ବାଣୀ, ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନଂ, ପରା ଶାନ୍ତିଃ ଚ
(ଭବେତ୍) ।

ଭାବାର୍ଥ: - ଯଦି ତ୍ଵଂ ବିଦ୍ୟାମ୍ ଅର୍ଜୟାସି ତର୍ହି ତ୍ଵମ୍
ଉଦ୍ଘୋଗଂ, ଯଶଃ ଧନଂ କୀର୍ତ୍ତିପ୍ରଦାଂ ବାଣୀଂ, ବାସ୍ତବିକଂ ଜ୍ଞାନମ୍
ଉତ୍ତମାଂ ଶାନ୍ତିଂ ଚ ପ୍ରାପ୍ନୋଷି, ଅତଃ ନିରନ୍ତରଂ ବିଦ୍ୟାର୍ଜନଂ
କରଣୀୟମ୍ ।

ଅର୍ଥ : ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ବିଦ୍ୟା ଅର୍ଜନ କରିବ
ସେତେବେଳେ ତୁମେ ବୃଦ୍ଧି, କୀର୍ତ୍ତି, ଲକ୍ଷ୍ମୀ, ଯଶସ୍ଵିନୀ ବାଣୀ,
ତତ୍ତ୍ଵଜ୍ଞାନ ଓ ପରମଶାନ୍ତି ଲାଭ କରିବ ।

विद्या नाम नरस्य रूपमधिकं प्रच्छन्नगुप्तं धनं
विद्या भोगकरी यशः सुखकरी विद्या गुरुणां गुरुः ।
विद्या बन्धुजनो विदेशगमने विद्या परा देवता
विद्या राजसु पूज्यते न हि धनं विद्याविहीनः पशुः ॥ ६ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ: – विद्या नाम नरस्य रूपम् अधिकम् प्रच्छन्न – गुप्तं धनम् विद्या
भोगकरी यशः – सुखकरी विद्या गुरुणाम् गुरुः विद्या बन्धु – जनः, विदेश –
गमने विद्या परा देवता विद्या राजसु पूज्यते न हि धनम् विद्या-विहीनः पशुः ।
अन्वयः – विद्या नाम नरस्य अधिकं रूपं प्रच्छन्नगुप्तं धनं (च अस्ति) ।
विद्या भोगकरी यशः सुखकरी (च अस्ति) । विद्या गुरुणां गुरुः (अस्ति) ।
विद्या विदेशगमने बन्धुजनः (भवति) । विद्या परा देवता (अस्ति) । विद्या
राजसु पूज्यते, धनं न हि (पूज्यते) । विद्याविहीनः (जनः) पशुः (भवति) ।
भावार्थः – विद्या मनुष्यस्य श्रेष्ठं सौन्दर्यम् अस्ति, अदृश्यं गुप्तं च धनम्
अस्ति । विद्या आनन्दं जनयति, कीर्तिं वर्धयति, सुखं च प्रददाति । विद्या
गुरुणां गुरुः अस्ति । विदेशयात्रायां विद्या बन्धुः भवति । विद्या प्रधाना देवता

अस्ति । राजसभासु विदुषाम् एव सम्मानः भवति, न तु धनिकस्य अतः यः विद्याहीनः भवति सः पशुसमानः
भवति ।

ଅର୍ଥ : ବିଦ୍ୟା ହିଁ ମନୁଷ୍ୟର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, ଗୁପ୍ତଧନ, ଆନନ୍ଦଦାୟକ, କୀର୍ତ୍ତିବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ସୁଖକାରକ ଅଟେ । ବିଦ୍ୟା
ଗୁରୁମାନଙ୍କ ଗୁରୁ ଓ ବିଦେଶଯାତ୍ରା ସମୟରେ ବନ୍ଧୁ ତଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବତା ପରି ଅଟେ । ରାଜସଭାରେ ଧନୀ ନୁହେଁ ବିଦ୍ଵାନ
ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ସମ୍ମାନିତ ହୁଏ । ସଂସାରରେ ବିଦ୍ୟାହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି ପଶୁ ତୁଲ୍ୟ ଅଟେ ।

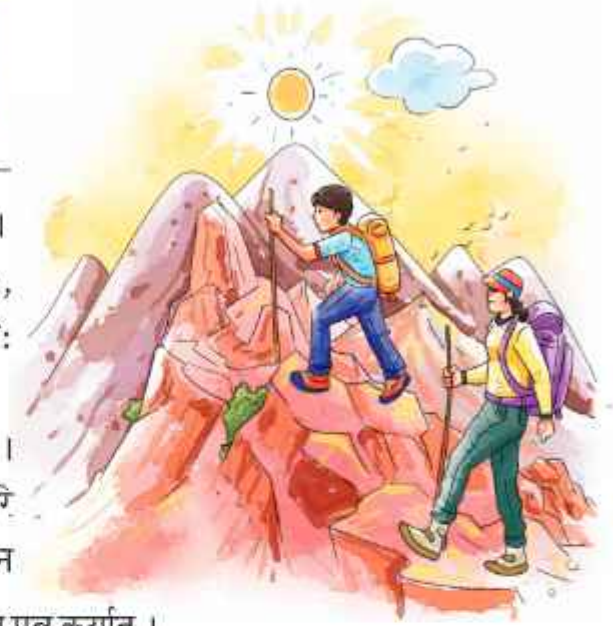

**ଶନୈଃ ପନ୍ଥାଃ ଶନୈଃ କନ୍ଥା ଶନୈଃ ପର୍ବତଲଙ୍ଘନମ୍ ।
ଶନୈର୍ବିଦ୍ୟା ଶନୈର୍ବିଚ୍ଚିତ୍ତଂ ପଞ୍ଚୈତାନି ଶନୈଃ ଶନୈଃ ॥ ୭ ॥**

ପଦଚ୍ଛେଦ: - ଶନୈଃ ପନ୍ଥାଃ ଶନୈଃ କନ୍ଥା ଶନୈଃ ପର୍ବତ -
ଲଙ୍ଘନମ୍ ଶନୈଃ ବିଦ୍ୟା ଶନୈଃ ଚିତ୍ତମ୍ ପଞ୍ଚ ଏତାନି ଶନୈଃ ଶନୈଃ ।
ଅନ୍ଵୟ: - ପନ୍ଥାଃ ଶନୈଃ, କନ୍ଥା ଶନୈଃ, ପର୍ବତଲଙ୍ଘନଂ ଶନୈଃ,
ବିଦ୍ୟା ଶନୈଃ, ଚିତ୍ତଂ ଶନୈଃ ଚ ଏତାନି ପଞ୍ଚ (କାର୍ଯ୍ୟାଣି) ଶନୈଃ
ଶନୈଃ (କରଣୀୟାନି) ।

ଭାବାର୍ଥ: - ମନୁଷ୍ୟଃ ସର୍ବଦା ଗମନସମୟେ ସାବଧାନଂ ଚଳେତ୍ ।
ବକ୍ସସ୍ୟ ସୀବନଂ ଜାଗରୁକତୟା କୁର୍ଯାତ୍ । ପର୍ବତସ୍ୟ ଉପରି
ଆରୋହଣଂ କ୍ରମେଣ କୁର୍ଯାତ୍ । ବିଦ୍ୟାଂ ଧନଂ ଚ ନିରନ୍ତରଂ ପ୍ରୟତ୍ନେନ
ଅର୍ଜୟେତ୍ । ଏତାନି ପଞ୍ଚ କାର୍ଯ୍ୟାଣି ଶନୈଃ ଅର୍ଥାତ୍ ସୋପାନକ୍ରମେଣ ଏବଂ କୁର୍ଯାତ୍ ।

ଅର୍ଥ: ଧୀରେ ଧୀରେ ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ ସଫଳତା ଲାଭ କରେ । ଯେପରି ଦୀର୍ଘପଥକୁ
ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲି ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚି ହୁଏ । ସେହିପରି ଧୀରେ ଧୀରେ କପଡ଼ାକୁ ଯୋଡ଼ି ସିଲାଇ କରି କଦୁ ତିଆରି
କରାଯାଏ ପର୍ବତକୁ ମଧ୍ୟ ଅତିକ୍ରମ କରିହୁଏ । ସବୁ ବିଦ୍ୟାକୁ ଆୟତ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ଓ ବହୁତ ଧନ ସଂଗ୍ରହ କରିହୁଏ ।

**ନ ବିଦ୍ୟାୟା ବିନା ସୌଖ୍ୟଂ ନରାଣାଂ ଜାୟତେ ଧ୍ରୁବମ୍ ।
ଅତଃ ଧର୍ମାର୍ଥମୋକ୍ଷେଭ୍ୟୋ ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସଂ ସମାଚରେତ୍ ॥ ୮ ॥**

ପଦଚ୍ଛେଦ: - ନ ବିଦ୍ୟାୟା ବିନା ସୌଖ୍ୟମ୍ ନରାଣାମ୍ ଜାୟତେ ଧ୍ରୁବମ୍
ଅତଃ ଧର୍ମ - ଅର୍ଥ - ମୋକ୍ଷେଭ୍ୟଃ, ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସମ୍ ସମାଚରେତ୍ ।

ଅନ୍ଵୟ: - ବିଦ୍ୟାୟା ବିନା ନରାଣାଂ ସୌଖ୍ୟଂ ଧ୍ରୁବଂ ନ ଜାୟତେ । ଅତଃ
ଧର୍ମ - ଅର୍ଥ - ମୋକ୍ଷେଭ୍ୟଃ ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସଂ ସମାଚରେତ୍ ।

ଭାବାର୍ଥ: - ମାନବାନାଂ କୃତେ ବିଦ୍ୟାର୍ଜନମ୍ ଅତ୍ୟନ୍ତମ୍ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ
ଭବତି । ଯଦି ନରାଃ ବିଦ୍ୟାର୍ଜନଂ ନ କୁର୍ବନ୍ତି ତର୍ହି ସୁଖଂ ନୂନଂ ନ
ପ୍ରାପ୍ନୁବନ୍ତି । ଅତଃ ଧର୍ମସାଧନାୟ ଅର୍ଥଲାଭାୟ ମୋକ୍ଷଂ ପ୍ରାପ୍ତୁଂ ଚ
ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସଂ କୁର୍ଯାତ୍ ।

ଅର୍ଥ: ମନୁଷ୍ୟମାନେ ବିଦ୍ୟା ବିନା ପ୍ରକୃତ ସୁଖ ପା'ନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଣୁ
ଧର୍ମ ଅର୍ଥ ଓ ମୋକ୍ଷ ଲାଭ ପାଇଁ ବିଦ୍ୟା ଅଭ୍ୟାସ କରିବା ଉଚିତ୍ ।

ତାରାଣାଂ ଭୂଷଣଂ ଚନ୍ଦ୍ରଃ ଲତାତାଂ ଭୂଷଣଂ ସୁମମ୍ ।

ପୃଥିବ୍ୟାଃ ଭୂଷଣଂ ରାଜା ବିଦ୍ୟା ସର୍ବସ୍ୟ ଭୂଷଣମ୍ ॥ ୧ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ: - ତାରାଣାମ୍ ଭୂଷଣମ୍ ଚନ୍ଦ୍ରଃ ଲତାନାମ୍ ଭୂଷଣମ୍ ସୁମମ୍ ପୃଥିବ୍ୟାଃ
ଭୂଷଣମ୍ ରାଜା ବିଦ୍ୟା ସର୍ବସ୍ୟ ଭୂଷଣମ୍ ।

ଅନ୍ବୟ: - ଚନ୍ଦ୍ରଃ ତାରାଣାଂ ଭୂଷଣମ୍ (ଅସ୍ତି), ସୁମଂ ଲତାନାଂ ଭୂଷଣମ୍
(ଅସ୍ତି), ରାଜା ପୃଥିବ୍ୟାଃ ଭୂଷଣମ୍ (ଅସ୍ତି), (ପରଂ) ବିଦ୍ୟା ସର୍ବସ୍ୟ
ଭୂଷଣମ୍ (ଅସ୍ତି) ।

ଭାବାର୍ଥ: - ତାରକାଃ ଚନ୍ଦ୍ରେଣ ସହ ଶୋଭନ୍ତେ । ଲତାଃ କୁସୁମैଃ ସହ ଶୋଭନ୍ତେ ।

ରାଜା ପୃଥିବ୍ୟାଃ ଶୋଭାଂ ବର୍ଦ୍ଧୟତି । ବିଦ୍ୟାୟାଂ ସର୍ବେଷାଂ ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ଶୋଭା ବର୍ଦ୍ଧତେ ।

ଅର୍ଥ: ଚନ୍ଦ୍ର ତାରାମାନଙ୍କର ଭୂଷଣ, ଫୁଲ ଲତାଗୁଡ଼ିକର ଭୂଷଣ, ରାଜା ପୃଥିବୀର ଭୂଷଣ କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ୟା ସମସ୍ତଙ୍କର ଭୂଷଣ ଅଟେ ।

ନ ଚୋରହାର୍ଯ୍ୟଂ ନ ଚ ରାଜହାର୍ଯ୍ୟଂ ନ ଭ୍ରାତୃଭାଜ୍ୟଂ ନ ଚ ଭାରକାରି ।

ବ୍ୟୟେ କୃତେ ବର୍ଦ୍ଧତେ ଏବ ନିତ୍ୟଂ ବିଦ୍ୟାଧନଂ ସର୍ବଧନପ୍ରଧାନମ୍ ॥ ୧୦ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ: - ନ ଚୋର - ହାର୍ଯ୍ୟମ୍ ନ ଚ ରାଜ - ହାର୍ଯ୍ୟମ୍ ନ ଭ୍ରାତୃ -
ଭାଜ୍ୟମ୍ ନ ଚ ଭାରକାରି ବ୍ୟୟେ କୃତେ ବର୍ଦ୍ଧତେ ଏବ ନିତ୍ୟମ୍ ବିଦ୍ୟା -
ଧନମ୍ ସର୍ବ - ଧନ - ପ୍ରଧାନମ୍ ।

ଅନ୍ବୟ: - (ବିଦ୍ୟାଧନଂ) ଚୋରହାର୍ଯ୍ୟଂ ନ (ଅସ୍ତି), ରାଜହାର୍ଯ୍ୟଂ ନ
(ଅସ୍ତି), ଭ୍ରାତୃଭାଜ୍ୟଂ ନ (ଅସ୍ତି), ଭାରକାରି ଚ ନ (ଅସ୍ତି),
ବ୍ୟୟେ କୃତେ (ବିଦ୍ୟାଧନଂ) ନିତ୍ୟଂ ବର୍ଦ୍ଧତେ ଏବ, (ଅତଃ) ବିଦ୍ୟାଧନଂ
ସର୍ବଧନପ୍ରଧାନମ୍ (ଅସ୍ତି) ।

ଭାବାର୍ଥ: - ଚୋରଃ ଧନଂ ଚୋରୟିତୁଂ ଶକ୍ନୋତି । ରାଜା ଧନମ୍ ଅପହର୍ତ୍ତ
ଶକ୍ନୋତି । ଭ୍ରାତୃଷୁ ଧନସ୍ୟ ବିଭାଜନଂ ଭବିତୁମ୍ ଅର୍ହତି । ଧନସ୍ୟ
ବ୍ୟୟେନ ଧନଂ ନ୍ୟୁନଂ ଭବତି, କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ୟାରୂପଂ ଧନଂ ଚୋରଃ ଚୋରୟିତୁଂ ନ
ଶକ୍ନୋତି । ରାଜା ତସ୍ୟ ଅପରହଣଂ କର୍ତ୍ତୁଂ ନ ଶକ୍ନୋତି ।

ବିଦ୍ୟାଧନସ୍ୟ ବିଭାଜନଂ ନ ଭବତି । ବିଦ୍ୟା ଭାରଯୁକ୍ତା ନ ଭବତି ।
ବିଦ୍ୟାୟାଃ ବିତରଣେନ ବିଦ୍ୟାଧନମ୍ ଅଧିକଂ ବର୍ଦ୍ଧତେ, ଅତଃ ସର୍ବଧନେଷୁ
ବିଦ୍ୟାଧନମ୍ ଏବ ପ୍ରମୁଖଂ ଧନମ୍ ଅସ୍ତି ।

ଅର୍ଥ: ବିଦ୍ୟା ସବୁ ଧନ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, କାରଣ ଏହାକୁ ଚୋର ଚୋରିକରିପାରେ ନାହିଁ ରାଜା ହରଣ କରିପାରେ ନାହିଁ ।
ଭାଇ ଭଉଣୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟା ଯାଇପାରେ ନାହିଁ । ଏହା ଓଜନିଆ (ବୋଝ) ନୁହେଁ ; ଏବଂ ଏହାକୁ ବ୍ୟୟ କଲେ
(ସବୁପ୍ରୟୋଗ କଲେ) କ୍ରମେ ବଢ଼ିଚାଲେ ।

ବ୍ୟଂ ଶବ୍ଦାର୍ଥାନ୍ ଜାନୀମ:

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
ନନୁ	खलु	है न	Isn't it	ନିଶ୍ଚୟ
रूपयौवनसम्पन्नाः	सौन्दर्येण यौवनेन च युक्ताः	सौन्दर्य और यौवन से सम्पन्न	Handsome & Youthful	ରୂପଯୌବନ ଅଧିକାରୀ
विशालकुलसम्भवाः	महति परिवारे जाताः	विशिष्ट परिवार में जन्मे हुए	Born in a noble family	ଉଚ୍ଚକୁଳଜାତ
निर्गन्धाः	गन्धहीनाः	गन्धहीन	Without fragrance	ଗନ୍ଧହୀନ
किंशुकाः	पलाश वृक्षाः	ढाका/हेसूका पेड़	a kind of tree	ପିଲାଶବୃକ୍ଷ
धीमताम्	बुद्धिमताम्	बुद्धिमान् लोगों का	Of Intelligent people	ବିଦ୍ଵାନମାନଙ୍କର
व्यसनेन	भोगविलासेन	भोग - विलास के द्वारा	By the addiction and bad habits	ଭୋଗବିଳାସ ଦ୍ଵାରା
मदाय	गर्वाय	अभिमान के लिए	For arrogance	ଗର୍ବ ପାଇଁ
परिपीडनाय	कष्टदानाय	कष्ट देने के लिए	For troubling	ପୀଡ଼ାଦେବା ପାଇଁ
खलः	दुष्टः	दुर्जन	Wicked	ଦୁର୍ଜନ
शीलम्	वृत्तम्	चरित्र	Character	ସ୍ଵଭାବ
मर्त्यलोके	पृथिव्याम्	संसार में	In this world	ମୃତ୍ୟୁବାସେ
भुवि	भूमौ	धरती पर	On the earth	ଭୂମି ଉପରେ
भारभूताः	भारकराः	भार	Burden	ବୋଧ ପରି
कठिनव्रतम्	दीक्षा/ सङ्कल्पपूर्वकं कर्म	कठोर नियम का पालन	Strict observance	କଠିନ ନିୟମ ପାଳନ
वृत्तिः	उद्योगः	आजीविका	Occupation	ଜୀବିକା
लक्ष्मीः	सम्पत्	सम्पत्ति	Wealth	ଧନ ସମ୍ପଦ
यशस्विनी	कीर्तियुक्ता	कीर्ति से युक्त	Endowed with fame	କୀର୍ତ୍ତିମଣ୍ଡା
तत्त्वज्ञानम्	वास्तविकं ज्ञानम्	यथार्थ ज्ञान	Real knowledge	ଯଥାର୍ଥଜ୍ଞାନ
प्रच्छन्नगुप्तम्	आवृतं रक्षितं च	ढँका हुआ और सुरक्षित	Concealed and protected	ଗୋପନକରେ ରକ୍ଷିତ
भोगकरी	भोग्यवस्तुनां प्रदात्री	सुख - सुविधाओं को देने वाली/भोग्य वस्तुओं को देने वाली	That which gives	ସୁଖ ସୁବିଧା ଦେଉଥିବା

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
ଯଶ: ସୁଖକରୀ	ଯା କୀର୍ତ୍ତି ସୁଖ ଚ ଦଦାତି	ଖ୍ୟାତି ତଥା ସୁଖ ଦେନେ ବାଲୀ	That which gives fame and happiness	ପ୍ରଶଂସା ଓ ସମ୍ମାନ ଦେଉଥିବା
ବିଦେଶଗମନେ	ଅନ୍ୟଦେଶେଷୁ ଭ୍ରମଣସମୟେ	ବିଦେଶ ଜାନେ ପର	While travelling other places	ବିଦେଶ ଭ୍ରମଣ ସମୟରେ
ପରା	ଶ୍ରେଷ୍ଠା	ଶ୍ରେଷ୍ଠ	Great	ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ବିଦ୍ୟାବିହୀନ:	ଜ୍ଞାନରହିତ:	ବିଦ୍ୟା - ରହିତ	Devoid of education	ବିଦ୍ୟାହୀନ
ପଥ୍ୟା:	ମାର୍ଗ:	ପଥ	The way/Route /Road	ବାଟ
କନ୍ଥା	ପୁରାତନବସ୍ତ୍ର: ନିର୍ମିତମ୍ ଆସ୍ତରଣମ୍	ଜୀର୍ଣ - ଶୀର୍ଣ ବସ୍ତ୍ର ସେ ବନୀ ମୋଟି ଚାଦର	Rug made from rags	କଢ଼ା
ବିତ୍ତମ୍	ଧନମ୍	ଧନ	Money	ଧନ
ସୌଖ୍ୟମ୍	ସୁଖମ୍	ଆନନ୍ଦ	Happiness	ସୁଖ
ଧ୍ରୁବମ୍	ସ୍ଥିରମ୍	ନିଶ୍ଚିତ	Certain	ନିଶ୍ଚିତ
ସମାଚରେତ	କରଣୀୟମ୍	କରନା ଚାହିଁ	Should do	କରିବା ଉଚିତ
ଅନିବାର୍ଯ୍ୟମ୍	ଅତ୍ୟନ୍ତମ୍ ଆବଶ୍ୟକମ୍	ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ	Mandatory	ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ
ତାରାଣାମ୍	ନକ୍ଷତ୍ରାଣାମ୍	ନକ୍ଷତ୍ର ଓ କା	Of the Stars	ତାରାମାନଙ୍କର
ଭୂଷଣମ୍	ଅଳଙ୍କାର:	ଆଭୂଷଣ	Ornament	ଅଳଙ୍କାର
ସୁମମ୍	କୁସୁମମ୍	ପୁଷ୍ପ	Flower	ଫୁଲ
ଚୋରହାର୍ଯ୍ୟମ୍	ଚୋରେଣ ହରଣଯୋଗ୍ୟମ୍	ଚୋର କେ ଦ୍ଵାରା ହରଣ ଯୋଗ୍ୟ	Can be stolen by thieves	ଚୋରି କରିବା ଯୋଗ୍ୟ
ରାଜହାର୍ଯ୍ୟମ୍	ଶାସକେନ ହରଣଯୋଗ୍ୟମ୍	ରାଜା କେ ଦ୍ଵାରା ହରଣ କରିବା ଯୋଗ୍ୟ	Able to be grabbed by King	ରାଜାଙ୍କଦ୍ଵାରା ନେବା ଯୋଗ୍ୟ
ବିତରଣେନ	ସର୍ବେଭ୍ୟ: ପ୍ରଦାନେନ	ବାଣ୍ଟିବା ସେ	By distribution	ବାଣ୍ଟିବା ଦ୍ଵାରା
ଭ୍ରାତୃଭାଜ୍ୟମ୍	ଭ୍ରାତୃ - ଭଗିନୀସୁ ବିଭାଜନଯୋଗ୍ୟମ୍	ଭାଇ - ବହନ ଓ ମୋଁ ବାଣ୍ଟିବା ଯୋଗ୍ୟ	Fit to be distributed amongst siblings	ଭାଇଭଉଣୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଣ୍ଟନଯୋଗ୍ୟ
ଭାରକାରି	ଭାରଭୂତମ୍	ଭାର ସ୍ଵରୂପ	Heavy	ଓଜସ୍ବିଆବୋଝ
ବ୍ୟୟେ କୃତେ	ଯଦି ବ୍ୟୟ: କ୍ରିୟତେ	ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବା ପର	By spending	ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
विद्याधनम्	विद्यानामकं धनम्	विद्या रूपी धन	Wealth in the form of knowledge	ବିଦ୍ୟାରୂପକ ଧନ
सर्वधनप्रधानम्	सर्वेषु धनेषु मुख्यम्	सभी प्रकार के धनों में प्रमुख	Most important amongst all kinds of wealth	ସବୁ ଧନ ମଧ୍ୟରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ

वयम् अभ्यासं कुर्मः (ଆମେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା)

୧. ଅଧ: ପ୍ରଦତ୍ତାନାମ୍ ପ୍ରଶ୍ନାନାମ୍ ଏକପଦେନ ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତୁ -

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ନିଜ ଭାଷାରେ ଏକପଦରେ ଲେଖ ।

- (କ) विद्याहीना: कीदृशा: किंशुका: इव न शोभन्ते ?
- (ख) धीमतां काल: कथं गच्छति ?
- (ग) केषां काल: निद्रया कलहेन वा गच्छति ?
- (घ) खलस्य विद्या किमर्थम् ?
- (ङ) सज्जनस्य विद्या किमर्थम् ?
- (च) चन्द्र: केषां भूषणम् अस्ति ?
- (छ) सर्वधनप्रधानं किम् ?

୨. ଅଧ: ପ୍ରଦତ୍ତାନାମ୍ ପ୍ରଶ୍ନାନାମ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟେନ ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତୁ -

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟରେ ଉତ୍ତର ଲେଖ)

- (କ) निर्गन्धा: किंशुका: इव के न शोभन्ते ?
- (ख) मूर्खाणां काल: कथं गच्छति ?
- (ग) दुर्जन: विद्याया: धनस्य शक्ते: च उपयोगं कथं करोति ?
- (घ) कीदृशा: मनुष्या: भुवि भारभूता: भवन्ति ?
- (ङ) शनै: शनै: कानि साधनीयानि ?

३. उचितान् वाक्यांशान् परस्परं संयोजयन्तु -

(छत्र फलन कर)

(क)

- तदा वृत्तिश्च कीर्तिश्च
- खलस्य साधोर्विपरीतमेतत्
- शैनर्विद्या शनैर्वित्तं
- विद्याहीना न शोभन्ते
- न चोरहार्यं न च राजहार्यम्
- विद्या राजसु पूज्यते
- अतो धर्मार्थमोक्षेभ्यः

(ख)

- पञ्चैतानि शनैः शनैः
- निर्गन्धा इव किंशुकाः
- यदा विद्या भवेत्तव
- न भ्रातृभाज्यं न च भारकारि
- ज्ञानाय दानाय च रक्षणाय
- विद्याभ्यासं समाचरेत
- न हि धनम्

वयं जानीमः (थापन जाहीन)

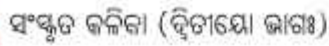
विद्यायाः सन्दर्भे श्लोकाः

नास्ति विद्यासमो बन्धुर्नास्ति विद्यासमः सुहृत् ।
नास्ति विद्यासमं वित्तं नास्ति विद्यासमं सुखम् ॥
विद्याभ्यासस्तपो ज्ञानमिन्द्रियाणां च संयमः ।
अहिंसा गुरुसेवा च निःश्रेयसकरं परम् ॥
ज्ञातिभिर्वण्ट्यते नैव चोरेणापि न नीयते ।
दाने नैव क्षयं याति विद्यारत्नं महाधनम् ॥

गृहकार्यम् (गृहकार्य)

१. क, त, व, म, य इति पञ्चभिः वर्णैः श्लोकान् सङ्गृह्य स्फोरकपत्रे लिखतु, शिक्षकस्य अनुमत्या कक्षाभित्तिषु स्थापयतु ।
२. यथा अस्मिन् पाठे अन्त्याक्षरीश्लोकाः दत्ताः सन्ति तथैव विविधस्रोतोभ्यः (ग्रन्थालयः, अन्तर्जालम्, अध्यापकाः, मित्राणि इत्यन्यादिभ्यः) सुभाषितानि चित्वा अन्त्याक्षरीक्रमेण लिखन्तु ।

(ତ୍ରୟୋବିଂଶ ପାଠ)

(हिरण्यकशिपोः सभा)

- राजभटः** - अयि भोः सावधानाः तिष्ठन्तु । राजाधिराजः राजगम्भीरः त्रैलोक्याधिपतिः देवाधिदेवः दैत्यराजः हिरण्यकशिपुः आगच्छति ।
- सभासदः** - विजयतां महाराज ! विजयताम् । विजयतां महाराज ! विजयताम् ।
- हिरण्यकशिपुः** - ह ह ह ह ..... (अट्टहासेन सह) अहम् एव सर्वशक्तिमान् अस्मि । अहम् अमरः अस्मि ।
- मन्त्री** - सत्यं दैत्यराज ! सुराः असुराः यक्ष - गन्धर्व - किन्नराः भवतं सर्वे भीताः तिष्ठन्ति ।
- दैत्यपुरोहितः** - भगवन् ! देशे सवत्र भवतः एव पूजा भवति । अन्यदेवतानाम् पूजाराधनं न भवति । इतः परं यज्ञभागादिकम् अपि देवेभ्यः न केऽपि दास्यन्ति ।
- हिरण्यकशिपुः** - साधु साधु । अयि भोः मन्त्रिन् ! सर्वत्र जनाः मामेव ध्यायन्ति खलु !
- मन्त्री** - देव ! सर्वत्र भवतः एव नामकीर्तनं भवति, किन्तु ..... (अधोमुखः मौनं तिष्ठति ।)
- हिरण्यकशिपुः** - (सक्रोधम्) आः ! जानामि जानामि । भवान् मम पुत्रस्य विषये वक्तुम् इच्छति खलु ।
- मन्त्री** - (मन्दध्वनिना) सत्यं देव !
- हिरण्यकशिपुः** - मम पुत्रकः एव मम शत्रुः अस्ति । कुलकलङ्कः सः प्रह्लादः अहर्निशं मम शत्रोः हरेः गुणगानं करोति ।
- सेनापतिः** - स्वामिन् ! गजस्य पद - दलनेन अपि सः जीवति ।
- हिरण्यकशिपुः** - अहो महदाश्चर्यम् !
- सेनापतिः** - भवदाज्ञया वयम् उत्तुङ्गशिखरात् तं पातितवन्तः । तथापि सः न मृतः ।
- मन्त्री** - रज्ज्वा बद्ध्वा समुद्रमध्ये क्षिप्तवन्तः । तथापि .....
- हिरण्यकशिपुः** - (हस्तौ मर्दयन् सक्रोधम्) आ ..... किं करवाणि, किं करवाणि एतस्य ।
(किञ्चिद् विचिन्त्य) अस्तु तावत् । उपायः मया चिन्तितः द्रक्ष्यामि सः कथं जीविष्यति ।
(इति वदन् सभातः निर्गतः ।)

(सर्वे निष्क्रान्ताः)

- हिरण्यकशिपुः** - अयि भोः अनुजे ! होलिके !! होलिके !!! कुत्र असि त्वम् ? इत इतः ।
- होलिका** - प्रणमामि भ्रातः ! कथं मां स्मरसि ? किमर्थं दुःखितः ? किं कारणम् अस्य दुःखस्य ? वद भ्रातः ! वद ।
- हिरण्यकशिपुः** - अनुजे ! त्वं जानासि एव, मम पुत्रः एव मम शत्रुः जातः । (क्षीणस्वरेण सर्वं वृत्तान्तं कथयति)

होलिका

- भ्रातः ! अलं चिन्तया, ब्रह्मणः वरप्रसादात् अग्निः मां न दहति, अहं दाहयामि प्रह्लादम् ।
आश्वस्तो भव ।

(होलिका प्रह्लादकक्षं प्रविशति)

प्रह्लादः

- (होलिकां दृष्ट्वा) पितृष्वसः ! (आलिङ्गति)

होलिका

- अयि भोः प्रह्लाद ! आगच्छ, आवां क्रीडिष्यावः ।

प्रह्लादः

- (सहर्षम्) बाढम् ।

होलिका

- प्रथमं त्वं माम् अन्विष्यसि ।

प्रह्लादः

- (सहर्षम्) साधु ।

(होलिका प्रह्लादस्य नेत्रयोः पाट्टिकां बध्नाति । किञ्चित् दूरे अग्निं प्रज्ज्वालयति)
स्वयम् अग्नौ उपविश्य करतलध्वनिना आह्वयति ।

होलिका

- अत्र, अहम् अत्र अस्मि, इत इतः ।

प्रह्लादः

- अहो तापम् अनुभवामि खलु अहम् ।

(प्रह्लादः अग्निकुण्डस्य समीपम् गच्छति ।
तम् अङ्गे स्वीकरोति ।)

होलिका

- ह ..... ह ..... ह ..... प्रह्लाद !

अहंतव मृत्युः अस्मि :

अहं त्वाम् अग्नये दास्यामि ।

प्रह्लादः

- (करौ बद्ध्वा हारिं स्मरति)

ॐ नमो नारायणाय,

ॐ नमो नारायणाय,

ॐ नमो नारायणाय .....

(नारायणस्य कृपया प्रह्लादः रक्षितः भवति ।

ब्रह्मणः वरस्य दुरुपयोगकारणात् अग्निः

होलिकाम् एव दहति । होलिका अग्निदाहात्

आर्तनादं कुर्वती प्राणान् त्यजति ।)

- ଦୈତ୍ୟା:** - ଅହୋ ! କିମେତତ୍ ? ହୋଲିକା ଏବଂ ଦଗ୍ଧା ।
(ତତ: ପ୍ରବିଶତ: ପ୍ରହ୍ଲାଦ: ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ: ଚ)
- ପ୍ରହ୍ଲାଦ:** - ॐ ନମୋ ନାରାୟଣାୟ, ॐ ନମୋ ନାରାୟଣାୟ .....
- ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ:** - (ସକ୍ରୋଧଂ ଦନ୍ତାନୁ ବିଘଟ୍ଟୟନ୍) ଆ:, ନାରାୟଣ ! ନାରାୟଣ ! ଦର୍ଶୟ, କୁତ୍ର ଅସ୍ତି ତବ ନାରାୟଣ: ?
- ପ୍ରହ୍ଲାଦ:** - ତାତ ! ଶ୍ରୀହରି: ତୁ ସର୍ବତ୍ର ଅସ୍ତି ।
- ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ:** - କିଂ ତେ ହରି: ଅତ୍ର ଅସ୍ତି ? ତତ୍ର ଅସ୍ତି ? ସୋପନେଷୁ ଅସ୍ତି ? ଅଥବା ଅସ୍ମିନ୍ ଶ୍ତମ୍ଭେ ଅସ୍ତି ?
- ପ୍ରହ୍ଲାଦ:** - ନୂନଂ ହରି: ସର୍ବତ୍ର ଅସ୍ତି । ଅସ୍ମିନ୍ ଶ୍ତମ୍ଭେ ଅପି ଅସ୍ତି ।
- ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ:** - ଆ:, ମୂଢ଼ ! ପଞ୍ଚ, ପଞ୍ଚ, ଅନେନ ଖଢ୍ଗେନ ଶ୍ତମ୍ଭଂ ଭଢ଼କ୍ଷ୍ୟାମି ।
- ପ୍ରହ୍ଲାଦ:** - ॐ ନମୋ ନାରାୟଣାୟ, ॐ ନମୋ ନାରାୟଣାୟ, ॐ ନମୋ ନାରାୟଣାୟ .....
- (ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ: ଶ୍ତମ୍ଭଂ ପ୍ରହରତି । ମହତା ଗର୍ଜନେନ ନୃସିଂହ: ଶ୍ତମ୍ଭାତୁ ବହି: ଆଗଚ୍ଛତି)

ନୃସିଂହ:

– (କ୍ରୋଧେ ନିଂହଗର୍ଜନଂ କୁର୍ବନ୍) ରେ ପାପାତ୍ମନ୍ ! ଅଦ୍ଵ ତବ ମୃତ୍ୟୁଃ ସନ୍ନିହିତଃ । କାଳୋଽହଂ ତବ ।

ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ:

– (ଆଦୌ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟେଣ ପଞ୍ଚୟତି ପୁନଃ କଥୟତି) ଆଃ, ଅସତ୍ୟବାଦିନ୍ । ଅହଂ ବ୍ରହ୍ମଦେବାତ୍ଵଂ ପ୍ରାପ୍ୟ ଅମରଃ ଅସ୍ମି । ତ୍ଵାମ୍ଵେବ ମୃତ୍ୟୁଲୋକଂ ପ୍ରେଷୟିଷ୍ୟାମି ।

(ତସ୍ମିନ୍ ସନ୍ଧ୍ୟାକାଳେ ନୃସିଂହଃ ହିରଣ୍ୟକଶିପୁଂ କେଶେଷୁ ଗୃହିତ୍ଵା କର୍ପତି)

ନୃସିଂହ:

– ରେ ମୂର୍ଖ ! ଅଧମ ! ତ୍ଵଂ ବ୍ରହ୍ମଦେବାତ୍ଵଂ ପ୍ରାପ୍ତବାନ୍ ଅସି, ତଂ ବରମ୍ଵନୁଲ୍ଲଙ୍ଘ୍ୟ ଅହଂ ତ୍ଵାଂ ମାରୟିଷ୍ୟାମି ।

(ରାଜଭବନସ୍ୟ ଅନ୍ତଃ ବହିଃ ଚ ଏତयोଃ ମଧ୍ୟେ ବିଘ୍ନାମାନାୟାଂ ଦେହଲ୍ୟାଂ ତଂ ଗୃହ୍ଣାତି)

ମୂଢ଼ ! ପଞ୍ଚ, ନ ତ୍ଵମସି ଭୁବି, ନ ଚ ଶ୍ଵର୍ଗେ ;

ନ ବା ପାତାଳେ, ନ ଚ ଆକାଶେ ;

ନ ଗୃହାଭ୍ୟନ୍ତରେ, ବହିର୍ଭାଗେ ବା ;

ନାୟଂ ଦିବସୋ, ନ ବା ରାତ୍ରିଃ ;

ନାହଂ ମନୁଷ୍ୟୋ, ନ ଚ ପଞ୍ଚୁଃ ;

ନ ଅଶ୍ତ୍ରେଣ, ନ ଚ ଶଶ୍ତ୍ରେଣ

ନିଜନଃପୁଃ ତବ ବକ୍ଷଃ ଶ୍ଵଥଳଂ

ବିଦିର୍ୟ ହନିଷ୍ୟାମି ।

ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ:

– (ଭୀତଃ) ପ୍ରଭୋ ! କ୍ଷମସ୍ଵ ମାଂ, କ୍ଷମସ୍ଵ ।

ନୃସିଂହ:

– ଅଧମ ! ନ ତେଽପରାଧଃ କ୍ଷମ୍ୟଃ ।

(ନିଂହଗର୍ଜନଂ କୁର୍ବନ୍

ହିରଣ୍ୟକଶିପୋଃ ବକ୍ଷଃ ଶ୍ଵଥଳଂ

ଭିନନ୍ତି)

ଅଧ୍ୟାପିକା

– ଏବମ୍ଐଶ୍ଵରଃ ସର୍ବତ୍ର ଅସ୍ତି ଇତି ବାଳଃ ପ୍ରହ୍ଲାଦଃ ଦର୍ଶିତବାନ୍ ।

ଅତ ଏବ ଉଚ୍ୟତେ,

ଐଶାବାସ୍ୟମ୍ଐଦଂ ସର୍ବମ୍ଐତି ।

ବ୍ୟଂ ଶବ୍ଦାର୍ଥାନ୍ ଜାଣୀୟ:

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
ईशावास्यम्	ईश्वरेण व्याप्तम्	ईश्वर से व्याप्त	Pervaded by God	ଶିଶୁରକ ଆବାସ
राजगम्भीरः	राजसु गम्भीरः	राजाओं में कुशलतम	The best amongst the kings	ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଜା
कश्चन	कोऽपि जनः	कोई व्यक्ति	Someone (M)	କଣେ
विजयताम्	जयतु	विजयी होवे	Let (him) be victorious	ଜୟ ହେଉ
सर्वशक्तिमान्	सर्वसामर्थ्यवान्	सबसे अधिक शक्तिशाली	All powerful	ସର୍ବଶକ୍ତିଶାଳୀ
यक्षाः	कुबेरस्य अनुचराः	यक्षाः	Yakshas (type of Demi-Gods)	ଯକ୍ଷମାନେ
गन्धर्वाः	दिव्यगायकाः	गन्धर्व	Gandharvas (type of Demi - Gods)	ଦିବ୍ୟଗାୟକ ଗନ୍ଧର୍ବମାନେ
किन्नराः	किम्पुरुषाः (देवानां जातिविशेषः)	किन्नर	Kinnaras (type of Demi - Gods)	କିନ୍ନରମାନେ
यज्ञभागः	हविः	यज्ञ - आहुति	Yajna offering	ଯଜ୍ଞରେ ସମର୍ପିତ ଦ୍ରବ୍ୟ
आराधनम्	पूजनम्	पूजा	Worship	ପୂଜନ
दास्यन्ति	दानं करिष्यन्ति	देंगे	Shall give	ଦେବେ
ध्यायन्ति	ध्यानं कुर्वन्ति	ध्यान करते हैं	Meditate	ଧ୍ୟାନ କରନ୍ତି
नामकीर्तनम्	नामस्तुतिः	नाम जपना	Singing the name in praise	ନାମ ଜପ
सक्रोधम्	कोपेन सह	क्रोध सहित	With Anger	ରାଗରେ
खलु (अव्ययम्)	ननु	निश्चित रूप से	Indeed	ନିଶ୍ଚୟ
कुलकलङ्कः	कुलपातकः	वंश को कलंकित करने वाला	One who brings ill-frame to the family	ବଂଶର କଳଙ୍କ
अहर्निशम्	अहोरात्रः	दिन - रात	Day and night	ଦିନରାତି
पद - दलनेन	पदकुट्टनेन	पैरों के द्वारा कुचलने से	Stamped (by foot)	ପାଦରେ ଦଳିଦେବା ଦ୍ୱାରା
उत्तुङ्शिखरात्	उन्नतपर्वतस्य अग्रभागात्	उँचे पर्वत के शिखर से	From the peak of a high mountain	ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତ ଶିଖରରୁ

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
ରଞ୍ଜ୍ଵା	ରଞ୍ଜୁଦ୍ଵାରା	ରଞ୍ଜୁର ଦ୍ଵାରା	by the rope	ଦଉଡ଼ି ଦ୍ଵାରା
ବଦ୍ଧ୍ଵା	ନିବଦ୍ଧ	ବାନ୍ଧିକର	Having tied	ବାନ୍ଧି
କ୍ଷାପ୍ତବନ୍ତ:	ତ୍ୟକ୍ତବନ୍ତ:	ଫିଙ୍ଗି ଦିଆ	(They) Threw	ଫିଙ୍ଗିଦେଲେ
ବିଚିନ୍ତ୍ୟ	ଚିନ୍ତନ କୃତ୍ଵା	ସୋଚିକର	Having thought	ଚିନ୍ତାକରି
ଦ୍ରକ୍ଷ୍ୟାମି	ଅବଲୋକୟିଷ୍ୟାମି	ଦେଖୁଁଗା	Shall see	ଦେଖିବି
ନିସ୍କ୍ରାନ୍ତ:	ନିର୍ଗତ:	ନିକଲି ଗଲା	Went out	ବାହାରିଗଲେ
ବୃତ୍ତାନ୍ତମ୍	ବାର୍ତ୍ତାମ୍	ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବା ଘଟଣା କୋ	Account/ Anecdote	ଗଟଣା
ଅଳଂ ଚିନ୍ତୟା	ଚିନ୍ତାଂ ମା କୁରୁ	ଚିନ୍ତା ମତ କରୋ	Do not worry	ଚିନ୍ତା କର ନାହିଁ
ପିତୃଷ୍ଠସ:	ପିତୁ: ଭଗିନି !	ହେ ବୁଆ !	Hey Paternal Sister !	ପିତୃଷୀ !
ବାଢ଼ମ୍	ନିଶ୍ଚୟେନ	ଅବଶ୍ୟ	Certainly	ହଁ
ଅନ୍ଵିଷ୍ୟସି	ମାର୍ଗାନ୍ଵିଷ୍ୟସି	ଢୁଢୁଙ୍ଗେ	(You) Shall search	ଖୋଜିବୁ
କରତଳଧ୍ଵନିନା	ତାଳିକାବାଦନେନ	ତାଳି ବଜା କରି	Clap sound	ତାଳିମାରି
ଇତ: ଇତ:	ଅନେନ ମାର୍ଗେଣ	ଇସ ଓର	This way	ଇଥାବେ
ଆର୍ତ୍ତନାଦମ୍	ଚିତ୍କାର - କ୍ରନ୍ଦନମ୍	ଚିଲିଲାକରି ରୋନା	Cry for help	କରୁଣା ଚିତ୍କାର
ଭଞ୍ଜ୍ୟାମି	ଭଗ୍ନ କରିଷ୍ୟାମି	ତୋଡ଼ି ଦୁଁଗା	(I) shall break	ଭାଙ୍ଗିବି
ସନ୍ନିହିତ:	ସମାଗତ:	ପାସ ଆସା	Came near	ପାଖକୁ ଆସିଲା
କାଳୋଽହମ୍	ଯମ: ଅହମ୍	ମੈ ମୃତ୍ୟୁ ହୁଁ	I am death	ମୁଁ ମୃତ୍ୟୁ
ମୃତ୍ୟୁଲୋକମ୍	ଯମପୁରମ୍	ଯମଲୋକ	Realm of death	ଯମପୁର
କର୍ଷତି	ଆକର୍ଷତି	ଖିଞ୍ଚିତା ହେଁ	Pulls	ଟାଣୁଛି
ଦେହଲ୍ୟାମ୍	ଦ୍ଵାରତଳେ	ଦେହର ମେଁ	Threshold	ଏନ୍ତ୍ରୀ
ନିଜନଖୈ:	ସ୍ଵସ୍ଥ କରଜୈ:	ଅପନେ ନାଖୁଁନେଁ ସେ	By own nails	ନିଜ ନଖରେ
ଅଧମ !	ହେ କ୍ଷୁଦ୍ରଜନ !	ହେ ନିଚ !	of Low calibre person	ଅଧମ !
କ୍ଷମ୍ୟ:	ସୋଢ଼ବ୍ୟ:	କ୍ଷମା କରିବେ ଯୋଗ୍ୟ	Worthy of forgiving	କ୍ଷମାଯୋଗ୍ୟ
ବକ୍ଷ: ସ୍ଥଳମ୍	ଉର: ସ୍ଥଳମ୍	ଛାତି	Chest	ଛାତି
ଭିନତି	ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ କରୋତି	ଚିରତା ହେଁ	Tears apart	ଚିରିଦେଲେ ।

ବୟମ୍ ଅଭ୍ୟାସଂ କୁର୍ମ: (ଥାମେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା)

୧. ଅଧ: ପ୍ରଦତ୍ତାନାଂ ପ୍ରଶ୍ନାନାମ୍ ଏକପଦେନ ଉତ୍ତରାଣି ଲିଖତୁ -

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ନିଜ ଭାଷାରେ ଏକପଦରେ ଉତ୍ତର ଲେଖ ।

- (କ) ଦୈତ୍ୟରାଜ: କ: ? _____
- (ଖ) କେ ହିରଣ୍ୟକଶିପୁଂ ଧ୍ୟାୟନ୍ତି ? _____
- (ଗ) କିଂ ଦେବେଭ୍ୟ: ନ ଦାସ୍ୟନ୍ତି ? _____
- (ଘ) କସ୍ୟ ଦଳନେନ ଅପି ସ: ଜୀବତି ? _____
- (ଙ) ରାକ୍ଷସା: କୁତ: ପ୍ରହ୍ଲାଦଂ ପାତ୍ତିତବନ୍ତ: ? _____
- (ଚ) ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ: କସ୍ମାତ୍ ବରଂ ପ୍ରାପ୍ତବାନ୍ ? _____
- (ଛ) ହରି: କୁତ୍ର ଅସ୍ତି ଇତି କ: ବଦତି ? _____

୨. ଅଧ: ପ୍ରଦତ୍ତାନାଂ ପ୍ରଶ୍ନାନାଂ ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟେନ ଉତ୍ତରାଣି ଲିଖତୁ

(ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ନିଜ ଭାଷାରେ ଲେଖ)

- (କ) କେ ଭୀତା: ତିଷ୍ଠନ୍ତି ?
- (ଖ) ପ୍ରହ୍ଲାଦ: ଅହର୍ନିଶଂ କିଂ କରୋତି ?
- (ଗ) ପ୍ରହ୍ଲାଦଂ କଥଂ ସମୁଦ୍ରେ କ୍ଷିପ୍ତବନ୍ତ: ?
- (ଘ) ନୂତ୍ତସିଂହ: କଥଂ ବହି: ଆଗଚ୍ଛତି ?
- (ଙ) ହିରଣ୍ୟକଶିପୁ: କେନ ଶ୍ତମ୍ଭଂ ଭଙ୍ନକ୍ଷ୍ୟାମି ଇତି ବଦତି ?
- (ଝ) ଶନୈ: ଶନୈ: କାନି ସାଧନୀୟାନି ?

ବୟଂ ଜାନୀମ: (ଥାମେ ଜାଣିବା)

୧. ଭାରତୀୟଜ୍ଞାନପରମ୍ପରାୟାଂ ସଂସ୍କୃତବାଙ୍ମୟସ୍ୟ ବିଶେଷତ: ପୁରାଣାନାଂ ମହତୀ ଭୂମିକା ବର୍ତ୍ତତେ ।
ପ୍ରଧାନତୟା ଅଷ୍ଟଦଶ ପୁରାଣାନି ସନ୍ତି ।

ମଦ୍ବୟଂ ଭଦ୍ବୟଂ ଚୈବ ବ୍ରତ୍ରୟଂ ବଚତୁଷ୍ଟୟମ୍ ।
ଅନାପଲିଂଗକୂସ୍କାନି ପୁରାଣାନି ପ୍ରଚକ୍ଷତେ ।।

ସଂସ୍କୃତ ଚଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟା ଭାଗ)

* ମହାୟମ୍	-	୧. ମତ୍ସ୍ୟପୁରାଣମ୍	୨. ମାର୍କଣ୍ଡେୟପୁରାଣମ୍
* ଧୃତ୍ୟମ୍	-	୩. ଭାଗବତପୁରାଣମ୍	୪. ଭବିଷ୍ୟପୁରାଣମ୍
* ବ୍ରତ୍ରୟମ୍	-	୫. ବ୍ରହ୍ମପୁରାଣମ୍	୬. ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡପୁରାଣମ୍
		୭. ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତପୁରାଣମ୍	
* ବଚତୁଷ୍ଟୟମ୍	-	୮. ବାୟୁପୁରାଣମ୍	୯. ବରାହପୁରାଣମ୍
		୧୦. ବାମନପୁରାଣମ୍	୧୧. ବିଷ୍ଣୁପୁରାଣମ୍
* ଅନାପଲିଙ୍ଗକୁସ୍କାନି -	୧୨. ଅଗ୍ନିପୁରାଣମ୍	୧୩. ନାରଦପୁରାଣମ୍	
(ଅ - ନା - ପ - ଲିଙ୍ଗ -	୧୪. ପଦ୍ମପୁରାଣମ୍	୧୫. ଲିଙ୍ଗପୁରାଣମ୍	
ଗ - କୁ - ସ୍କାନି)	- ୧୬. ଗରୁଡ଼ପୁରାଣମ୍	୧୭. କୂର୍ମପୁରାଣମ୍	
	୧୮. ଶ୍କନ୍ଦପୁରାଣମ୍		

ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟମ୍ (ଗୃହକାର୍ଯ୍ୟ)

୧. ମାତା - ପିତ୍ରୋଃ ଶିକ୍ଷକସ୍ୟ ଚ ସାହାୟ୍ୟେନ ମାନବାନାଂ ଷୋଡ଼ଶ - ସଂସ୍କାରାଣାଂ ନାମାନି ଲିଖତୁ ।
୨. ପୁରାଣେଭ୍ୟଃ କାମପି ଏକାଂ କଥାଂ ସଂଗୃହ୍ୟ ଲିଖତୁ କକ୍ଷାୟାଂ ଶ୍ରାବୟନ୍ତୁ ଚ ।
୩. କକ୍ଷାୟାଃ ସର୍ବେ ଛାତ୍ରାଃ ମିଳିତ୍ବା ଅସ୍ୟ ନାଟକସ୍ୟ ଅଭିନୟଂ କୁର୍ବନ୍ତୁ ।
୪. ବିଷୟାତ୍ ଦଶ (୧୦) ଅକାରାନ୍ତ ପୁଂଲିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦାନ୍ ସଂଗୃହ୍ୟ ଲିଖତୁ ।

ଚତୁର୍ବିଂଶ: ପାଠ:

(ଚତୁର୍ବିଂଶ ପାଠ)

ସୂକ୍ତିମାଳା

(ସୂକ୍ତୟ: ଅସ୍ମାକଂ ଜୀବନେ ମାର୍ଗଦର୍ଶନଂ କୁର୍ବନ୍ତି, ସଂସ୍କୃତସାହିତ୍ୟେ ସୂକ୍ତିନାଂ ଭାଣ୍ଡାଗାର: ଅସ୍ତି ।
ସୂକ୍ତି: ଇତି ସୁନ୍ଦରଂ ବଚନମ୍)

ମାତା ଭୂମି: ପୁତ୍ରୋଽହଂ ପୃଥିବ୍ୟା: ॥ ୧ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ:

- ମାତା ଭୂମି: ପୁତ୍ର: ଅହମ୍ ପୃଥିବ୍ୟା: ।

ଅନ୍ବୟ:

- ଭୂମି: ମାତା (ଅସ୍ତି) ଅହଂ ପୃଥିବ୍ୟା: ପୁତ୍ର: (ଅସ୍ମି) ।

ଭାବାର୍ଥ:

- ପୃଥିବୀ ଅସ୍ମାନ୍ ମାତା ଇବ ଲାଳୟତି ପାଳୟତି ଚ । ଅତ: ଭୂମି: ଅସ୍ମାକଂ ସର୍ବେଷାଂ ମାତା ଅସ୍ତି ।
ବୟଂ ସର୍ବେ ଅସ୍ୟା: ପୃଥିବ୍ୟା: ସନ୍ତାନା: ସ୍ମ: । ଏଷା ସର୍ବଦା ପୂଜ୍ୟା ଅସ୍ତି ।

ଅର୍ଥ:

- ପୃଥିବୀ ଆମର ମାଆ ଏବଂ ଆମେ ପୃଥିବୀର ସନ୍ତାନ ।

ନ ରତ୍ନମନ୍ବିଷ୍ୟତି, ମୃଗ୍ୟତେ ହି ତତ୍ ॥ ୨ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ:

- ନ ରତ୍ନମ୍ ଅନ୍ବିଷ୍ୟତି ମୃଗ୍ୟତେ ହି ତତ୍ ।

ଅନ୍ବୟ:

- ରତ୍ନଂ ନ ଅନ୍ବିଷ୍ୟତି, ତତ୍ ମୃଗ୍ୟତେ ହି ।

ଭାବାର୍ଥ:

- ହିରକାଦିନି ରତ୍ନାନି ଗ୍ରାହକସ୍ୟ ଅନ୍ବେଷଣଂ ନ କୁର୍ବନ୍ତି ଅପିତୁ ଗ୍ରାହକା: ଏବ ରତ୍ନାନାମ୍ ଅନ୍ବେଷଣଂ
କୁର୍ବନ୍ତି । ତଥୈବ ଅସ୍ମାସୁ ଯଦି ଗୁଣା: ସନ୍ତି ତର୍ହି ଗୁଣଜ୍ଞା: ସ୍ବୟମେବ ଅସ୍ମାନ୍ ଅନ୍ବିଷ୍ୟ
ଆଗଚ୍ଛନ୍ତି ।

ଅର୍ଥ:

- ରତ୍ନ କାହାରିକୁ ଖୋଜି ନାହିଁ ବରଂ ସମସ୍ତେ ତା'କୁ ଖୋଜନ୍ତି ।

ଶରୀରମାତ୍ତଂ ଖଲୁ ଧର୍ମସାଧନମ୍ ॥ ୩ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ:

– ଶରୀରମ୍ ଆତ୍ମମ୍ ଖଲୁ ଧର୍ମସାଧନମ୍ ।

ଅନ୍ବୟ:

– ଶରୀରଂ ଖଲୁ ଆତ୍ମଂ ଧର୍ମସାଧନମ୍ ।

ଭାବାର୍ଥ:

– ଯଦି ଅସ୍ମାକଂ ଶରୀରଂ ଶ୍ଵସ୍ଥମ୍ ଅସ୍ତି ତର୍ହିଂ ବୟଂ ଶ୍ଵକର୍ତ୍ତବ୍ୟସ୍ୟ ପାଳନଂ କର୍ତୁଂ ଶକ୍ନୁମଃ, ଅତଃ ଅସ୍ମାଭିଃ ଶ୍ଵଶରୀରସ୍ୟ ରକ୍ଷା ସର୍ବଥା କରଣୀୟା ଯତଃ ଶରୀରମ୍ ଇବ ଧର୍ମପାଳନସ୍ୟ ପ୍ରଥମଂ ସାଧନମ୍ ଅସ୍ତି ।

ଅର୍ଥ :

– ଶରୀର ହିଁ ସମସ୍ତ ଧର୍ମ ସାଧନ (କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଳନ) ର ମୂଳ ଅଟେ ।

କ୍ଷଣଶଃ କଣଶଶଚୈବ ବିଦ୍ୟାମର୍ଥଂ ଚ ସାଧୟେତ୍ ॥ ୪ ॥

ପଦଚ୍ଛେଦ:

– କ୍ଷଣଶଃ କଣଶଃ ଚ ଇବ ବିଦ୍ୟାମ୍ ଅର୍ଥମ୍ ଚ ସାଧୟେତ୍ ।

ଅନ୍ବୟ:

– କ୍ଷଣଶଃ (ଇବ) ବିଦ୍ୟାଂ କଣଶଃ ଇବ ଅର୍ଥଂ ଚ ସାଧୟେତ୍ ।

ଭାବାର୍ଥ:

– ଜ୍ଞାନଂ ପ୍ରାପ୍ତୁଂ ସମୟସ୍ୟ ନିରନ୍ତରମ୍ ଉପଯୋଗଃ କରଣୀୟଃ । ଇକସ୍ୟ ଅପି କ୍ଷଣସ୍ୟ ନାଶଃ ନ କରଣୀୟଃ । ଇବମ୍ ଇବ ଯଦି କୋଽପି ଧନସ୍ୟ ସଞ୍ଚୟଂ କର୍ତୁମ୍ ଇଚ୍ଛତି ତର୍ହିଂ ସଃ ନିରନ୍ତରଂ ରୂପ୍ୟକସ୍ୟ ସଞ୍ଚୟଂ କୁର୍ଯାତ୍ । 'କ୍ଷଣତ୍ୟାଗେ କୃତୋ ବିଦ୍ୟା, କଣତ୍ୟାଗେ କୃତୋ ଧନମ୍ ।

ଅର୍ଥ :

ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ବିଦ୍ୟା ଓ ଧନକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସଂଗ୍ରହ କରିବା ଉଚିତ ।

सुखार्थिनः कुतो विद्या, कुतो विद्यार्थिनः सुखम् ॥ ५ ॥

पदच्छेदः

– सुखार्थिनः कुतः विद्या कुतः विद्यार्थिनः सुखम् ।

अन्वयः

– सुखार्थिनः विद्या कुतः (भवेत्), विद्यार्थिनः सुखं कुतः (भवेत्) ।

भावार्थः

– यः सदैव सुखम् इच्छति, परिश्रमं न करोति, अलसः, अस्ति, सः कथं विद्यां प्राप्तुं शक्नोति ? अतः यः ज्ञानं लब्धुम् इच्छति सः आलस्यं सुखं च त्यक्त्वा निरन्तरं विद्यार्जनं कुर्यात् ।

ଅର୍ଥ :

– ସୁଖ ଲାଭ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଏବଂ ବିଦ୍ୟା ଜ୍ଞାନୀ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ସୁଖ / ଲାଭ କରିପାରେ ନାହିଁ ।

गुणाः पूजास्थानं गुणिषु न च लिङ्गं न च वयः ॥ ६ ॥

पदच्छेदः

– गुणाः पूजास्थानम् गुणिषु न च लिङ्गम् न च वयः ।

अन्वयः

– गुणिषु गुणाः (एव) पूजास्थानं (भवन्ति) लिङ्गं च न (भवति) वयः च न (भवति) ।

भावार्थः

– गुणानां सर्वदा एव आदरः भवति । गुणवान् जनः पुरुषः स्त्री वा भवेत्, बालः वृद्धः वा भवेत्, सः सर्वदा पूजनीयः एव भवति । आदरस्य कृते लिङ्गम् आयुः वा महत्त्वपूर्णं न भवति ।

ଅର୍ଥ :

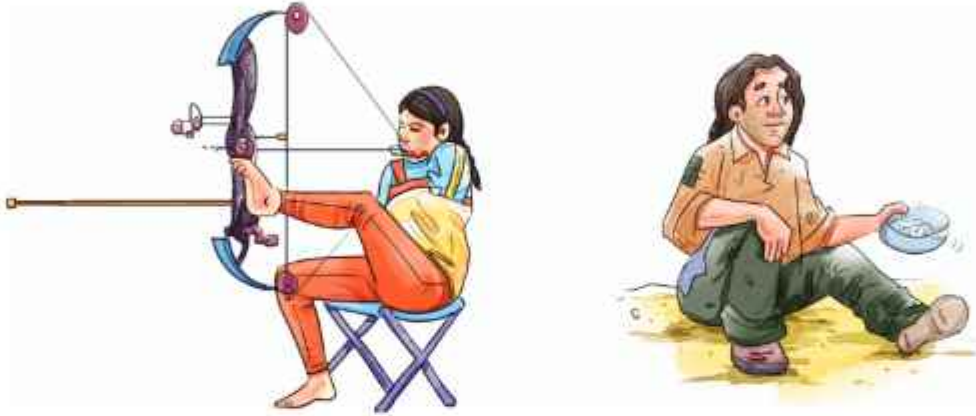
– ଗୁଣଗୁଡ଼ିକ ସବୁବେଳେ ଆଦରଣୀୟ । ଗୁଣାବ୍ୟକ୍ତିର ଲିଙ୍ଗ ଓ ବୟସ ବିଚାରଣୀୟ ନୁହେଁ ।

ମା ବ୍ରୂହି ଦୀନଂ ବଚଃ ॥ ୭ ॥

- ପଦଚ୍ଛେଦ:** – ମା ବ୍ରୂହି ଦୀନମ୍ ବଚଃ ।
- ଅନ୍ବୟ:** – (ତ୍ବଂ) ଦୀନଂ ବଚଃ ମା ବ୍ରୂହି ।
- ଭାବାର୍ଥ:** – ସମାଜେ ସର୍ବବିଧାଃ ଜନାଃ ଭବନ୍ତି । କେଚିତ୍ ସାହାୟ୍ୟଂ କୁର୍ବନ୍ତି । କେଚିତ୍ କେବଳଂ ବିକତ୍ଥନଂ କୁର୍ବନ୍ତି, ଅତଃ ସ୍ବାଭିମାନୀ ଜନଃ ଯସ୍ୟ କସ୍ୟାପି ପୁରତଃ ସାହାୟ୍ୟସ୍ୟ ଯାଚନାଂ ନ କୁର୍ଯାତ୍ ।
- ଅର୍ଥ** – ଲୋକେଲୋକେ ଅନ୍ୟ ଜିନିଷରେ ନିଜର ଆଜ୍ଞା, ଅସୁବିଧା ଦର୍ଶାଇ ଦୟାଳୁ ଭାବେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ଅନୁଚିତ ।

ଯସ୍ତୁ କ୍ରିୟାବାନ୍ ପୁରୁଷଃ ସଃ ବିଦ୍ବାନ୍ ॥ ୮ ॥

- ପଦଚ୍ଛେଦ:** – ଯଃ ତୁ କ୍ରିୟାବାନ୍ ପୁରୁଷଃ ସଃ ବିଦ୍ବାନ୍ ।
- ଅନ୍ବୟ:** – ଯଃ ତୁ କ୍ରିୟାବାନ୍ ପୁରୁଷଃ ସଃ ବିଦ୍ବାନ୍ (ଭବତି) ।
- ଭାବାର୍ଥ:** – ଅର୍ଜିତସ୍ୟ ଜ୍ଞାନସ୍ୟ ଜୀବନେ ଆଚରଣେନ, ବ୍ୟବହାରେ ଚ ପ୍ରୟୋଗେନ ହି ମନୁଷ୍ୟଃ ବାସ୍ତବିକଃ ବିଦ୍ବାନ୍ ଭବତି ନ ତୁ କେବଳମ୍ ଅଧ୍ୟୟନେନ । ବିଦ୍ୟା ଅନୁକୂଳ – କର୍ମଣା ବିନା ବ୍ୟର୍ଥା ଭବତି । ‘ଜ୍ଞାନଂ ଭାରଃ କ୍ରିୟାଂ ବିନା ।
- ଅର୍ଥ** – ପାଠପଢ଼ି ତା’କୁ ଜୀବନରେ ଆଚାର ବ୍ୟବହାରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ପ୍ରକୃତ ବିଦ୍ବାନ୍ ଅଟେ ।

शीलं परं भूषणम् ॥ ९ ॥

- ପଦଚ୍ଛେଦ:** – ଶୀଳମ୍ ପରମ୍ ଭୂଷଣମ୍ ।
- ଅନ୍ବୟ:** – ଶୀଳମ୍ ପରମ୍ ଭୂଷଣମ୍ (ଅସ୍ତି) ।
- ଭାବାର୍ଥ:** – ମନୁଷ୍ୟସ୍ୟ ଆଚରଣମ୍ ଏବଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠମ୍ ଆଭୂଷଣମ୍ ଅସ୍ତି । ସଦାଚାରମ୍ ବିନା ଅନ୍ୟେ ଗୁଣା: ନିରର୍ଥକା: ଭବନ୍ତି ।
- ଅର୍ଥ** – ବ୍ୟକ୍ତିର ସତ୍ତ୍ୱଭାବ ହିଁ ତା'ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଳଙ୍କାର ଅଟେ ।

हितं मनोहारि च दुर्लभं वचः ॥ १० ॥

- ପଦଚ୍ଛେଦ:** – ହିତମ୍ ମନୋହାରି ଚ ଦୁର୍ଲଭମ୍ ବଚଃ ।
- ଅନ୍ବୟ:** – ହିତମ୍ ମନୋହାରି ଚ ବଚଃ ଦୁର୍ଲଭମ୍ (ଭବତି) ।
- ଭାବାର୍ଥ:** – କେଚନ ହିତକାରକମ୍ ବଚନମ୍ ବଦନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତତ୍ କଠୋରତୟା ବଦନ୍ତି । କେଚନ ମନୋରଞ୍ଜକମ୍ ବାକ୍ୟମ୍ ବଦନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତତ୍ ହିତକାରକମ୍ ନ ଭବତି । ତାଦୃଶମ୍ ବଚନମ୍ ଦୁର୍ଲଭମ୍ ଭବତି ଯତ୍ ହିତକାରକମ୍ ଅପି ସ୍ୟାତ୍, ମନୋରମମ୍ ଅପି ସ୍ୟାତ୍ ।
- ଅର୍ଥ** – ହିତକର ଓ ମନୋହର କଥା ଏକତ୍ର ଦୁର୍ଲଭ ଅଟେ ।

ବ୍ୟଂ ଶବ୍ଦାର୍ଥାନ୍ ଜାଣିୟ:

ଶବ୍ଦ:	ଅର୍ଥ:	ହିନ୍ଦୀ	English	ମାତୃଭାଷାୟାମ୍ ଅର୍ଥ:
ଅନ୍ବିଷ୍ୟତି	ଅନ୍ବେଷଣଂ କରୋତି	ଦୁଁଢ଼ତା ହେଁ	Searches	ଖୋଜେ
ମୃଗ୍ୟତେ	ଅନ୍ବିଷ୍ୟତେ	ଦୁଁଢ଼ା ଜାତା ହେଁ	Searches	ଖୋଜାଯାଏ
ଆଦ୍ୟମ୍	ପ୍ରଥମମ୍	ପହଲା	First	ପ୍ରଥମ
ଧର୍ମସାଧନମ୍	ଯେନ ଧର୍ମସିଦ୍ଧି: ଭବତି	ଧର୍ମ ସିଦ୍ଧି କା ସାଧନ	Instrument for performing Dharma	ଧର୍ମର ଉପାଦାନ
କ୍ଷଣଶ:	କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ	ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଳ ମେଁ	Every moment	ପ୍ରତିକ୍ଷଣ
କଣଶ:	କଣେ କଣେ	ପ୍ରତ୍ୟେକ କଣ ମେଁ	In every object and particle	ଗୋଟି ଗୋଟି କରି
ଅର୍ଥମ୍	ବିତ୍ତମ୍	ଧନ କୋ	Wealth	ଧନ
ସାଧୟେତ୍	ସମ୍ପାଦୟେତ୍	ଅର୍ଜନ କରନା ଚାହିଁ	Should accomplish	କରିବା ଉଚିତ୍
ସୁଖାର୍ଥୀନ:	ସୁଖମ୍ ଇଚ୍ଛତ:	ସୁଖ ଚାହନେ ବାଲେ କା	Of the seekers of enjoyment	ସୁଖ ଲୋଭୀ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର
ପୂଜାସ୍ଥାନମ୍	ଶ୍ରଦ୍ଧାଯୋଗ୍ୟମ୍	ବନ୍ଦନୀୟ	Worthy of worship	ଆବରଣୀୟ
ବୟ:	ଅବସ୍ଥା	ଆୟୁ	Age	ବୟସ
ମା	ନ	ମତ	Do not	ନୁହେଁ
ବ୍ରୁହି	ବଦ	ବୋଲୋ	May you tell	କୁହ
ଦୀନମ୍	ଦୈନ୍ୟମ୍	ଦୟନୀୟ	Helpless	ଦୟନୀୟ
ବିକତ୍ୟନମ୍	ଗର୍ବବାଣୀ	ମିଥ୍ୟା ଆତ୍ମ - ପ୍ରଶଂସା	Boasting	ଆତ୍ମ ପ୍ରଶଂସା
କ୍ରିୟାବାନ୍	କ୍ରିୟାଶୀଳ:	ସକ୍ରିୟ	Action - oriented	ସକ୍ରିୟ
ଶୀଳମ୍	ଆଚରଣମ୍	ଚରିତ୍ର	Character	ସ୍ୱଭାବ

ବୟମ୍ ଅଭ୍ୟାସଂ କୁର୍ମ: (ଆମେ ଅଭ୍ୟାସ କରିବା)

୧. ଅଧ: ପ୍ରଦତ୍ତାନାମ୍ ପ୍ରଶ୍ନାନାମ୍ ଏକପଦେନ ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତୁ -

ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ନିଜ ଭାଷାରେ ଗୋଟିଏ ପଦରେ ଲେଖ ।

- (କ) ଆଦ୍ୟଂ ଧର୍ମସାଧନଂ କିମ୍ ? -----
- (ଖ) କୀଦୃଶଂ ବଚ: ମା ବ୍ରୁହି ? -----
- (ଗ) ଶ୍ରେଷ୍ଠମ୍ ଆଭୂଷଣଂ କିମ୍ ଅସ୍ତି ? -----
- (ଘ) ସର୍ବେଷାଂ ମନୁଷ୍ୟାଣାଂ ମାତା କା ଅସ୍ତି ? -----
- (ଙ) ରତ୍ନାନାମ୍ ଅନ୍ବେଷଣଂ କେ କୁର୍ବନ୍ତି ? -----

୨. ପାଠସ୍ୟ ଆଧାରେଣ ଅଧୋଲିଖିତାନାମ୍ ପ୍ରଶ୍ନାନାମ୍ ଉତ୍ତରାଣି ନିଜଭାଷାୟା ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟେନ ଲିଖତୁ -

(ବିଷୟ ଆଧାରରେ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ନିଜ ଭାଷାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବାକ୍ୟରେ ଲେଖ ।)

- (କ) କ: ବିଦ୍ଵାନ୍ ଅସ୍ତି ? -----
- (ଖ) ଗୁଣିଷୁ ପୂଜାସ୍ଥାନଂ କିମ୍ ? -----
- (ଗ) କ: ବିଦ୍ଵାଂ ନ ପ୍ରାପ୍ନୋତି ? -----
- (ଘ) ମନୁଷ୍ୟ: ବିଦ୍ଵାମ୍ ଅର୍ଥଂ ଚ କଥଂ ସାଧୟେତ୍ ? -----
- (ଙ) କୀଦୃଶ ବଚନଂ ଦୁର୍ଲଭମ୍ ? -----

୩. ଉଚିତାନୁ ବାକ୍ୟାଂଶାନୁ ପରସ୍ପରଂ ସଂଯୋଜୟନ୍ତୁ -

(ସ୍ଥଳ ମେଳନ କର)

(କ)	(ଖ)
(କ) କ୍ଷଣଶ: କଣଶ: ସାଧୟେତ୍	ଶରୀରମ୍
(ଖ) ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠମ୍ ଆଭୂଷଣମ୍	ଗୁଣା:
(ଗ) ରତ୍ନଂ ନ ଅନ୍ବିଷ୍ୟତି, ତତ୍	ଦୁର୍ଲଭମ୍
(ଘ) ଆଦ୍ୟଂ ଧର୍ମସାଧନମ୍	ଶୀଳମ୍
(ଙ) ହିତକାରକଂ ମନୋହାରି ଚ ବଚ:	ବିଦ୍ଵାମ୍ ଅର୍ଥଂ ଚ
(ଚ) ପୂଜାସ୍ଥାନମ୍	ମୃଗୟତେ

୪. ପାଠାତ୍ ଅଧୋଲିଖିତାନାଂ ପଦାନାଂ ସମାନାର୍ଥକପଦାନି ଚିତ୍ତ୍ବା ଲିଖତୁ -

(ବିଷୟମଧ୍ୟରୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ପଦଗୁଡ଼ିକର ସମାନାର୍ଥକ ପଦ ବାଛି ଲେଖ ।)

(କ) ସୁତ:	---ପୁତ୍ର:---
(ଖ) ପ୍ରଥମମ୍	-----
(ଗ) ଧନମ୍	-----
(ଘ) ତନୁ:	-----
(ଙ) ବଚନମ୍	-----
(ଚ) ଆଚରଣମ୍	-----

ବୟଂ ଜାନୀମ: (ଆମେ ଜାଣିବା)

୧. **ମକାରଲେଖନମ୍** - ଯଦା 'ମ କାରାତ୍ (ମ୍) ପରଂ ବ୍ୟଞ୍ଜନବର୍ଣ୍ଣ: ଭବତି, ତଦା 'ମ କାରସ୍ୟ (ମ୍) ସ୍ଥାନେ ଅନୁସ୍ବାର: ( ) ଲେଖନୀୟ: । ଯଦା 'ମ କାରାତ୍ (ମ୍) ପରଂ ସ୍ବରବର୍ଣ୍ଣ: ଭବତି, ତଦା 'ମ କାର: (ମ୍) ଏବ ଲେଖନୀୟ: ।

ଯଥା - ପୁସ୍ତକମ୍ ପଠତି - ପୁସ୍ତକଂ ପଠତି ।

ପୁସ୍ତକମ୍ ଅପଠତ୍ - ପୁସ୍ତକମ୍ ଅପଠତ୍ ।

୨. **ସୂକ୍ତି:** - ସୁ + ଉକ୍ତି: । ଶୋଭନା + ଉକ୍ତି: = ସୂକ୍ତି: ଇତି କଥ୍ୟତେ । ଏତାସୁ ସୂକ୍ତିପୁ ଜୀବନମୂଲ୍ୟାନି ସନ୍ନିହିତାନି ଭବନ୍ତି । ଏତା: ସୂକ୍ତୟ: ଅସ୍ମାନ୍ ଜୀବନେ ଉନ୍ନତ୍ୟର୍ଥଂ ପ୍ରେରୟନ୍ତି । ସଂସ୍କୃତସାହିତ୍ୟମ୍ ଏତାଭି: ସୂକ୍ତିଭି: ପରିପୂର୍ଣ୍ଣମ୍ ଅସ୍ତି ।

୩. **ଅତ୍ର ଏତା: ସୂକ୍ତୟ: ବିବିଧେଭ୍ୟ: ଗ୍ରନ୍ଥେଭ୍ୟ: ସଂଗୃହିତା: । ତେଷାଂ ଗ୍ରନ୍ଥାନାଂ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ: ପରିଚୟ: ଅତ୍ର ଦୀୟତେ -**

- **ଅଥର୍ବବେଦ:** - ଅଥର୍ବବେଦ:, ଚତୁର୍ଥଂ ବେଦେଷୁ ଅନ୍ୟତମ: ଅସ୍ତି । ଅସ୍ମିନ୍ ବିବିଧା: ସ୍ତୁତୟ:, ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରଂ, ଚିକିତ୍ସାଶାସ୍ତ୍ରଂ, ତନ୍ତ୍ରବିଦ୍ୟା, ବିଜ୍ଞାନଂ, ଦର୍ଶନଂ ଚ ବର୍ଣ୍ଣିତମସ୍ତି ।
- **କୁମାରସଂସ୍ମରଣମ୍** - ମହାକବି: କାଳିଦାସ: ଅସ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥସ୍ୟ ରଚୟିତା । କୁମାରସଂସ୍ମରଣେ ଶିବସ୍ୟ ପାର୍ବତ୍ୟା: ଚ ବିବାହସ୍ୟ, କୁମାରସ୍ୟ କାର୍ତ୍ତିକେୟସ୍ୟ ଚ ଜନ୍ମନ: କଥା ବର୍ଣ୍ଣିତା ଅସ୍ତି ।
- **ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ରମ୍** - ଅସ୍ୟ ନୀତିଗ୍ରନ୍ଥସ୍ୟ ଲେଖକ: ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମା ଅସ୍ତି । ଅସ୍ମିନ୍ ଗ୍ରନ୍ଥେ ପଞ୍ଚ ପ୍ରକରଣାନି ସନ୍ତି । ଯତ୍ର ପଶୁପକ୍ଷିଣାଂ କଥାମାଧ୍ୟେନ ନୈତିକଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦତ୍ତା ।
- **ଉତ୍ତରାମଚରିତମ୍** - ସଂସ୍କୃତନାଟକେଷୁ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧସ୍ୟ ଅସ୍ୟ ନାଟକସ୍ୟ ରଚୟିତା ମହାକବି: ଭବଭୂତି:

अस्ति । अस्मिन् नाटके भगवतः श्रीरामस्य राज्याभिषेकोत्तरस्य जीवनस्य चरितं वर्णितम् अस्मि ।

- **नीतिशतकम्** - उज्जयिन्याः नृपः भर्तृहरिः संस्कृतस्य महान् कविः आसीत् । सः त्रीणि शतककाव्यानि रचितवान् । तेन रचितं नीतिशतकं नीतिशास्त्रस्य प्रसिद्धः ग्रन्थः अस्ति ।
- **किरातार्जुनीयम्** : संस्कृतकाव्यपरम्परायां किरातार्जुनीयम् इति विशिष्टं महाकाव्यम् अस्ति । सुप्रसिद्धः महाकविः भारविः अस्य लेखकः अस्ति । अस्मिन् ग्रन्थे किरातवेशधारिणः शिवस्य अर्जुनस्य च कथा वर्णिता अस्ति ।

गृहकार्यम् (बृहत्तमम्)

१. एतादृशीनां प्रेरणादयिकानां पञ्चानां सूक्तीनां सङ्ग्रहणं करोतु ।
२. स्वमातृभाषायां प्रसिद्धाः कतिचन सूक्तीः लिखतु ।
३. एताः सूक्तीः पठित्वा भवतां मनसि कः विचारः उत्पद्यते इति स्वभाषया लिखतु ।
४. एताः सूक्तीः कण्ठस्थीकृत्य कक्षायां श्रावयतु ।

ସପ୍ତମଶ୍ରେଣୀ ପାଠ୍ୟ ଖସଡ଼ା

୧. ଅର୍ଦ୍ଧବାର୍ଷିକବୋଧ ଆକଳନ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରଥମ ପାଠରୁ ଦ୍ଵାଦଶ ପାଠ, ଅଷ୍ଟାଦଶ ପାଠ ଓ ନବଦଶପାଠ ।
୨. ବାର୍ଷିକବୋଧ ଆକଳନ ନିମନ୍ତେ ତ୍ରୟୋଦଶରୁ ସପ୍ତଦଶ ପାଠ, ବିଂଶପାଠାରୁ ଚତୁର୍ବିଂଶ ପାଠ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

आदर्शप्रश्नपत्रम् (अर्धवार्षिक - परीक्षा)

सप्तम श्रेणी
- संस्कृतम् -

समय : 1 hr

पूर्णसंख्या - 50

1. मातृभाषया अर्थं लिखत -

[1 × 5 = 5]

भ्राता, विपणिः, मार्जनी, रज्जुः, श्वश्रुः

2. संस्कृतेन लिखत -

[1 × 5 = 5]

धूर्ध्रु, कङ्क, गाल, ववाष्टु, दृष्टि ।

3. कोष्ठकमध्यात् निर्वाच्य शून्यस्थानं पूरयत -

[1 × 5 = 5]

(ज, रि, नुः, न, गी)

वा ....., ...म्बूः, त ....., ज ....., नी, सर .....

4. शुद्धपदं लिखत -

[1 × 5 = 5]

(क) स ता वि, (ख) ण तिः, प्र (ग) मा ता जा,

(घ) नी ले ख, (ङ) ला बुः अ

5. निर्देशानुसारं शुद्धशब्दरूपं लिखत -

[1 × 5 = 5]

(क) गज - प्रथमा - बहुवचने -

(ख) कवि - द्वितीया - एकवचने -

(ग) फल - तृतीया - बहुवचने -

(घ) छात्रा - चतुर्थी - एकवचने -

(ङ) नदी - सप्तमी - एकवचने -

6. କୋଷ୍ଠକस्थାନାଂ ପଦାନାଂ ସାହାୟ୍ୟେନ ବାକ୍ୟାନି ରଚୟତ

[1 × 5 = 5]

ନର୍ତ୍ତକୀ	ପର୍ଣ୍ଣାନି	ଦଦାତି
ବୃକ୍ଷାତ୍	ମञ्ଚେ	ନିର୍ମାତି
ରାଷ୍ଟ୍ରପତି:	ଲେଖନୀभि:	ନୃତ୍ୟତି
ଛାତ୍ରା:	ପୁରସ୍କାରं	ପତନ୍ତି
ସ:	ମୂର୍ତ୍ତି	लिखन्ति

7. ଏକପଦେନ ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତ -

[1 × 5 = 5]

- (କ) କ: ପର୍ବତରାଜ: ?
 (ଖ) କ: ଭାରତମାତୁ: ଚରଣୌ ପ୍ରକ୍ଷାଳୟତି ?
 (ଗ) କୃଷକବାନ୍ଧବା: ଭାରତଭୂମିଂ କୈ: ସିଞ୍ଚନ୍ତି ?
 (ଘ) କେଷାଂ ଧବଳ୍ୟଂଶ: ରାଷ୍ଟ୍ରଧ୍ବଜସ୍ୟ ମଧ୍ୟେ ବିଲସତି ?
 (ଙ) ସୂର୍ଯ: କଂ ବିନା ନିତ୍ୟଂ ସଞ୍ଚରତି ?

8. ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟେନ ନିଜଭାଷୟା ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତ -

[5]

- ଅନ୍ତେ ସର୍ବେ କିଂ ଗୀତଂ ଗାୟନ୍ତି ?
 ବିଜ୍ଞାନସ୍ୟ କେଷୁ କ୍ଷେତ୍ରେଷୁ ଭାରତୀୟୈ: ଯଶ: ପ୍ରାପ୍ତମ୍ ?

9. ଏକପଦେନ ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତ ।

[1 × 5 = 5]

- (କ) ପୁରୁଷେଣ କତି ଦୋଷା: ହାତବ୍ୟା: ?
 (ଖ) ସର୍ବେ କେନ ତୁଷ୍ୟନ୍ତି ?
 (ଗ) ଜଳବିନ୍ଦୁନିପାତେନ କ: ପୂର୍ଯତେ ?
 (ଘ) ଆଳସ୍ୟଂ କେଷାଂ ମହାନ୍ ରିପୁ: ଭବତି ?
 (ଙ) ନର: କତିभि: ବକାରୈ: ପୂଜିତ: ଭବତି ?

10. ଭାବାର୍ଥ ନିଜଭାଷାରେ ଲିଖିତ -

ଷଢ଼ଦୋଷା: ପୁରୁଷେଣେହ ହାତବ୍ୟା ଭୂତିମିଚ୍ଛତା ।

ନିନ୍ଦ୍ରା ତନ୍ଦ୍ରା ଭୟଂ କ୍ରୋଧ ଆଳସ୍ୟଂ ଦୀଘସୂତ୍ରତା ॥

ଅଥବା

ଅଷ୍ଟାଦଶପୁରାଣେଷୁ ବ୍ୟାସସ୍ୟ ବଚନଦ୍ବୟମ୍ ।

ପରୋପକାର: ପୁଣ୍ୟାୟ ପାପାୟ ପରପୀଡ଼ନମ୍ ॥

ଆदर्ଶପ୍ରଶ୍ନପତ୍ରम् (ବାର୍ଷିକ - ପରୀକ୍ଷା)

ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀ
- ସଂସ୍କୃତ -

ସମୟ : 1 hr

ପୂର୍ଣ୍ଣସଂଖ୍ୟା - 50

1. ଶ୍ଳୋକେନ ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତ -

[1 × 5 = 5]

- (କ) ସୂର୍ଯ୍ୟ: କଦା ଉଦେଷ୍ୟତି ?
- (ଖ) ପବନେନ କିଂ ଦୋଳାୟିତଂ ଭବିଷ୍ୟତି ?
- (ଗ) ଧର୍ମପଦ: କସ୍ୟ ପୁତ୍ର: ?
- (ଘ) ବିବେକାନନ୍ଦ: ବାଲ୍ୟେ କିଂଦୃଶ: ଆସୀତ ?
- (ଙ) ଧେନୁଂ କଦାଚିତ୍ କା: ଦଶେୟୁ: ?

2. ପୂର୍ଣ୍ଣବାକ୍ୟେନ ଉତ୍ତରଂ ନିଜଭାଷୟା ଲିଖତ -

[2 × 5 = 10]

- (କ) ଶାସ୍ତ୍ରୋପାୟଃ ସର୍ବେଷାଂ କୃତେ କିମ୍ ଉକ୍ତମ୍ ?
- (ଖ) କୁପିତ: ନୃପ: କିମ୍ ଆଦିଶତ୍ ?
- (ଗ) ରାମ: ଶଯ୍ୟାଂ ତ୍ୟକ୍ତ୍ବା କିଂ କଥୟତି ?
- (ଘ) ମାତୁ: ବଚନେନ ମାଧବ: କିଂ କୃତବାନ୍ ?
- (ଙ) ପବନକାରଣତ: ମାର୍ଗେ କିଂ ଭବେୟୁ: ?

3. ଶ୍ଳୋକେନ ଉତ୍ତରଂ ଲିଖତ ।

[1 × 5 = 5]

- (କ) କେ ପୂଜାସ୍ଥାନମ୍ ।
- (ଖ) କିଂଦୃଶ: ପୁରୁଷ: ବିଦ୍ଵାନ୍ ?

- (ग) किं परं भूषणम् ?
 (घ) कस्य विद्या विवादाय ?
 (ङ) का राजसु पूज्यते ?

4. निजभाषया द्वयोः अर्थं लिखत -

[2 × 5 = 10]

- (क) रूपयौवनसम्पन्नाः विशालकुलसम्भवाः ।
 विद्याहीना न शोभन्ते निर्गन्धा इव किंशुकाः ॥
 (ख) काव्यशास्त्रविनेदेन कालो गच्छति धीमताम् ।
 व्यसनेन च मूर्खाणां निद्रया कलहेन वा ॥
 (ग) दृष्टिपूतं न्यसेत् पादं वस्त्रपूतं जलं पिबेत् ।
 शास्त्रपूतं वदेद् वाक्यं मनः पूतं समाचरेत् ॥

5. बन्धनीमध्यात् शुद्धपदं चित्वा शून्यस्थानं पूरयत ।

[1 × 5 = 5]

- (क) सःसत्त्वरं प्रान्तरं ..... । (गच्छेः, गच्छेत्, गच्छेयुः)
 (ख) मम माता ..... स्म । (वदन्तु, वदति, वदेः)
 (ग) कीर्तिः यस्य स ..... । (जीवन्ति, जीवति, जीवेयुः)
 (घ) वयं सानन्दं प्रसादं ..... । (खादिष्यन्ति, खादिष्यामि, खादिष्यामः)
 (ङ) धर्मपदः आत्मनः परिचयम् ..... । (अचिन्तयत्, अददात्, अगच्छत्)

6. निर्देशानुसारं शुद्धपदं कोष्ठकमध्यात् चित्वा शून्यस्थानं पूरयत ।

[1 × 5 = 5]

- (क) एषः ..... । (भ्राता, भातरौ, भ्रातरः)
 (ख) सा ..... । (कूपी, कूप्यौ, कूप्यः)
 (ग) राजा ..... ददाति । (हस्तः, हस्तम्, हस्तेन)
 (घ) एतानि ..... । (फलम्, फले, फलानि)
 (ङ) ताः ..... । (वधूः, वध्वौ, वध्वः)

ସଂସ୍କୃତ କଳିକା (ଦ୍ଵିତୀୟାଃ ଭାଗ)

7. କୋଷ୍ଠକସ୍ଥାନାଂ ପଦାନାଂ ସାହାୟ୍ୟେନ ବାକ୍ୟାନି ରଚୟତ -

[1 × 5 = 5]

ମାତା	ପ୍ରଣାମମ୍	ପୂଜୟତି
ଛାତ୍ର: ଧ୍ଵଜାୟ	ଆଜ୍ଞା	ପାଳନୀୟା
ଗୁରୁଣାମ୍	ଗୁହାୟାଂ	ବସନ୍ତି
ସିଂହା:	ମାଲୟା	କରବୀମ
ବୟଂ	ସୂର୍ଯ୍ୟନମସ୍କାରଂ	ଅର୍ପୟତି

8. ଶୁଦ୍ଧପଦଂଲିଖତ -

[1 × 5 = 5]

ଥି ବ୍ୟା: ପୃ, ମି ଯ ଟ୍ରା, ଷ ଔ ଧମ୍, ନି ଯା ଡ୍ର ।